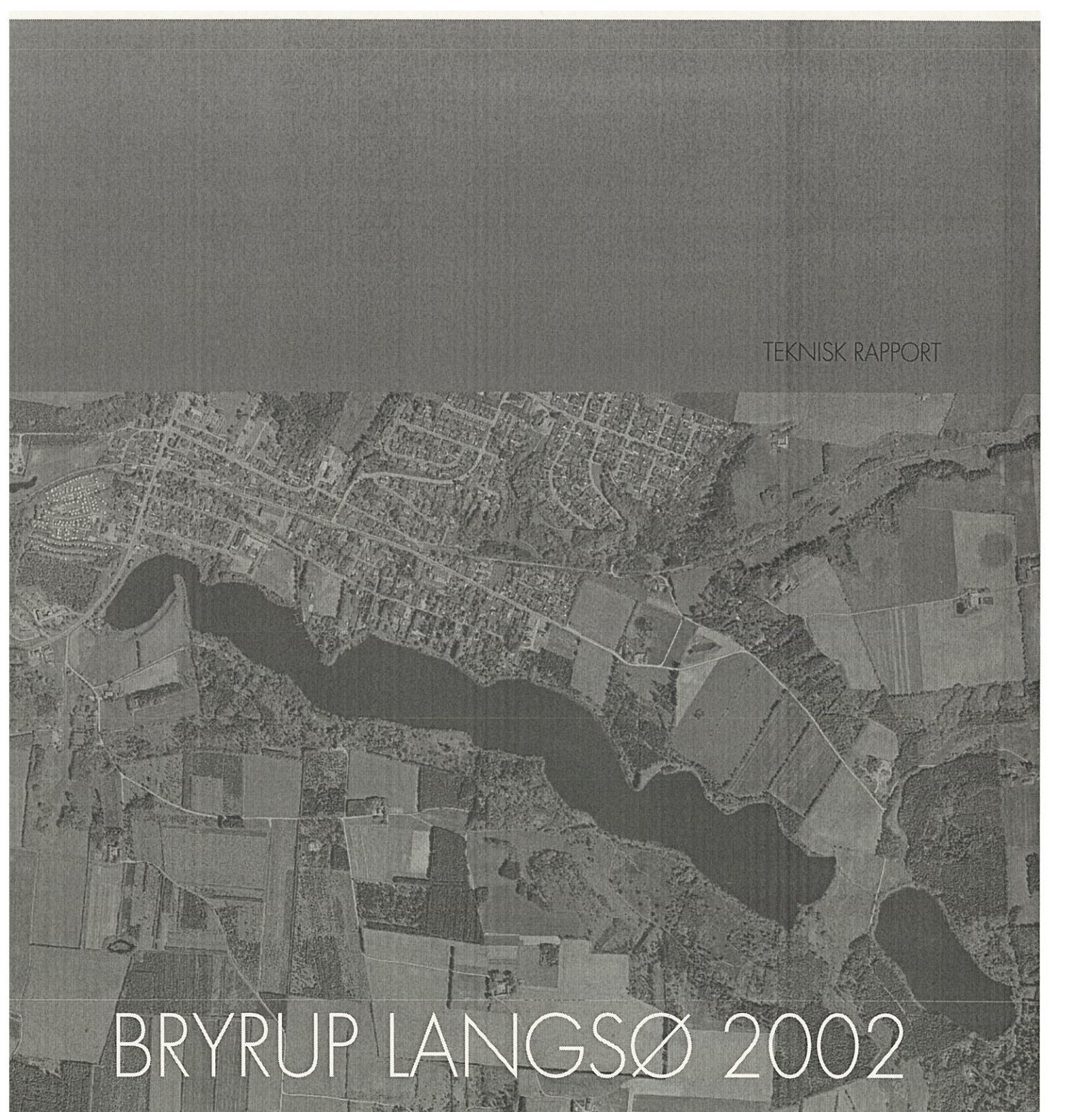

TEKNIISK RAPPORT

BRYRUP LANGSØ 2002

JUNI 2003

ÅRHUS AMT
NATUR OG MILJØ

Udgiver: Århus Amt, Natur- og Miljøkontoret,
Lyseng Allé 1, DK-8270 Højbjerg

Udgivelsesår: 2003

Titel: Bryrup Langsø

Forfattere: Henrik Skovgaard

Layout: Jette Brøndum

Emneord: Søer, eutrofiering, vandmiløplan,
fytoplankton, zooplankton, fisk,
undervandsvegetation

ISBN: Elektronisk udgave 87-7906-265-2

Sidetal: 78

Oplag: Denne rapport findes kun som digital
udgave.
Den kan ses på Natur og Miljø
hjemmeside www.aaa.dk/nm

Henvendelse vedr. rapporten:
Ring direkte til Natur og Miljøkontoret
på telefon: 8944 6633

BRYRUP LANGSØ 2002

NOVA afrapportering 2002

INDHOLDSFORTEGNELSE

Sammenfatning	5
Indledning	9
Baggrund og formål	9
Beskrivelse af søen	9
Historiske forhold	11
Badevandskvalitet	11
Klima	13
Vand- og næringsstofbalance	15
Vandbalance	15
Næringsstofbalance	15
Kilder til næringsstofbelastningen	19
Fysiske og kemiske forhold i Bryrup Langsø	21
Udviklingstendenser i Bryrup Langsø	27
Fytoplankton	31
Zooplankton	35
Græsning	36
Fiskeyngel	39
Fisk	41
Målsætning	45
Referencer	47
Bilag	51

CHAMBER FLATWARE

In 1998, the chamber flatware market was estimated at \$1.2 billion. This market is projected to grow to \$1.5 billion by 2003. The chamber flatware market is defined as chamberware products which are produced in quantities of 500 or more and which are sold to food service operators.

The chamber flatware market is divided into two segments: institutional and food service. The institutional market is defined as chamberware products which are produced in quantities of 500 or more and which are sold to food service operators.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

The 2000 version of the Chamber 2000 Chamberflatware Guide lists 100 chamberware manufacturers and 100 chamberware products.

SAMMENFATNING

Denne rapport indeholder en beskrivelse af tilstanden i Bryrup Langsø i 2002 samt udviklingen i søen gennem de seneste 13 år.

Bryrup Langsø er som et led i Vandmiljøplanens overvågningsprogram udvalgt som en af de sører, der skal overvåges årligt. Århus Amt har derfor siden 1989 foretaget intensive undersøgelser i søen efter overvågningsprogrammets retningslinier.

Bryrup Langsø

Bryrup Langsø er 38 ha stor, har et volumen på ca. 1,72 mio. m³ og en gennemsnitsdybde på 4,6 m. Den ringe vanddybde og søens øst/vest-vendte beliggenhed, der gør den temmelig vindeksponeret, bevirket, at der ikke er nogen stabil temperaturlagdeling af vandmasserne om sommeren.

Bryrup Langsø er en naturlig næringsrig sø, der uden påvirkning ville have en stor sigtdybde året rundt og udbredt undervandsvegetation. De seneste ca. 50 år har forholdene i søen ændret sig markant, først og fremmest på grund af tilledning af spildevand fra bysamfund i søens opland. De fleste af disse punktkildebelastninger er dog blevet afskåret gennem de senere år.

Da Bryrup Langsø er en badevandssø, følges badevandskvaliteten løbende med 6 prøver fra hhv. søbadet og to kontrolstationer i badesæsonen. Kravværdierne var overholdt i 2002.

Klima

De klimatiske forhold i 2002 er sammenholdt med normaldata for perioden 1961-1990 for Bryrup området. Data er baseret på 10 km grid for nedbør og 20 km grid for temperatur og fordampning. Foråret og sensommeren var meget varmere end normalt. Gennemsnitstemperaturen for 2002 var 8,9°C mod normalt 7,3°C. Den samlede nedbør i 2002 ved Bryrup Langsø var 1003 mm mod normalt 825 mm. Det skyldtes især en større nedbørsmængde i januar/februar samt i juni/juli, hvor der var nogle meget kraftige tordenskyl med store nedbørsmængder. December var derimod en relativt tør måned. Den potentielle fordampning var 567 mm i 2002, hvilket er lidt over normalen på 546 mm.

Vand- og næringsstofbalancer

I 2002 blev søen tilført 10,9 mio. m³ vand med den største vandtilførsel i januar/februar og juli, hvor der også var mest nedbør i området. Vandtilførslen var større end normalt, og

vandets gennemsnitlige opholdstid i søen var derfor kun 57 døgn mod normalt ca. 80 døgn. Hovedparten (ca. 70%) af vandtilførslen kommer fra Nimdrup Bæk.

Søen blev tilført ca. 79 tons kvælstof. Tilførslen har varieret en del gennem årene, men tilførslen i 2002 lå omkring gennemsnittet. Der er beregnet en vandføringsvægtet indløbskoncentration på 7,3 mg N/l, hvilket i store træk er på niveau med de tidligere år. Der blev fjernet ca. 50 % af det tilførte kvælstof, hvilket er lidt højere end i tidligere år.

Tilførslen af fosfor har varieret en del gennem overvågningsårene og var i 2002 959 kg. Den tilførte fosformængde er ikke faldet i de senere år. Derimod er der sket et fald i den vandføringsvægtede indløbskoncentration siden 1989, og koncentrationen på 0,088 mg P/l var noget lavere end i 2001. Der blev tilbageholdt ca. 35 % af den tilførte fosfor. Fosfortilbageholdelsen er øget betydeligt siden 1989. Det skyldes et fald i fosforfrigivelsen fra sedimentet, som nu kun forekommer i korte periode om sommeren. Bedømt ud fra de seneste 4–5 år synes Bryrup Langsø at være tæt på ligevægt med fosfortilførslerne.

Jerntilførslen var i 2002 ca. 3,5 tons og heraf blev 40% tilbageholdt i søen. Den gennemsnitlige indløbskoncentration var 0,33 mg Fe/l. Både jerntilførslen og –tilbageholdelsen er steget gennem årene. Forholdet mellem tilbageholdt jern og fosfor i 2002 var ca. 4, svarende til forholdet mellem jern og fosfor i søens overfladesediment.

Kilder til stoftilførsel

Af den tilførte kvælstof kom 77% (61 tons) fra diffuse kilder med de dyrkede arealer som den mest betydende kvælstofkilde, mens baggrundsbidraget (den naturlige udvaskning fra oplandet) udgjorde 20% (ca. 16,4 tons). Bidragene fra de øvrige kilder er ubetydelige hvad kvælstof angår.

Af den tilførte fosfor kom 40% (384 kg) fra diffuse kilder, hvoraf en væsentlig del stammer fra de dyrkede arealer. Baggrundsbidraget udgjorde 34% (328 kg). Spildevandsrelaterede kilder udgjorde 25% (243 kg) med bidraget fra spredt bebyggelse som den største enkeltkilde med 169 kg.

Fysiske og kemiske forhold i søen

I 2002 var der kun kortvarigt en temperaturlagdeling i forbindelse med den varme periode i maj og igen i august/september. Resten af året var temperaturen stort set ens i overflade- og bundvand. Pga. en stor omsætning ved bunden blev der dog i samme periode registreret iltsvind i bundvandet.

Sigtdybden i søen varierede fra 3,3 meter, i forbindelse med klarvandsfasen i juni, til 0,7 meter under blågrønalgemaksimum i august/september. Det resulterede i en gennemsnitlig sommersigtdybde på 1,7 meter, hvilket er lavere end i de foregående år, hvor den typisk har været 2,0 meter. Den manglende forbedring af sigtdybden i overvågningsperioden skyldes især, at der stadig er mange blågrønalger i søen om sommeren.

Hovedparten af kvælstoffet i Bryrup Langsø forekommer som nitrat med de højeste koncentrationer i vinterhalvåret og faldende koncentrationer i sommerperioden. Års- og sommernemsnittet af total-kvælstof i 2002 var henholdsvis 3,4 og 2,7 mg N/l og dermed på niveau med foregående år med tilsvarende nedbørsmængder men lavere end i midten af 1990'erne. Ammoniumkoncentrationen i søen er generelt lav, men i forbindelse med iltsvindet i bundvandet i sensommeren stiger ammoniumkoncentrationen i overfladevandet.

Fosforniveauet i søen er reduceret meget siden begyndelsen af 1990'erne, og i 2002 var års- og sommernemsnittet henholdsvis 0,059 og 0,054 mg P/l, hvilket nogenlunde har været niveauet siden 1994-95. I maj og juni var koncentrationen af orthofosfat i perioder så lav, at planktonalgerne lejlighedsvis kan have været fosforbegrænset. I løbet af sensommeren steg koncentrationen af fosfor på grund af fosforfrigivelse fra sørunden, men denne fosforfrigivelse er blevet stærkt reduceret i de senere år i takt med at overskudspuljen af mobilt fosfor i sørunden er mindsket.

Silicium kan lejlighedsvis have været begrænsende for kiselalgernes vækst, idet koncentrationen i forbindelse med kiselalgemaksimum i april og juni var meget lav.

Alger

Algernes årstidsvariation har været markant anderledes de seneste fire år, idet kiselalgernes forårsmaksimum har været betydeligt mindre, hvorimod furealger er blevet mere hyppige. I perioden 1997-1999 var der en stor biomasse af blågrønalger om sommeren, men i 2000-2002 har niveauet været mere moderat som i starten af 1990'erne. I de seneste 5-6 år har der blandt blågrønalgerne været dominans af trådformede blågrønalger, hvorimod det tidligere har været kolonidannende former, der har domineret.

Års- og sommernemsnittet af algemængden var i 2002 på hhv. 5,8 og 8,4 mg vv/l, hvilket er på niveau med tidligere år. Der er således heller ikke sket nogen signifikant ændring af den samlede algemængde, og på gruppenniveau er det kun sommernemsnittet af furealger, der er steget signifikant.

Dyreplankton

I lighed med tidligere år bestod dyreplanktonet i 2002 overvejende af dafnier med dominans af *Daphnia cucullata* og *Daphnia hyalina*. Dafnierne havde maksimum i maj og igen i august/september. Års- og sommernemsnittene for dyreplanktonbiomassen var hhv. 0,189 og 0,235 mg C/l, hvilket er noget lavt sammenlignet med de øvrige år. Der kan dog ikke påvises en signifikant ændring i mængden af dyreplankton i perioden 1989-2002.

Dyreplanktonet i Bryrup Langsø har en betydelig regulérrende effekt på algemængden. I perioder er fødeoptagelsen så stor, at dyreplanktonet i principippet kan græsse hele algemængden ned. Den gennemsnitlige græsningsprocent på 32, for sommerperioden i 2001, var dog noget lavere end i tidligere år på grund af den lavere dyreplanktonbiomasse. Der kan ikke påvises nogen signifikant ændring i dyreplanktons græsning på algene i perioden 1989-2002.

Fiskekeyngel

Fangsten i 2002 var fordelt med 50% i bredzonen og 50% på åbent vand og bestod af 85 % skaller og 15% aborre. I bredzonen var der næsten udelukkende skaller. Der blev ikke fanget yngel af andre fiskearter end skalle og aborre, selvom der findes ca. 9 fiskearter i søen. Resultaterne fra fem års fiskeyngelundersøgelser er meget forskellige. I 1998 og 2000 blev der næsten udelukkende fanget skaller i bredzonen, mens der i de øvrige år har været en mere ligelig fangstfordeling mellem bredzone og åbent vand. En fangst på 0,95 fisk/m³ i bredzonen i 2002 er den laveste yngeltæthed i de fem år. Der kan ikke konstateres nogen sammenhæng mellem antallet af fiskeyngel i de enkelte år og dyreplanktons mængde og græsningstryk på algerne.

Fisk

Der blev ved fiskeundersøgelsen i 2002 fanget 3.911 fisk med en samlet vægt på 193 kg. Størstedelen af fangsten var småfisk under 10 cm, som i antal udgør 76%, men kun 6% vægtmæssigt. I fangsten blev der registreret i alt syv fiskearter: gedde, skalle, rudskalle, ål, knude, aborre og hork, hvilket er lidt under gennemsnittet for danske sører. Ved de foregående undersøgelser er der også registreret regnbueørred og sandart. Det formodes, at disse to arter kun forekommer sporadisk i søen.

Fiskefaunaen i Bryrup Langsø er domineret af skalle såvel i antal som vægt, da den udgør næsten halvdelen af de fangede fisk og vægtmæssigt næsten tre fjerdedele. Aborre er den dominerende rovfisk og forekommer næsten ligeså talrigt som skalle, men vægtmæssigt udgør den kun en

fjerededel. De resterende fem arter tilsammen udgør antalsmæssigt ikke mere end 6% og vægtmæssigt 7%. I forhold til tidligere er det mest interessante, at antallet og vægten af skalle er aftagende.

Den beregnede biomasse af fisk i søen er opgjort til ca. 11 tons, svarende til ca. 290 kg/ha øverflade.

Rovfiskenes (gedde, knude og større aborre) vægtmæssige andel af fiskefaunaen er ikke ændret nævneværdigt over de sidste ti år. Forholdet mellem forekomsten af skidtfisk (skalle og rudskalle) og rolevende aborre viser større udsving og var højere i 2002 end i 1996 på grund af en stigning i antallet af større skaller og en stigning i antallet af etårige aborer større end 10 cm.

Målsætning

I Vandkvalitetsplanen for Århus Amt (2001) har Bryrup Langsø en B2-målsætning (generel målsætning og badevandsmålsætning). Det er anført, at fosforkoncentrationen som et sommergennemsnit maksimalt må være 0,050 mg P/l. Dermed vil forudsætningerne for en sommersigtdybde på 2,0 - 2,5 meter være til stede. En fosforkoncentration på maksimalt 0,050 mg P/l i svandet forudsætter, at den gennemsnitlige indløbskoncentration af fosfor ikke er større end 0,100 mg P/l.

I 2002 var den gennemsnitlige indløbskoncentration 0,088 mg P/l og opfyldte dermed kravet i Vandkvalitetsplanen. Fosforkoncentrationen i søen var imidlertid 0,054 mg P/l og sigtdybden 1,7 meter, hvorved målsætningen i Vandkvalitetsplanen ikke er opfyldt.

I Vandkvalitetsplanen er den samlede fosfortilførsel splittet op på enkeltkilder. Bidraget fra den spredte bebyggelse, dambrug og regnvandsudledninger oversteg alle de målsatte kvoter i Vandkvalitetsplanen.

Samlet set var kravet til indløbskoncentrationen af fosfor opfyldt, men da kravene til de enkelte punktkilder ikke alle overholdt, ligesom den gennemsnitlige søkoncentration var større end 0,050 mg P/l, kan Bryrup Langsø ikke opfylde den generelle målsætning i 2002. Badevandsmålsætningen var isoleret opfyldt, selvom de mange blågrønalger reducere kvaliteten af søen som badevandssø i lange perioder.

	2002	Udvikling 1989-2002
Areal, ha	38	
Største dybde, meter	9	
Middeldybde, meter	4,6	
Fosfor, indløbskoncentration, mg P/l	0,088	Fald
Spildevandsandel af fosfortilførslen, %	25	Fald
Kvælstof, indløbskoncentration, mg N/l	7,3	Uændret
Fosfor, søkoncentration, mg P/l, sommergns.	0,054	Fald
Kvælstof, søkoncentration, mg N/l, sommergns.	2,7	Uændret
Klorofyl, søkoncentration, mg/l, sommergns.	0,045	Uændret
Sigtdybde, meter, sommergns.	1,7	Uændret
Algebiomasse, mg vv/l, sommergns.	8,35	Uændret
Dyreplanktonbiomasse, mg C/l, sommergns.	0,24	Uændret
Græsningstryk, % af total algebiomasse, sommergns.	32	Uændret
Fiskeengel, antal/m ³ i littoralzonen	0,95	Fald
Antal fiskearter	7-9	Uændret
CPUE-net, antal totalt	112	Uændret
Rovfiskeindex	0,27	Uændret
Skidtfiskeindex	0,75	Uændret
Målsætning i Regionplan 2001	B2	
Målsætning opfyldt?	Nej	

Udvalgte data for Bryrup Langsø

INDLEDNING

Baggrund og formål

Denne rapport indeholder en beskrivelse af tilstanden i Bryrup Langsø i 2002, samt udviklingen i søen gennem de seneste 13 år.

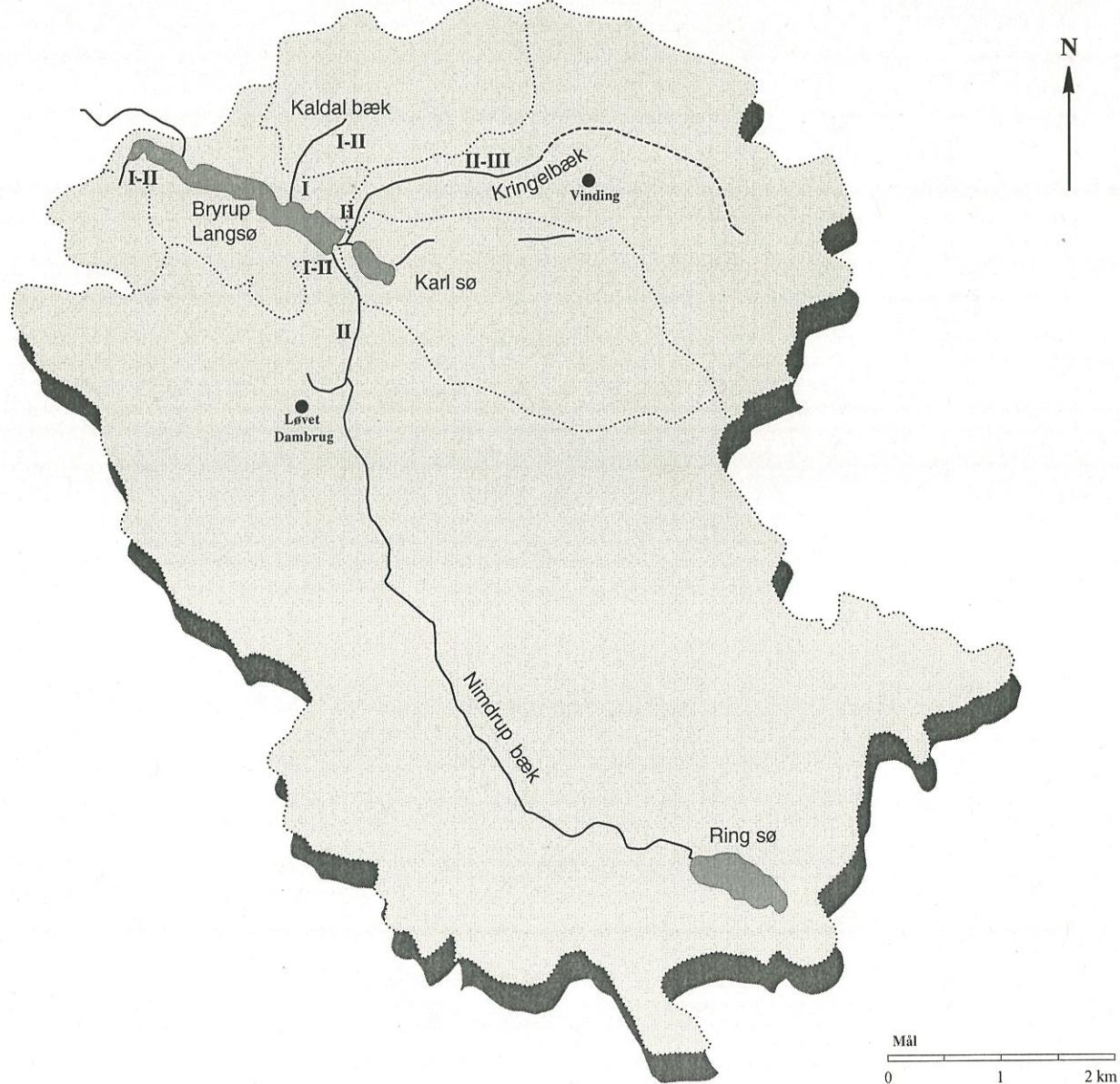
Bryrup Langsø er som et led i Vandmiljøplanens overvåningsprogram udvalgt som en af de søer, der skal overvåges årligt. Århus Amt har derfor siden 1989 foretaget intensive undersøgelser i søen efter overvågningsprogrammets retningslinier.

*Figur 1:
Oplandet til Bryrup Langsø med angivelse af vandløb og
deres forureningsgrad.*

Beskrivelse af søen

Bryrup Langsø er beliggende i Them Kommune i det Midtjyske Søhøjland umiddelbart sydøst for Bryrup i Salten Å's og dermed i Gudenåens vandsystem. Det er en langstrakt sø, som ligger i en øst/vest-vendt tunneldal dannet under sidste istid.

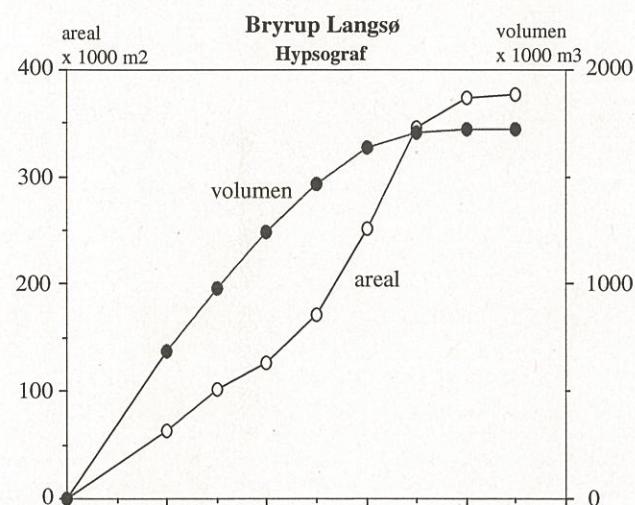
Hovedtilløbet til søen er Nimdrup Bæk, som udspringer i Ring Sø ved Brædstrup. Her er vandføringen forholdsvis lille, og det er først i den nedre del af Nimdrup Bæk opstrøms Bryrup Langsø, at der sker en større vandtilførsel. Kringelbækken, som løber til søen fra nordøst (se figur 1), er det andet store vandløb, som fører vand til søen. Afløbet fra søen er Bryrup Å, som løber igennem Bryrup og videre ud i Kvind Sø.

Jordbunden i søens opland er hovedsageligt lerede og sandede moræneaflejninger, og størstedelen af oplandet er opdyrket. Umiddelbart rundt om søen findes dog en del uopdyrkede områder, som består af plantage og hede.

På grund af beliggenheden som en øst/vest-vendt sø er søen temmelig vindeksponeret. Da den største del af søen endvidere kun har en forholdsvis ringe dybde, opbygges der aldrig en stabil lagdeling i søen. Dog vil der i perioder med varmt og roligt vejr midt på sommeren kunne etableres en lagdeling i de dybere områder af søen.

Hypsograf og morfometriske data fremgår af figur 2 og tabel 1.

Figur 2:
Hypsograffor Bryrup Langsø.

Bryrup Langsø 2002	
Oplandsareal	48 km ²
Søens areal	38 ha
Søens volumen	1,72 x 10 ⁶ m ³
Gns. dybde	4,6 m
Max. dybde	9,0 m
Opholdstid (2002)	57 døgn

Tabel 1:
Morfometriske data for Bryrup Langsø.

Øvrige generelle baggrundsoplysninger kan ligesom data fra tidligere års undersøgelser findes i de af Århus Amt tidligere publicerede rapporter om Bryrup Langsø (jf. referenceliste).

HISTORISKE FORHOLD

Bryrup Langsø er en naturlig eutrof sø, som uden påvirkning ville have en stor sigtgyde året rundt og udbredt undervandsvegetation. Endnu i starten af dette århundrede dækkede undervandsplanterne sübunden på lavere vand. Vegetationen var bl.a. så tæt i den østlige del af søen, at det ikke var muligt at fiske med net her.

I de sidste 50 år har forholdene i søen ændret sig markant, først og fremmest fordi der er ledt spildevand til søen fra bysamfundene i søens opland igennem en længere periode. Bryrup Langsø modtog således indtil 1972 spildevand fra Brædstrup via Ring Sø. Efter denne forurening ophørte, har de største kilder til næringsstofbelastning af søen været de mindre byer i oplandet. I 1988 blev spildevandet fra Davding og Brædstrup afskåret, i 1990 kom turen til Slagballe, og sidst er spildevandet fra Vinding blevet afskåret til Bryrup Rensningsanlæg. Der tilføres således ikke længere spildevand fra kloakerede områder til Bryrup Langsø.

Tidligere blev spildevandet fra Vinding ledt til Kringelbækken. I 1970'erne sivede vandet i Kringelbækken oftest i jorden om sommeren og såvel spildevand som ulovlige landbrugsudledninger påvirkede derfor ikke fuldt ud den nedre del af Kringelbækken samt Karl Sø, som bækken tidligere løb igennem før udløbet i Bryrup Langsø. Fra omkring 1980 skete der imidlertid ikke nogen nedsivning i Kringelbæk, og Karl Sø blev kraftigt forurenset. Derfor blev Kringelbæk afskåret og løber nu til afløbet fra Karl Sø og derfra videre ud i Bryrup Langsø.

Igennem de sidste 20 år er der med jævne mellemrum foretaget undersøgelser i søen. Århus Amt har således med varierende prøvetagningsfrekvens undersøgt søen i 1972, 1973, 1974, 1975, 1978, 1983 og 1987. I 1989 blev Bryrup Langsø udvalgt som en af Vandmiljøplanens overvågnings-søer og Århus Amt har derfor foretaget intensive undersøgelser i søen hvert år siden 1989 (se bilag).

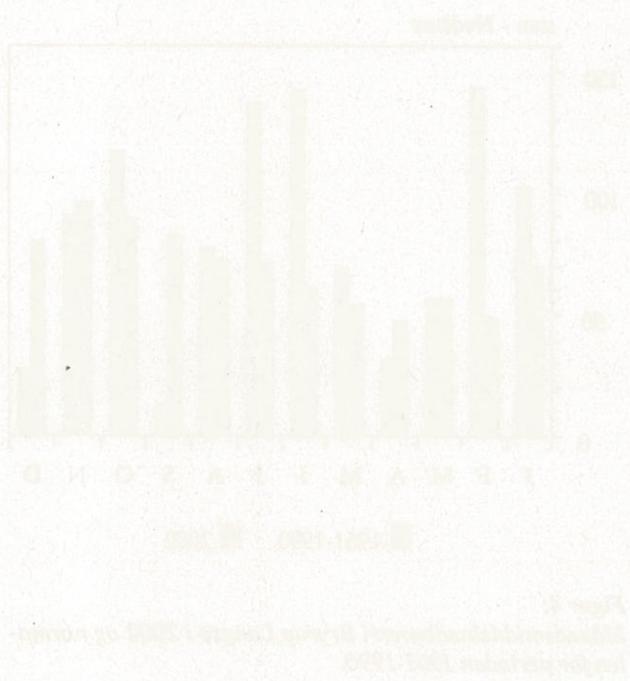
Badevandskvalitet

Badevandskvaliteten i Bryrup Langsø følges ved Bryrup Søbad, ligesom der tages kontrolprøver fra to faste stationer – ved Odden og i østenden. I 2002 blev der i badesæsonen udtaget 6 prøver på stationerne. Kravværdien på maksimum 1000 bakter./100 ml var ikke overskredet i 2002.

Bortset fra situationer med mange blågrønalger må badevandskvaliteten i søen generelt anses for tilfredsstillende.

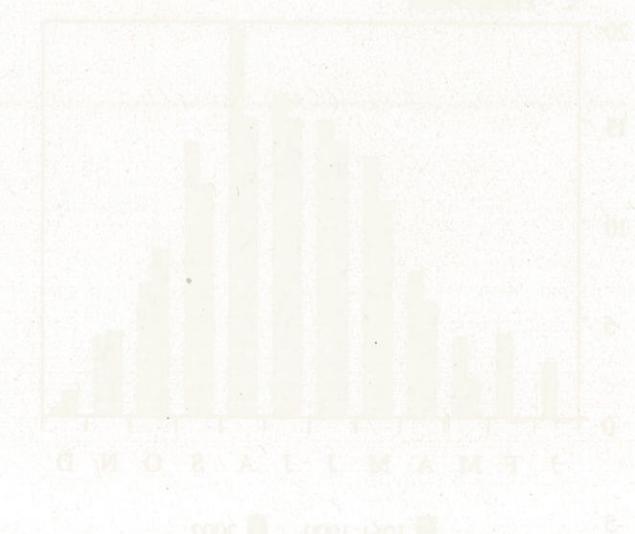
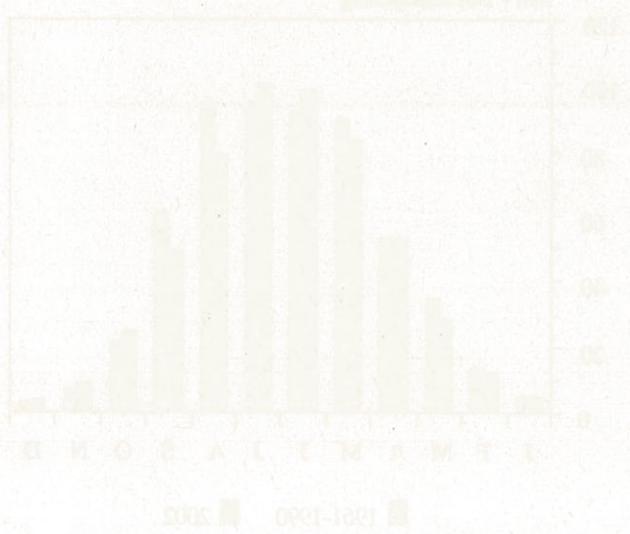
te goed voor de handen. De groeiende vraag naar landbouwgrond leidt tot een vermindering van de beschikbare oppervlakte voor natuur en water.

Deze ontwikkeling moet worden tegengegaan. De landbouwsector moet meer aandacht besteden aan de bescherming van de bodem en het water. De overheid moet meer investeren in onderzoek en ontwikkeling om nieuwe technieken te ontdekken die kunnen helpen om de bodem en het water te beschermen.

Deze bar chart toont de gemiddelde jaarlijkse regenval voor de periodes 1990-1999 en 2000-2004. De regenval is overal in Nederland gelijk gebleven op 750 mm per jaar. Dit toont dat er geen significant verschil is in de regenval tussen de twee periodes.

Deze constatering is belangrijk omdat het ons toestaat om de toekomstige regenvalvoorspellingen te vergelijken met de historische data. Dit kan helpen bij het ontwerp van waterbeleid en irrigatieplannen.

In 2005 is er nog veel te doen om de bodem en het water te beschermen.

In 2005 is er nog veel te doen om de bodem en het water te beschermen.

KLIMA

Klima

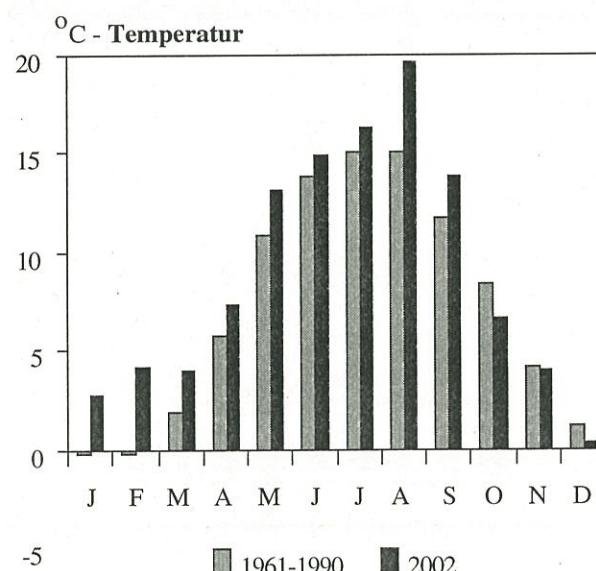
Variationer i de klimatiske forhold kan både direkte og indirekte have indflydelse på søernes miljøtilstand. Derfor gives der i det følgende en kort oversigt over de klimatiske forhold i 2002. Der er anvendt 10 km griddata for nedbør og 20 km griddata for temperatur og fordampning. Resultater for 2002 er sammenlignet med normaldata for perioden 1961 - 1990 fra samme målestationer for Bryrup Langsø området.

Temperatur

På figur 3 ses månedsmiddeltemperaturen i 2002 sammen med normalen for perioden 1961-1990. Vinter- og forårstemperaturen var betydelig højere end normalt for området omkring Bryrup Langsø, og også august og september var usædvanlig varme måneder. Gennemsnitstemperaturen for 2002 var 8,9° C mod normalt 7,3° C.

Nedbør

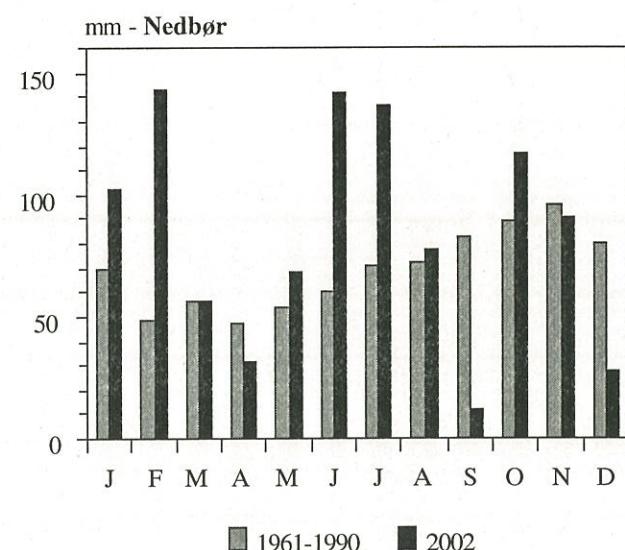
Nedbørsmængden i 2001 ses i figur 4. Den samlede nedbør i 2002 ved Bryrup Langsø var 1003 mm mod normalt 825 mm. Det skyldtes især en større nedbørsmængde i januar/februar og især i juni/juli, hvor der var nogle meget kraftige tordenskyl med store nedbørsmængder på kort tid. December var derimod en relativt tør måned.

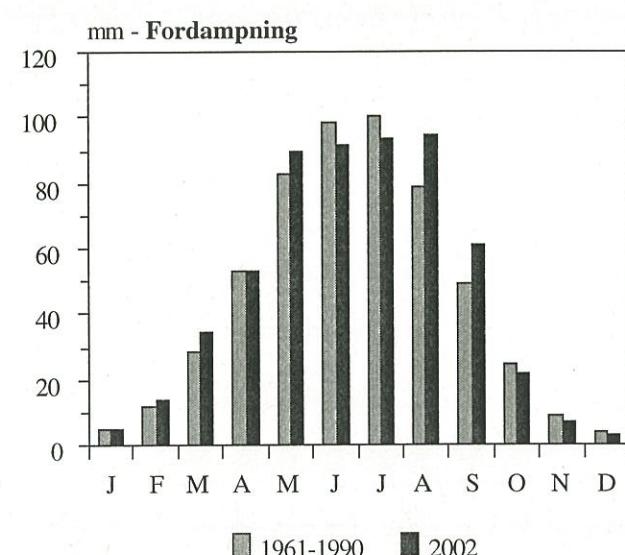
Figur 3:
Månedsmiddeltemperaturen ved Bryrup Langsø i 2002 og normalen for perioden 1961-1990.

Fordampning

Den potentielle fordampning ved Bryrup Langsø i 2001 er i figur 5 sammenholdt med normalfordampningen. Den potentielle fordampning var 567 mm i 2002, hvilket er lidt over normalen på 546 mm.

Figur 4:
Månedsmiddelnedbøren i Bryrup Langsø i 2002 og normalen for perioden 1961-1990.

Figur 5:
Månedsmiddelfordampningen ved Bryrup Langsø i 2002 og normalen for perioden 1961-1990.

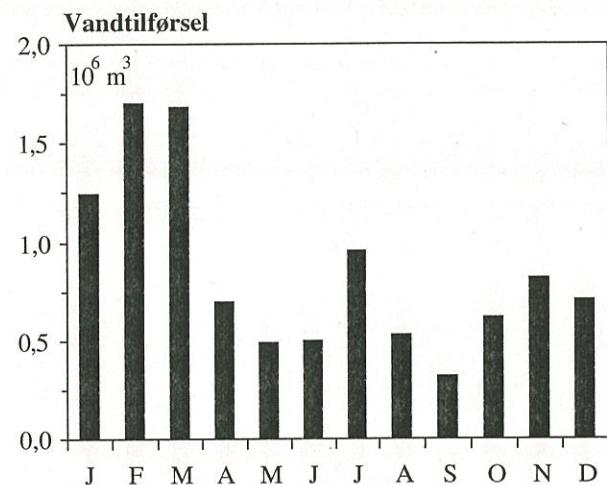
VAND- OG NÆRINGSSTOFBALANCER

Tidligere er der målt vandføring og udtaget vandprøver til kemisk analyse i hovedtilløbet Nimdrup Bæk, i Kringelbækken ovenfor Karl Sø, i afløbet fra Karl Sø, samt i afløbet fra Bryrup Langsø (Bryrup Å).

Fra 1999 er vandføringen registreret v.h.a. en fast vandføringsstation i Nimdrup Bæk og i Bryrup Å. Den resterende vand- og stoftilførsel er medregnet som et umålt opland. De to største vandløb i det umålte opland er Kringelbæk og afløbet fra Karl Sø. De har begge en lille vandføring, og derfor vil eventuelle beregningsusikkerheder også have lille indflydelse på de samlede opgørelse af vand- og stortilførslen til Bryrup Langsø. Bedømt ud fra målinger i Kringelbæk og afløb Karl Sø i en tiårsperiode (1989-1999) er årstidvariationen i vand- og stoftilførslen nogenlunde den samme som i Nimdrup Bæk. Stoftransporten fra det umålte opland (Kringelbæk, afløb Karl Sø samt småtilløb langs Bryrup Langsø) er derfor beregnet som en arealkorrektion til Nimdrup Bæk, så der tages højde for forskelle i oplandsstørrelse mellem Nimdrup Bæk ($31,3 \text{ km}^2$) og hele det umålte opland (17 km^2).

Vandbalance

Vandtilførslen til Bryrup Langsø var i 2002 højere end i et normalt år. I alt blev der tilført $10,9 \text{ mio. m}^3$ vand til søen mod normalt ca. 7 mio. m^3 årligt. Dermed blev vandets opholdstid reduceret fra ca. 80 døgn til 57 døgn i 2002. Især i perioden januar-marts var der en meget stor vandtilførsel på grund af meget nedbør. I juli var der også en stor

Figur 6:
Den månedlige vandtilførsel til Bryrup Langsø i 2002

vandtilførsel, hvilket skyldes de meget kraftige tordensky, som Danmark var utsat for i denne måned. Der var dog også meget nedbørsfattige måneder som september, som resulterede i en lavere vandtilførsel til Bryrup Langsø end normalt (figur 6).

Næringsstofbalance

Næringsstofbalancen for Bryrup Langsø er præsenteret i tabel 2. Den er fremkommet ved at sammenholde de beregnede vandføringer med de vandkemiske resultater fra enkeltpørøver i tilløb og afløb.

Station	Oplandsareal km^2	Vand mio. $\text{m}^3/\text{år}$	Total kvælstof ton N/år	Total fosfor kg P/år	Orthofosfat kg P/år	Total jern ton Fe/år
Nimdrup Bæk (092043)	31,3	7,63	58,2	705	326	2,09
Umwelt opland	17,0	2,25	17,2	208	96	0,62
Nedbør		0,38	0,6	4		
Grundvand/difference		0,67	3,4	42	17	0,85
Samlet tilførsel	48,3	10,93	79,4	959	439	3,56
Fordampning/udsivning		0,22	0,7	11	6,0	0,03
Afløb Bryrup Langsø (Bryrup Å)		10,68	39,7	629	237	1,85
Samlet fraførsel		10,90	40,4	640	243	1,88
Magasinændring		0,03	-0,9	-12	-17	0,24
Søbalance (tilbageholdelse excl. magasinændring)			38,8	319	196	1,68
Sedimentbalance (tilbageholdelse incl. magasinændring)			39,7	331	213	1,44
Sedimentbalance - % af samlet tilførsel			50	35	65	40

Tabel 2:
Vand- og næringsstofbalance for Bryrup Langsø i 2002.

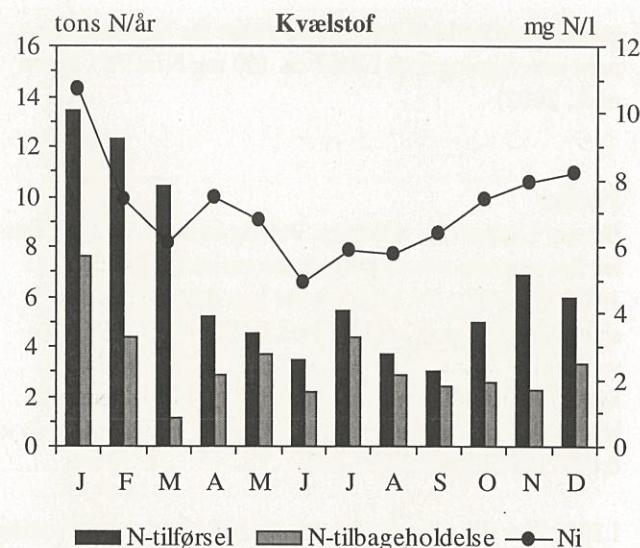
De beregnede månedstil- og fraførsler for vand, kvælstof, total-fosfor, orthofosfat og jern er angivet i bilag.

Den atmosfæriske deposition er beregnet ud fra den antagelse, at der er tilført 15 kg N/ha/år og 0,1 kg P/ha/år til søens overflade. Grundvandsbidraget skal til en vis grad betragtes som den usikkerhed, der er på beregningerne. Til den beregnede grundvandstilførsel er knyttet koncentrationerne 1 mg N/l, 50 µg total-P/l, 20 µg PO₄-P og 1 mg Fe/l.

Kvælstof

I 2002 blev Bryrup Langsø tilført ca. 79 tons kvælstof. Kvælstoftilførslen har varieret en del gennem overvågningsperioden, men tilførslen i 2002 var højere end i de fleste overvågningsår (figur 7). Det skyldes den store vandtilførsel i 2002. Den vandføringsvægtede indløbskoncentration var 7,3 mg N/l, hvilket i store træk var på niveau med de tidligere år, hvor koncentrationen har varieret mellem 7,2 og 9,7 mg N/l. Der er ikke sket nogen signifikant ændring i kvælstoftilførslen til søen i perioden 1989-2002, men der har været tendens til en lavere indløbskoncentration i de senere år, hvilket stemmer godt overens med de generelle tendenser i danske vandløb (ref).

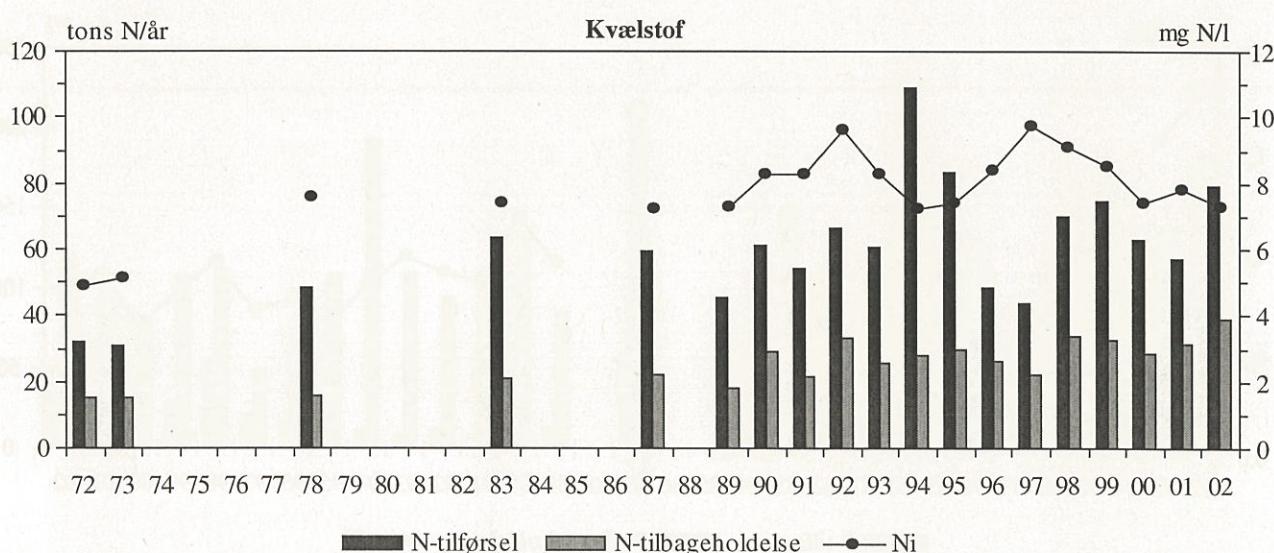
Kvælstoftilførslen til Bryrup Langsø var størst i vintermånedene, hvor vandtilførslen også var størst. Det viser, at kvælstoftilførslen primært afhænger af vandtilførslen (figur 8). Indløbskoncentrationen varierede mellem ca. 6 og 10,5 mg N/l med den laveste koncentration midt på sommeren og den højeste i januar.

Figur 8:
Kvælstoftilførsel, -fjernelse og indløbskoncentration på månedsbasis i Bryrup Langsø i 2002.

Der blev tilbageholdt ca. 39 tons kvælstof excl. magasinering og 40 tons kvælstof incl. magasinering svarende til 50 % af den tilførte mængde. Tilbageholdelsen var i på niveau med de tidligere år. De tilbageholdte mængder var generelt størst i perioder med stor tilførsel, mens den procentvise tilbageholdelse var størst i sensommeren, hvor de høje vandtemperaturer og perioder med lavt iltindhold i bundvandet optimerer denitrifikationsprocessen i sedimentet.

Den arealrelaterede kvælstoftilbageholdelse var 288 mg N/m²/d, hvilket er en høj rate. Til sammenligning var den

Figur 7:
Tilførslen af kvælstof og kvælstoffjernelsen i Bryrup Langsø sammenholdt med den vandføringsvægtede indløbskoncentration i perioden 1972-2002.

gennemsnitlige kvælstoftilbageholdelse for Vandmiljøplanens overvågningssøer i 2001 ca. 100 mg N/m²/d (Jensen m.fl., 2002)

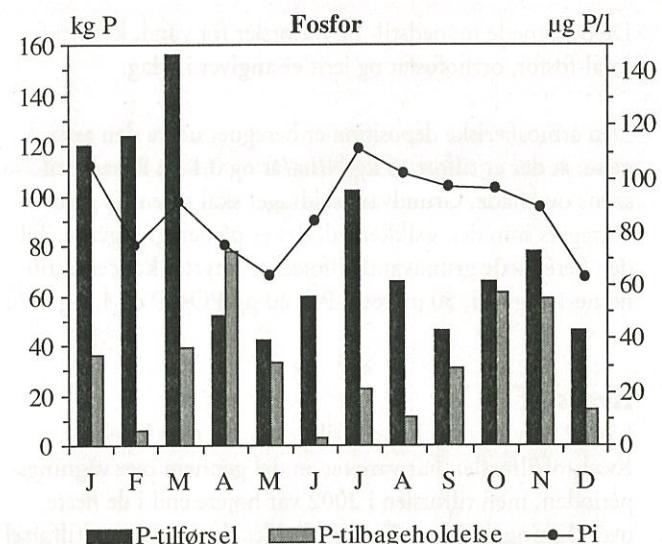
Fosfor

Bryrup Langsø blev tilført ca. 960 kg fosfor i 2002. Tilførslen har gennem overvågningsårene varieret fra 400 kg P i 1997 til 1600 kg P i 1994, og der kan ikke påvises nogen signifikant ændring i den samlede tilførsel (figur 9). Den vandføringsvægtede indløbskoncentration var 88 µg P/l, hvilket er noget lavere end i 2001 (108 µg P/l). Betragtes hele perioden 1989-2002 er der sket et signifikant fald ($p < 0,05$) i indløbskoncentrationen.

I 2002 blev der tilbageholdt 319 kg fosfor excl. magasinering og 331 kg fosfor incl. magasinering svarende til henholdsvis 33% og 35% Fosfortilbageholdelsen i 2002 var dermed på niveau med de seneste 6-7 men betydelig højere end i starten af 1990'erne. Der er således sket en signifikant stigning ($p < 0,05$) i den relative fosfortilbageholdelse i søen siden 1989. Udfra Vollenweider (1976) kan der beregnes en fosfortilbageholdelse i søen på ca. 35%, så søen vurderes nu at være i ligevægt med den eksterne fosfortilførsel på årsbasis.

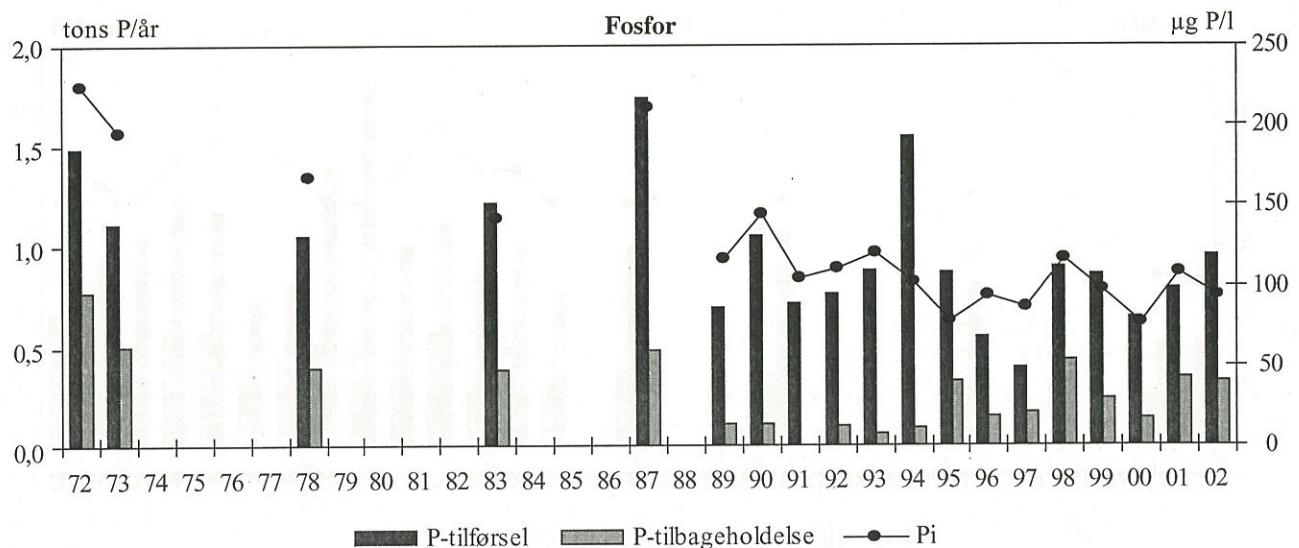
Den arealrelaterede fosfortilbageholdelse kan beregnes til 2,4 mg P/m²/d. Fosfortilbageholdelsen i Vandmiljøplanens overvågningssøer i 2001 var til sammenligning ca. 1,4 mg P/m²/d.

Fosfortilførslen følger vandtransporten, således at den største fosfortilførsel til Bryrup Langsø sker i nedbørstige

Figur 10:
Fosfortilførsel, -tilbageholdelse og indløbskoncentration på månedsbasis i Bryrup Langsø i 2002.

perioder (figur 10). Den store fosfortilførsel i juli skyldes de kraftige tordenskyl med efterfølgende stor transport af partikelbundet fosfor i vandløbene. Den vandføringsvægtede indløbskoncentration varierede mellem ca. 80 µg P/l i vintermånederne og ca. 120 µg P/l i sommermånederne, hvilket er atypisk. Normalt er indløbskoncentrationen højest i vinterhalvåret. Det atypiske forløb må igen tilskrives de kraftige tordenskyl i juli og en efterfølgende nedbørsfattig periode i sensommeren med lav fortyndning af fosfor i vandløbene.

Figur 9:
Tilførslen af fosfor og fosforgjernelsen i Bryrup Langsø sammenholdt med den vandføringsvægtede indløbskoncentration i perioden 1972-2002.

I 2002 var der en fosfortilbageholdelse i alle årets måneder. Normalt er fosfortilbageholdelsen størst i vinter- og forårs-månederne, men på grund af en usædvanlig lav fosfortilbageholdelse i årets første tre måneder forårsaget af en hurtig gennemstrømning i søen, var fosfortilbageholden kun ca. 20% i denne periode. I april var der derimod en meget stor tilbageholdelse, fordi fosfor bundet i forårskiselalgemak-simet sedimenterede. I oktober/november var der også en stor fosfortilbageholdelse, og med en sensommerperiode uden fosforfrigivelse fra sedimentet blev nettoresultatet en samlet fosfortilbageholdelse i sommerhalvåret på 44% excl. magasinering og 12% incl. magasinering.

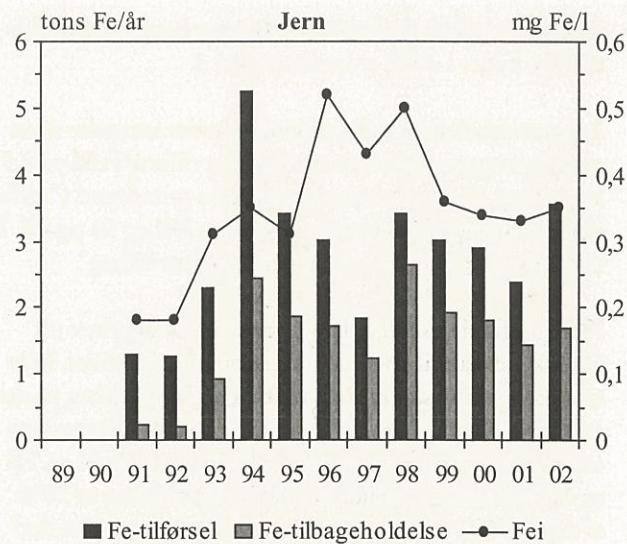
Det er karakteristisk for den positive udvikling, som søen har været inde i de senere år, at der ikke længere forekommer en nettofrigivelse af fosfor fra sedimentet om sommeren. Tidligere da næringsstofniveauet var højere og søen ikke i ligevægt, var der en væsentlig nettofrigivelse af fosfor fra sedimentet, som gav anledning til en kraftig stigning i sørsvandets fosforindhold. Det viser, at søens overskudspulje af fosfor fra tidligere årtiers forurening nu er fjernet.

Jern

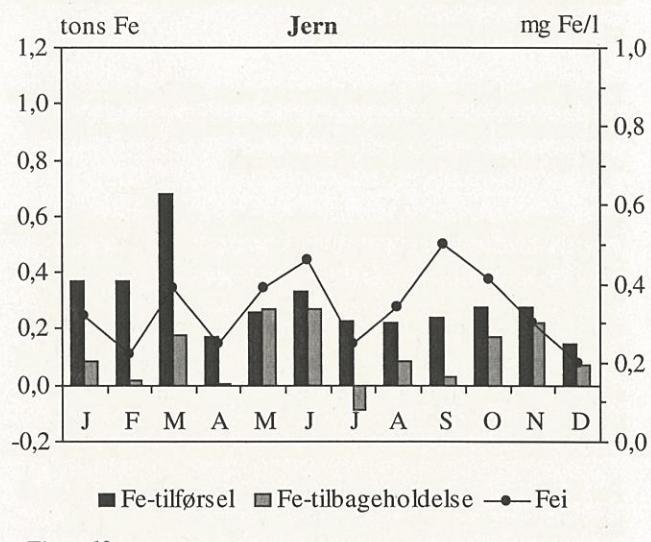
Der blev tilført ca. 3,6 tons jern til søen i 2002, hvilket resulterede i en gennemsnitlig indløbskoncentration på 0,33 mg Fe/l. Der blev tilbageholdt 1,7 tons jern excl. magasinering og 1,4 tons jern incl. magasinering svarende til henholdsvis 47% og 40% af den tilførte mængde. Jerntilførslen er steget siden starten af 1990'erne og ligger nu på et niveau omkring 2-3 tons årligt afhængigt af vandtilførslen i de enkelte år (figur 11). Årsagen til den forøgede jerntilførsel kendes ikke, da der ikke er sket nogen væsentlige ændringer i oplandet. De større jerntilførsler, der slog markant igennem i 1994, er samtidig blevet fulgt af en større samlet jerntilbageholdelse. Fra 1995 øgedes også fosfortilbageholdelsen, hvilket sandsynligvis er et resultat af den øgede jerntilførsel og -tilbageholdelse

I 2002 var forholdet mellem jern og fosfor i indløbsvandet 4, og forholdet mellem tilbageholdt jern og fosfor (incl. magasinering) var 5. Fe/P tilbageholdelsen har således ikke medvirket til at øge Fe/P-forholdet (som er ca. 7) i overfladesedimentet som man så det i f.eks. 2000.

Jerntilførslen varierer noget gennem året, men er ikke i så udpræget grad koblet til vandtilførslen, som det er tilfældet med kvælstof og fosfor. Tilførslen er dog generelt størst i vintermånederne (figur 12). I forbindelse med iltfrie forhold i bundvandet i juli blev der frigivet jern (ferrojern) fra sedimentet, hvilket i denne måned bevirke en stigning i sørsvandets jernindhold og en større fraførsel end tilførsel til søen.

Figur 11:
Tilførslen af jern og jerntilbageholdelsen i Bryrup Langsø sammenholdt med den vandføringsvægtede indløbskoncentration i perioden 1989-2002.

Figur 12:
Jerntilførsel, -tilbageholdelse og indløbskoncentration på månedsbasis i Bryrup Langsø i 2002.

KILDER TIL NÆRINGSSTOFBELASTNINGEN

Kvælstof- og fosforbidragene til Bryrup Langsø fra de forskellige kilder i 2002 er samlet i tabel 3.

Baggrundsbidraget er fremkommet under antagelse af en naturlig baggrundskoncentration i det tilførte vand på 1,5 mg N/l og 30 µg P/l, mens bidraget fra grundvand ("difference") antages at indeholde hhv. 4 mg N/l og 50 µg P/l. Et lille bidrag fra grundvand indgår i "diffust bidrag".

Bidraget fra den spredte bebyggelse er fremkommet ud fra et kendskab til antallet af ejendomme i oplandet, hvor renseniveaueret er skønnet ud fra typen af renseanlæg på den enkelte ejendom. Dernæst er anvendt de af Miljøstyrelsen udmeldte normtal, som er hhv. 1 kg P og 4,4 kg N pr. PE og 2,5 personer pr. ejendom. Det antages videre, at 50% af den udledte fosfor når frem til vandløb og sø. Det skal bemærkes, at data for den spredte bebyggelse ikke er nyreviderede, men de samme, som er anvendt de senere år. Der er således nogen usikkerhed på disse data og det må formodes, at bidraget fra den spredte bebyggelse er overestimeret.

Bidragene fra dambrug og regnvandsbetingede udledninger er ligeledes baseret på normtal.

Det diffuse bidrag er fremkommet som differensen mellem den samlede stoftilførsel og de øvrige kilder. Der er derfor også en vis usikkerhed på denne værdi.

Den tilførte mængde kvælstof fra diffust bidrag er beregnet til 61 tons svarende til 75% af den samlede kvælstoftilførsel til søen. Hovedparten heraf er landbrugsrelaterede udledninger i oplandet, som dermed er den største enkeltkilde. Baggrundsbidraget er beregnet til 16,4 tons kvælstof svarende til 21%, mens de øvrige bidrag er af mindre betydning.

For fosfor er det diffuse bidrag beregnet til 384 kg og også her vurderes landbruget at være den største enkeltkilde. Punktkildebelastningen på sammenlagt 243 kg fosfor svarer til 25% af den samlede fosfortilførsel til søen. Blandt punktkilderne er den spredte bebyggelse den mest betydnende kilde. Baggrundsbidraget var større end normalt på grund af en større vandtilførsel til søen i 2002.

	Kvælstof (kg N/år)	Fosfor (kg P/år)
Baggrundsbidrag	16395	328
Atmosfærisk deposition	570	4
Dambrug	577	60
Spredt bebyggelse	743	169
Regnvandsudledninger	55	14
Diffust bidrag	61060	384
Total	79400	959

Tabel 3:

Kildefordelingen af kvælstof- og fosfortilførslen til Bryrup Langsø i 2002.

FYSISKE OG KEMISKE FORHOLD I BRYRUP LANGSØ

Der er i lighed med de foregående overvågningsår udtaget vandprøver til kemisk bestemmelse samt foretaget målinger af sigtdybde og temperatur på søens dybeste punkt i alt 20 gange i løbet af 2002. I figur 13 er årstidsvariationen af målte parametre i overflade- og bundvand præsenteret. De tidsvægtede månedsgennemsnit fra overfladenvandet i 2002, sammenholdt med månedsgennemsnittene for perioden 1989 - 2002, ses i figur 14. I tabel 4 og 5 ses de tidsvægtede års- og sommernemsnit.

I det følgende vil de væsentligste parametre og disses udvikling siden 1989 blive beskrevet.

Temperatur og ilt

Vandtemperaturen lå i alle årets måneder tæt på gennemsnittet. Februar og september adskilte sig dog ved lidt højere temperaturer end normalt. Der opstår kun egentlig temperaturlagdeling i Bryrup Langsø i perioder med varmt og stille

vejr. Det skyldes at søen med en øst-vest vendt beliggenhed er temmelig vindekspanderet og har en moderat vanddybde i forhold til søarealet. I 2002 sås der kun et svagt springlag i 2-3 meters dybde i den varme periode i maj og igen august/september. Resten af året var temperaturen stort set den samme i overflade- og bundvand (figur 15).

På grund af et forholdsvis næringsrigt sediment er omsetningen i sedimentet stor. Derfor sker der et væsentligt iltforbrug i sommerhalvåret, og iltindholdet i bundvandet reduceres i løbet af sommeren, selvom der ikke er noget egentligt temperaturspringlag. I løbet af maj faldt iltindholdet i bundvandet, så der i slutningen af maj var iltfrit i bundvandet i bundvandet (figur 16). Det hænger sammen med temperaturlagdelingen i maj samt en øget bakteriel omsætning af sedimenterede alger efter forårsopblomstringen. I juni steg iltkoncentrationen i bundvandet, men i august under temperaturlagdelingen blev der igen iltfrit i bundvandet.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Temperatur (°C)	10,5	10,8	9,6	10,9	9,8	9,9	10,5	9,1	10,3	9,6	10,7	10,4	10,3	10,6
Suspenderet tørstof (mg/l)	7,3	7,8	7,9	7,1	4,9	4,2	3,7	4,1	5,2	4,5	5,3	5,0	5,7	
Suspenderet glødetab (mg/l)	4,8	5,3	5,4	6,7	3,3	3,07	3,3	3,9	4,3	3,7	2,3	3,2	3,4	
Partikulær COD (mg/l)	4,8	6,2	6,0	6,2	5,1	4,4	3,6	5,2	4,4	6,3	5,1	4,8	4,9	3,6
Klorofyl (µg/l)	20	38	35	38	26	18	16	21	22	30	18	25	24	28
Sigtdybde (m)	2,2	2,2	2,1	1,8	1,9	1,9	2,5	2,6	2,8	2,3	2,4	2,4	2,6	2
pH	8,4	8,4	8,4	8,3	8,2	7,9	7,9	7,9	7,8	-	-	8,2	8,3	8,3
Alkalinitet (mekv/l)	1,47	1,28	1,27	1,37	1,38	1,18	1,23	1,27	1,35	1,54	1,54	1,48	1,53	1,41
Total N (mg/l)	3,80	4,13	4,22	4,39	4,60	4,80	4,57	3,66	3,62	4,56	4,2	3,49	3,41	3,37
NH ₄ -N (mg/l)	0,061	0,049	0,024	0,035	0,057	0,05	0,024	0,05	0,109	0,03	0,052	0,031	0,037	0,076
NO ₃ -N (mg/l)	2,81	3,04	3,21	3,34	3,66	3,89	3,82	2,83	2,69	3,55	3,21	2,91	2,67	2,54
Total P (µg P/l)	95	129	102	103	104	82	41	62	52	60	68	62	62	59
Ortho P (µg P/l)	29	56	30	31	42	32	9	19	19	24	28	18	15	18
Opløst silicium (mg Si/l)	2,21	3,58	3,30	2,74	2,19	2,45	1,17	2,71	3,26	2,58	3,33	2,16	2,89	3,41
Total jern (mg Fe/l)	-	-	0,15	0,17	0,20	0,16	0,10	0,11	0,13	0,10	0,14	0,12	0,12	0,15

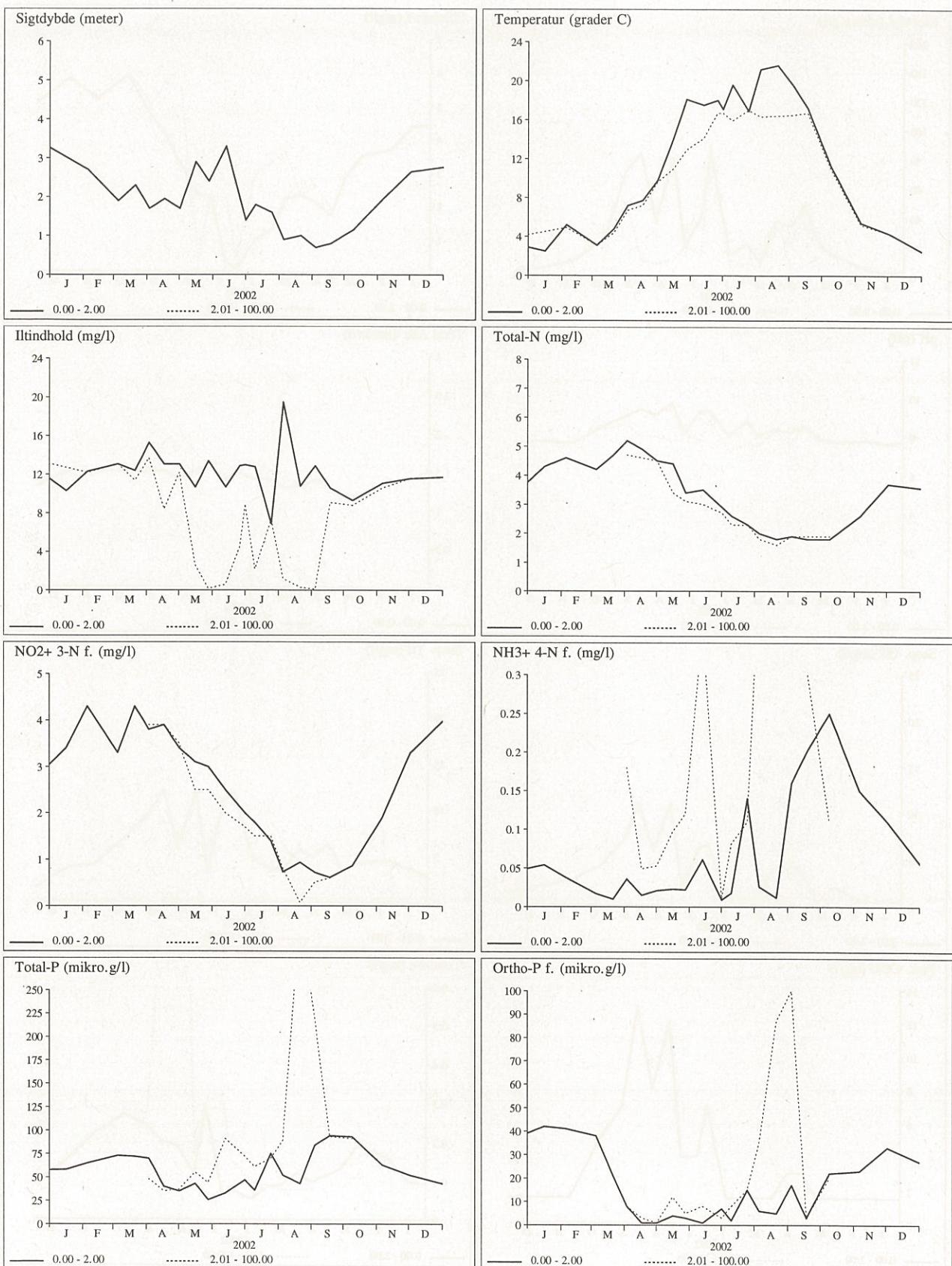
Tabel 4:

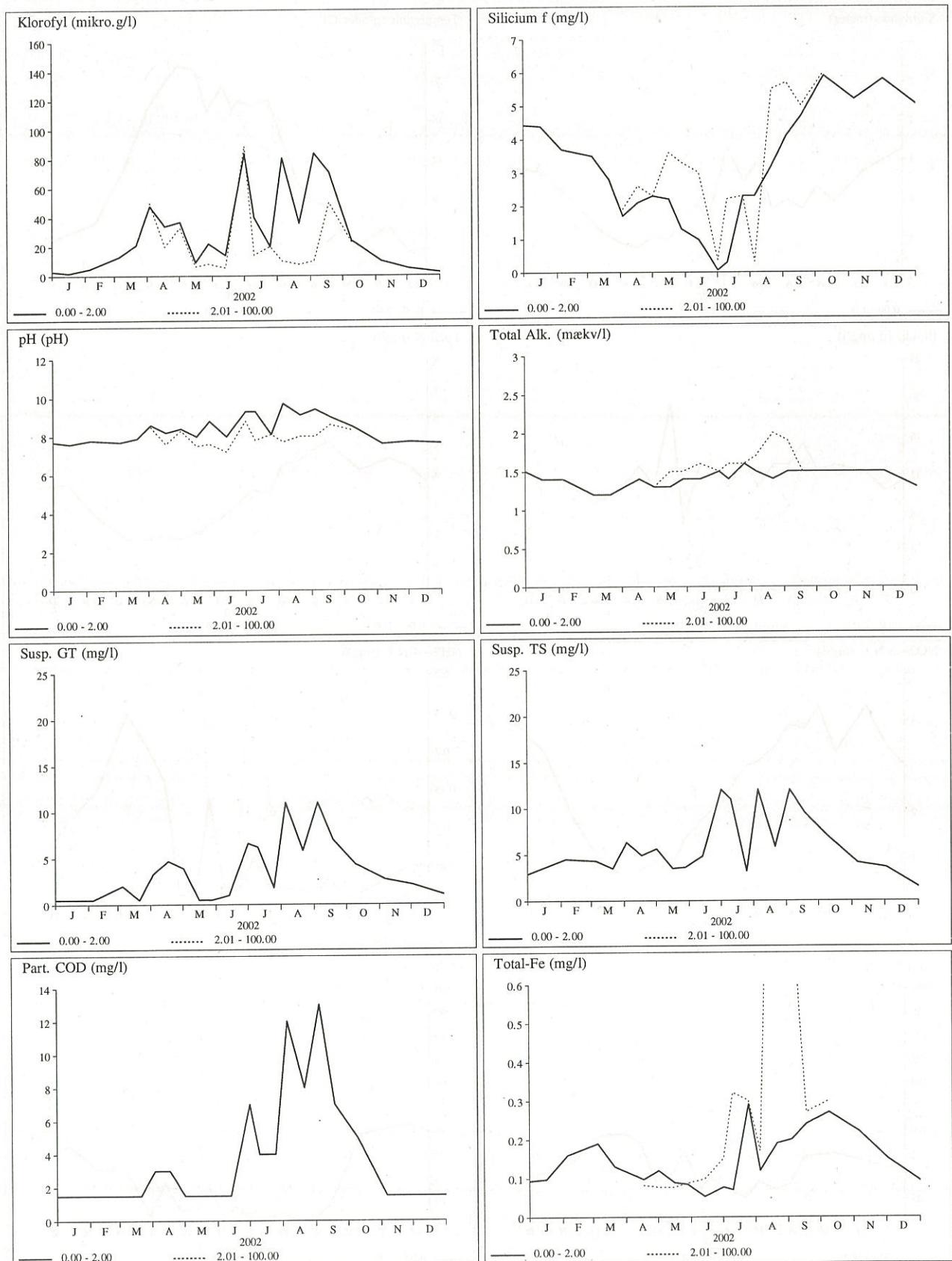
Årgennemsnit af målinger fra overfladenvandet i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Temperatur (°C)	16,8	17,5	15,6	17,9	15,8	16,6	17,6	15,8	17,9	16,0	17,3	15,9	17,1	17,7
Suspenderet tørstof (mg/l)	-	10,6	10	10,1	8,9	5,8	3,6	5,2	6,7	8,1	6,4	5,2	7,2	7,5
Suspenderet glødetab (mg/l)	-	7,0	7,1	7,3	6,7	4,9	3,1	4,7	6,6	7,1	6,4	3,5	5,3	5
Total COD (mg/l)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Partikulær COD (mg/l)	6,1	10,2	8,4	8,2	7,2	6,3	3,5	7,6	7,1	9,6	8,6	4,8	7,5	5,7
Klorofyl (µg/l)	31	66	49	53	29	27	11	35	35	53	31	30	39	45
Sigtdybde (m)	2,0	1,8	1,9	1,5	1,8	1,9	2,8	2	2,4	1,8	2,0	2,2	2,1	1,7
pH	8,9	9,1	8,8	8,7	8,6	8,4	8,1	8,3	8,4	7,6	7,6	8,4	8,7	8,8
Alkalinitet (mekv/l)	1,53	1,30	1,31	1,38	1,38	1,17	1,28	1,28	1,33	1,54	1,51	1,51	1,57	1,44
Total N (mg/l)	3,12	2,71	3,51	3,64	2,62	3,58	3,97	2,78	2,94	3,74	2,51	2,51	2,56	2,73
NH ₄ -N (mg/l)	0,036	0,028	0,024	0,043	0,044	0,026	0,014	0,01	0,085	0,029	0,040	0,036	0,046	0,072
NO ₃ -N (mg/l)	2,15	1,57	2,37	2,42	1,65	2,63	3,23	1,85	1,92	2,36	1,91	1,89	1,69	1,74
Total P (µg P/l)	93	137	85	116	96	63	28	72	58	59	62	63	69	54
Ortho P (µg P/l)	12	36	11	21	24	6	3	8	19	10	8	13	5	6
Opløst silicium (mg Si/l)	1,18	2,13	2,24	2,05	1,53	1,73	1,13	1,73	2,17	1,47	2,25	2,03	2,10	2,3
Total jern (mg Fe/l)	-	-	0,13	0,21	0,15	0,11	0,08	0,11	0,09	0,10	0,10	0,08	0,10	0,14

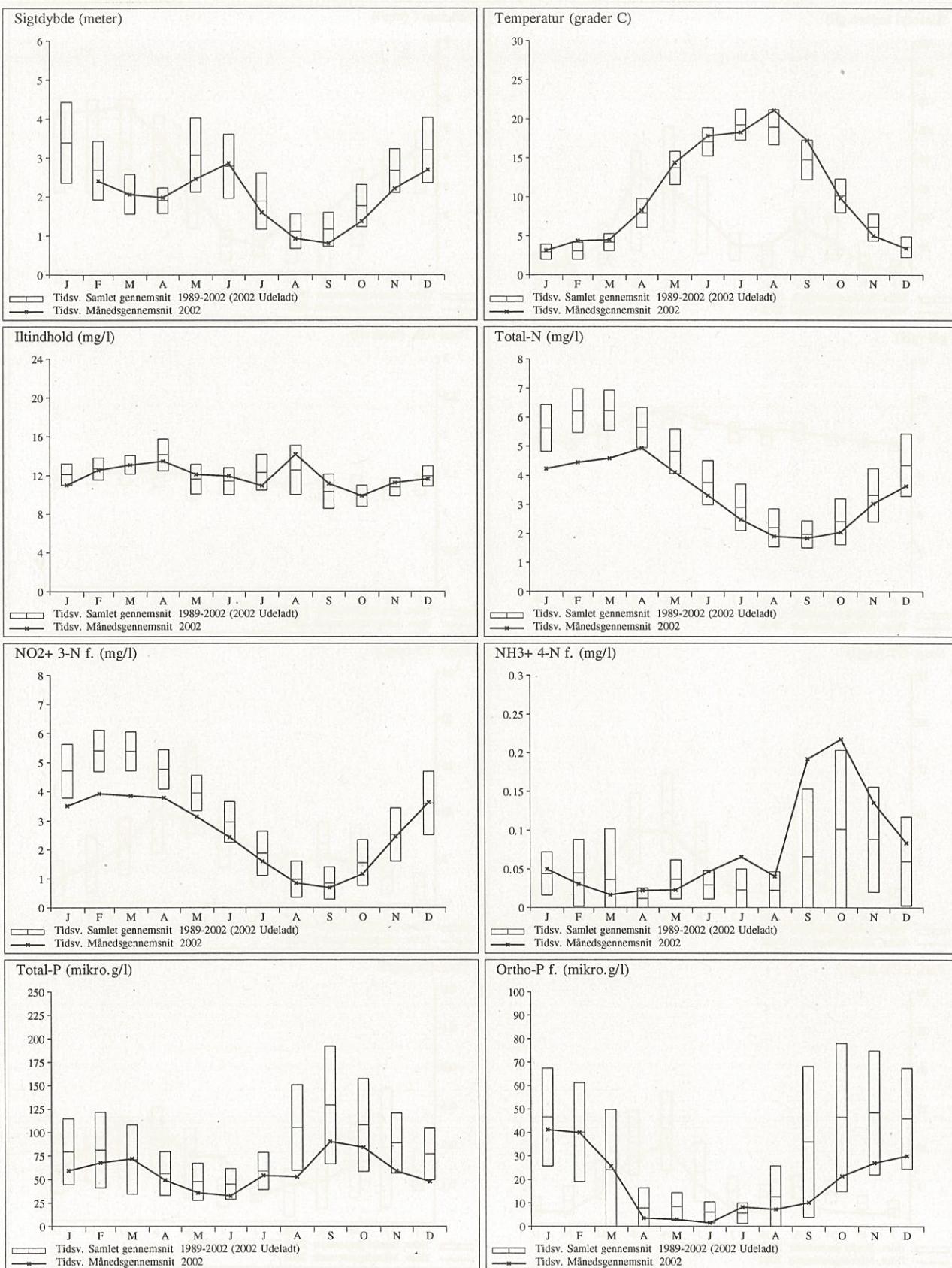
Tabel 5:

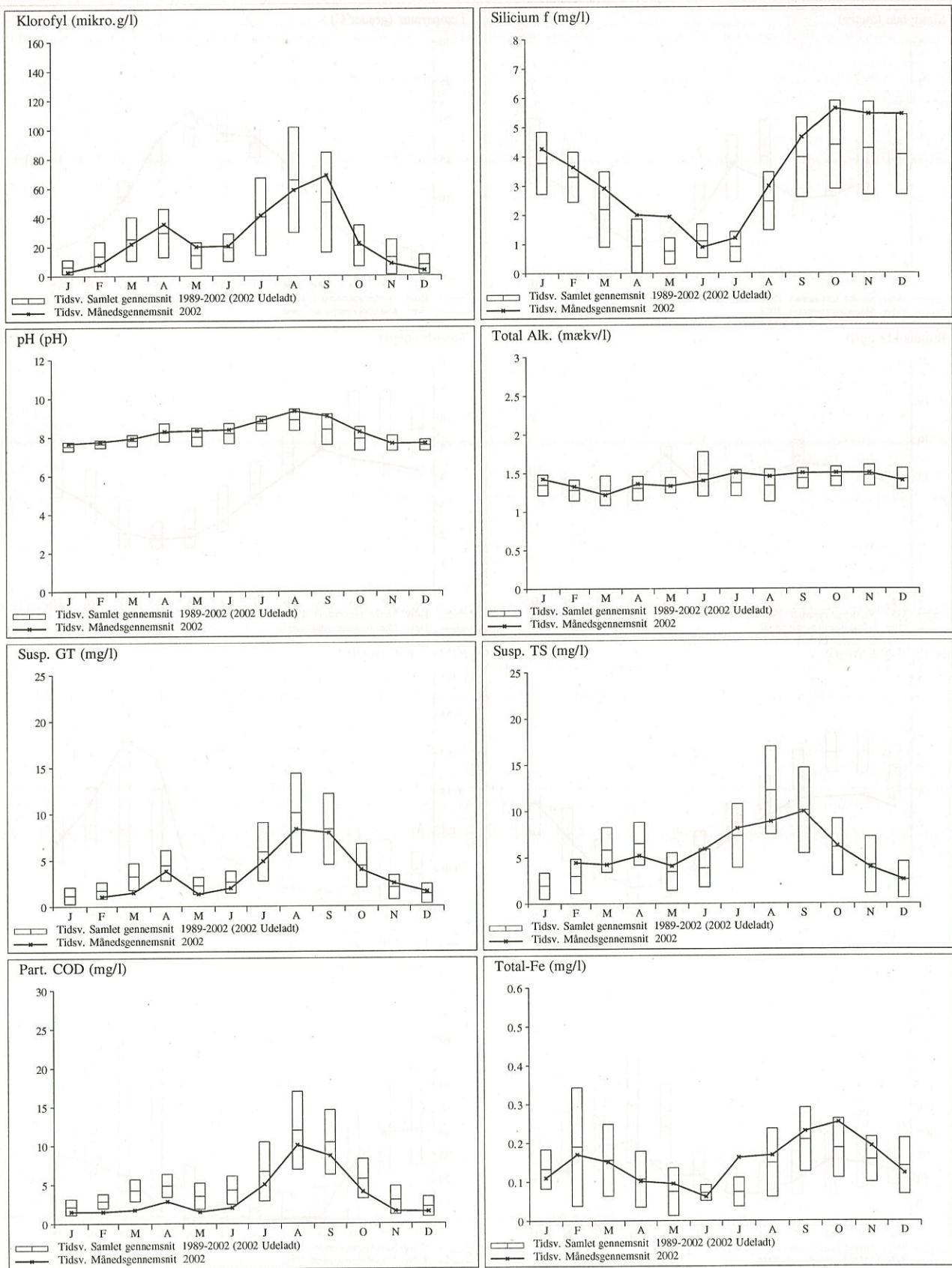
Sommernemsnit af målinger fra overfladenvandet i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

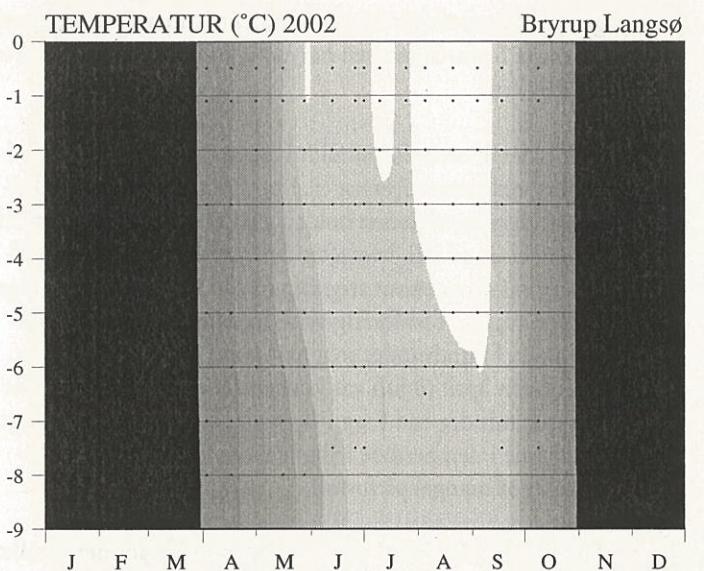

Figur 13:
Årstidsvariationen af kemiske parametre i overflade- og bundvandet i Bryrup Langsø i 2002.

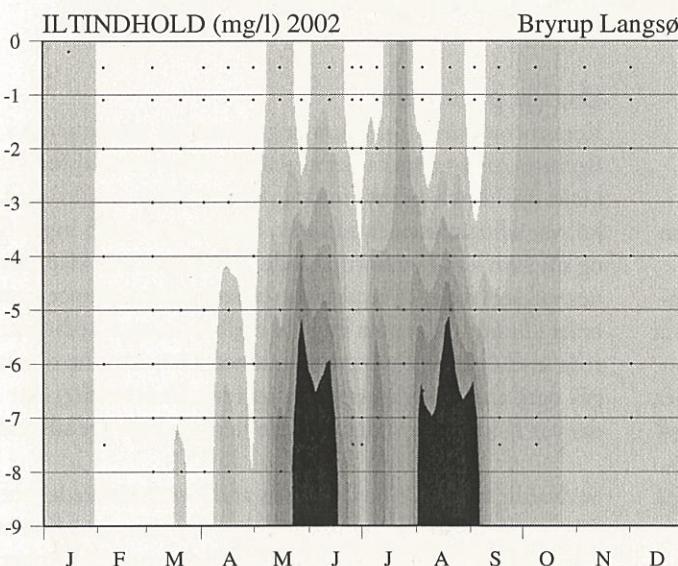

Figur 14:
Tidsvægtede månedsgennemsnit af vandkemiske parametre i Bryrup Langsø i 2002 sammenholdt med månedsgennemsnit for perioden 1989-2001.

Figur 15:
Temperaturfordelingen i Bryrup
Langsø i 2002.

Figur 16:
Iltfordelingen i Bryrup Langsø i
2002.

Klorofyl og sigtdybde

Under kiselalernes forårsopblomstring øgedes klorofylkoncentrationen til ca. 50 µg/l, hvilket var på niveau med gennemsnittet for de tidligere år. I den forbindelse faldt sigtdybden fra over 3 meter til omkring 2 meter. I maj var klorofylkoncentrationen aftaget til ca. 10 µg/l, og samtidig steg sigtdybden ca. 3 meter og til yderligere 3,5 meter i juni. Klarvandsfasen i forsommeren 2002 var ikke så markant som i de foregående år, hvor sigtdybden har været oppe på 4-5 meter. I løbet af sommeren steg klorofylkoncentrationen og nåede årets maksimum på 84 µg/l i starten af juli. Samtidig aftog sigtdybden og nåede det laveste niveau på

0,7 meter i september i forbindelse med en kraftig opblomstring af blågrønalger. Opblomstringen varede til hen i oktober på grund af en varm og solrig sensommer. Først hen i slutningen af november var klorofylkoncentrationen nede under 10 µg/l, hvorved sigtdybden steg til knap 3 meter.

Den gennemsnitlige sommersigtdybde var 1,7 meter i 2002 og dermed noget lavere end de normale 2-2,5 meter. Det skyldes først og fremmest en lavere sigtdybde i klarvandsperioden i maj og i den varme sensommer.

Kvælstof og fosfor

Kvælstofkoncentrationen var markant lavere i årets første 4 måneder end i de foregående overvågningsår. Resten af året var også præget af noget lavere koncentrationer end normalt. I forårs månederne var niveauet ca. 4,5 mg N/l mod normalt 6-7 mg N/l. I løbet af sommeren faldt koncentrationen til årets minimum på ca. 1,8 mg N/l i august-oktober. I årets sidste måneder steg indholdet af kvælstof igen som følge af stigende tilførsler fra oplandet. Sommer- og årgennemsnittet for total kvælstof var henholdsvis 2,7 og 3,4 mg N/l og dermed af samme størrelse som i 2001. Gennemsnittene er de laveste, som endnu er registrert i Bryrup Langsø.

Det meste kvælstof i Bryrup Langsø forekommer som nitrat. I vinterperioden var nitratkoncentrationen ca. 4 mg N/l, hvilket er lavere end normalt. Som følge af mindre tilførsler og denitrifikation reduceredes nitratindholdet i løbet af foråret og sommeren til et minimum i august - september på ca. 0,7 mg N/l. Sidst på året steg koncentrationen igen. Kvælstof- og dermed nitratkoncentrationen var stort set den samme i både overflade- og bundvand gennem året. Kun i maj og august var den lavere i bundvandet, formentlig på grund af øget denitrifikation ved iltfrie forhold under temperaturspringlaget.

Generelt er ammoniumniveauet lavt i søen. I sensommeren under stille perioder, hvor iltindholdet i bundvandet nærmer sig nul, kan der dog akkumuleres så store ammoniummængder i bundvandet (ophør af nitrifikationsprocesser), at ammoniumkoncentrationen i overfladevandet stiger i kortere perioder. I 2002 var det tilfældet i august og september. På trods af en høj ammoniumkoncentration på over 1 mg/l i bundvandet i sensommeren var ammoniumkoncentrationen dog aldrig højere end 0,25 mg N/l i overfladevandet på grund af temperaturlagdeling, algernes forbrug og nitrifikation i de øvre iltede vandmasser.

Fosforniveauet i Bryrup Langsø er reduceret meget siden starten af 1990'erne. I 2002 var sommernemsnittet af fosfor 54 µg P/l, hvilket har været niveauet siden 1994-95. Årgennemsnittet var 59 µg P/l og det har heller ikke ændret sig væsentligt siden 1994-95.

Det lavere fosforindhold i søen i de senere år afspejles også ved, at de gennemsnitlige månedskoncentrationer generelt ligger lidt under gennemsnittet for perioden 1989-2001. I første halvår lå niveauet på ca. 50 µg P/l. I løbet af sommeren og sensommeren steg koncentrationen til årets højeste koncentration på 94 µg P/l i september, hvorefter den gradvist aftog til et vinterniveau på 50 µg P/l. Der er således stadig en stigning i svandets fosforindhold om efteråret på

grund af fosforfrigivelse fra sedimentet, men som tidligere nævnt er fosforfrigivelsen betydelig mindre nu end i starten af 1990'erne.

Indholdet af orthofosfat faldt i løbet af foråret i takt med planktonalernes tilvækst til 1 µg P/l under forårmaksimum. Koncentrationen holdt sig på et lavt niveau frem til begyndelsen af juli, hvorefter den steg svagt. I løbet af efteråret sås en markant stigning til ca. 30 µg P/l. Stigningen var forårsaget af fosforfrigivelse fra bunden, idet koncentrationen i bundvandet steg markant i august/september. I perioden april til juli var koncentrationen af orthofosfat generelt mindre end 5 µg P/l, og det er derfor sandsynligt, at algerne i den periode lejlighedsvis har været vækstbegrenset af mangel på fosfor.

Hverken de lave koncentrationer hen over sommeren, eller de noget højere i efteråret er atypiske for søen, og generelt er såvel fosforniveau som fosforkoncentrationens udvikling gennem året som i de foregående 4 - 5 år.

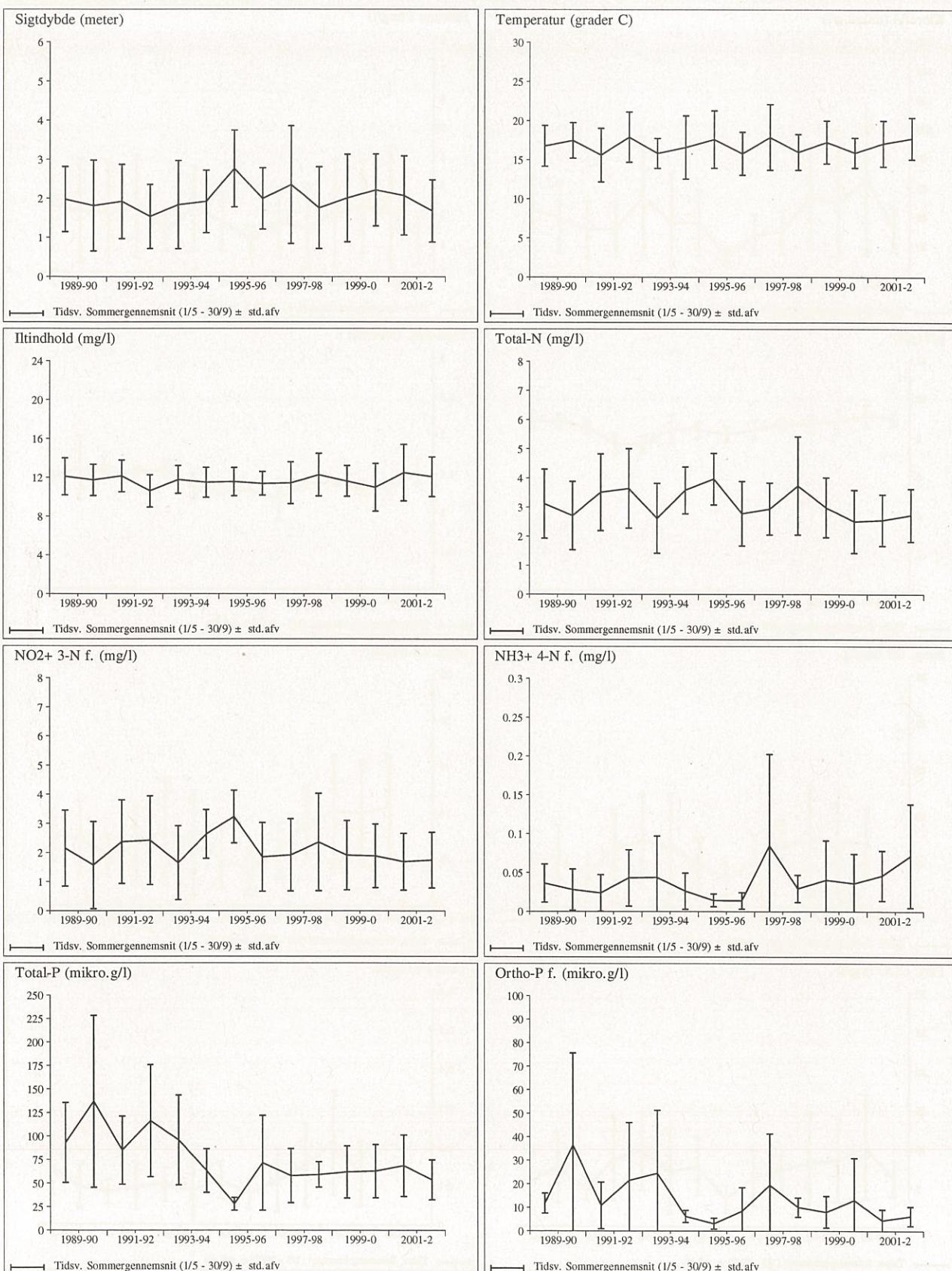
Øvrige parametre

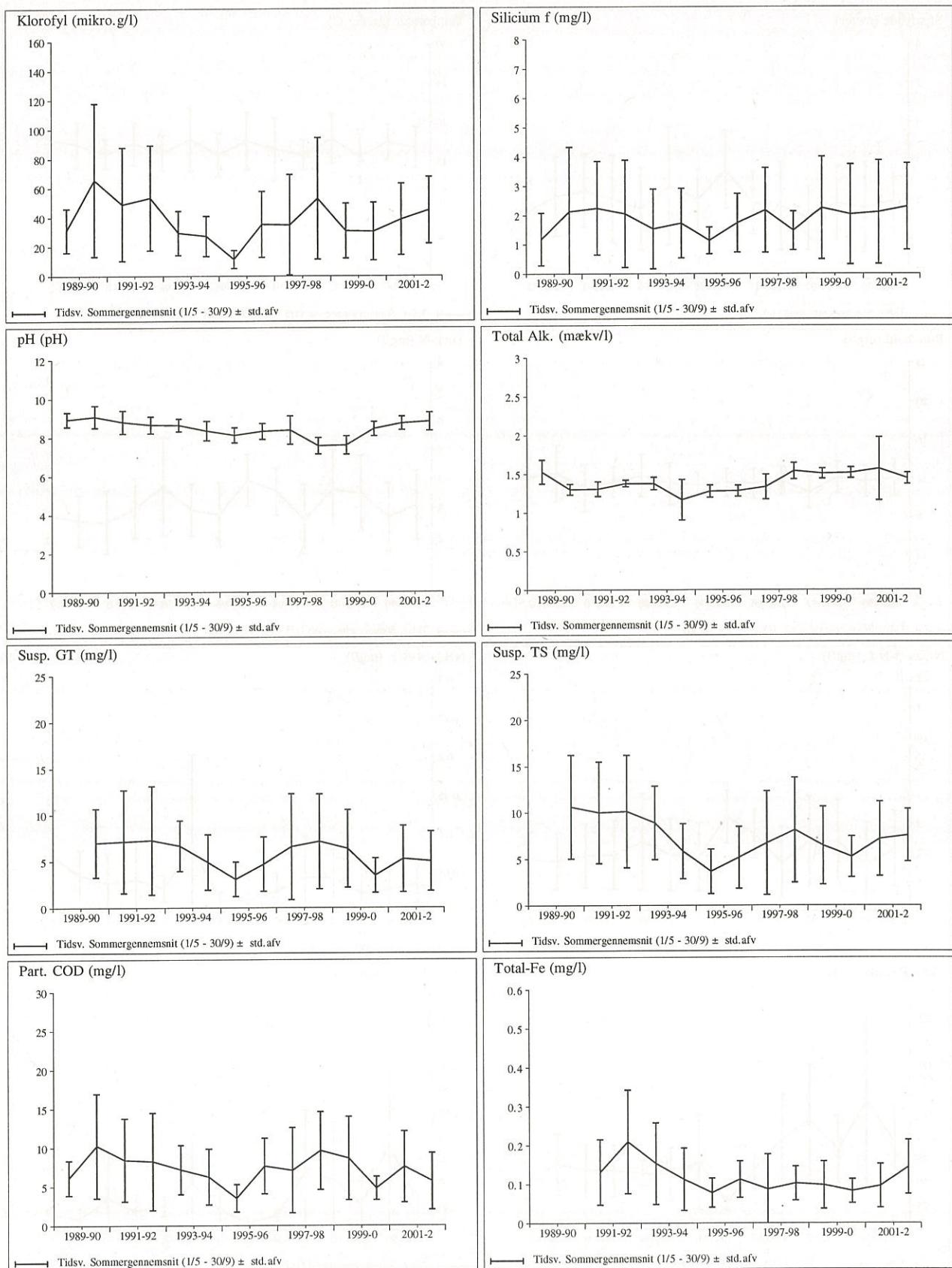
Koncentrationen af silicium er generelt høj om vinteren i Bryrup Langsø men falder typisk hurtigt i løbet af foråret i takt med kiselalernes forbrug under vækst. Omkring 1. juli var siliciumkoncentrationen helt i bund (0,05 mg Si/l) og silicium kan i en kort periode have begrænset kiselalernes vækst. I løbet af sensommeren steg siliciumkoncentrationen i bundvandet som følge af nedbrydning af sedimenterede kiselalger fra forårmaksimumet. Den frigivne silicium gav også anledning til en stigning i overfladevandet, idet der var få kiselalger i denne periode til at forbruge silicium.

Sædvanligvis består hovedparten af det suspenderede stof i Bryrup Langsø af organisk stof, hvorfor koncentrationen af suspenderet stof stort set er den samme som glødetabet i sommerhalvåret. Det indikerer, at det først og fremmest er algerne i vandet, som gør vandet uklart fremfor uorganiske partikler. Det understøttes af en god overensstemmelse mellem koncentrationen af tørstof og klorofyl. Den lave sigtdybde i sensommeren hænger sammen med et forhøjet indhold af suspenderet stof i disse måneder. Niveauet var dog ikke større, end hvad der tidligere er registreret i søen. Om vinteren var glødetabet noget mindre end tørstofindholdet, hvilket indikerer, at der har været en del ophvirlet uorganisk materiale i vandet.

Udviklingstendenser i Bryrup Langsø

I figur 17 ses de tidsvægtede sommernemsnit af fysiske og kemiske parametre for perioden 1989 til 2002.

Figur 17:
Tidsvægtede sommergennemsnit af vandkemiske parametre i overfladevandet i Bryrup Langsø 1989-2002.

Som det fremgår af tabel 6, er fosforindholdet i Bryrup Langsø faldet signifikant ($p < 0,05$) gennem de sidste 14 år. Faldet er registreret både for års- og sommergennemsnittet af fosfor, ligesom årgennemsnittet af ortho-fosfat er faldet. Den faldende søkoncentration er en konsekvens af, at indløbskoncentrationen også er faldet i overvågningsperioden.

Det mindskede fosforindhold har dog ikke resulteret i et tilsvarende mindre klorofylindhold i søen, ligesom sigtdybden heller ikke har ændret sig væsentligt gennem årene. Det

skal dog bemærkes, at der er sket et signifikant ($p < 0,05$) fald i årgennemsnittet af suspenderet tørstof og glødetab ($p < 0,05$).

Parameter	R ² -værdi	P-værdi	Hældningskoef.	Signifikans
Sigt, år	0,15	0,17	0,02	nej
Sigt, som.	0,02	0,60	0,01	nej
Klorofyl, år	0,1	0,28	-0,54	nej
Klorofyl, som	0,03	0,52	-0,62	nej
Total-P, år	0,58	0,002	-4,59	ja
Total-P, som.	0,43	0,01	-4,4	ja
Ortho-P, år	0,41	0,014	-1,85	ja
Ortho-P, som.	0,27	0,06	-1,15	nej
Total-N, år	0,24	0,07	-0,06	nej
Total-N, som.	0,11	0,25	-0,04	nej
NO ₃ -N, år	0,11	0,24	-0,04	nej
NO ₃ -N, som.	0,06	0,42	-0,03	nej
NH ₄ -N, år	0,01	0,69	0,0006	nej
NH ₄ -N, som.	0,16	0,16	0,002	nej
Susp. TS, år	0,38	0,03	-0,23	ja
Susp. TS, som.	0,27	0,07	-0,29	nej
Susp. GT, år	0,52	0,006	-0,18	ja
Susp. GT, som.	0,19	0,13	-0,16	nej

Tabel 6:
Udviklingstendenser i fysiske og kemiske parametre i overfladevandet i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

FYTOPLANKTON

Fytoplankton

Fytoplanktonet i Bryrup Langsø blev undersøgt 17 gange i løbet af 2002. Prøvetagnings- og bearbejdningssmetode er beskrevet i bilag.

Årstidsvariation

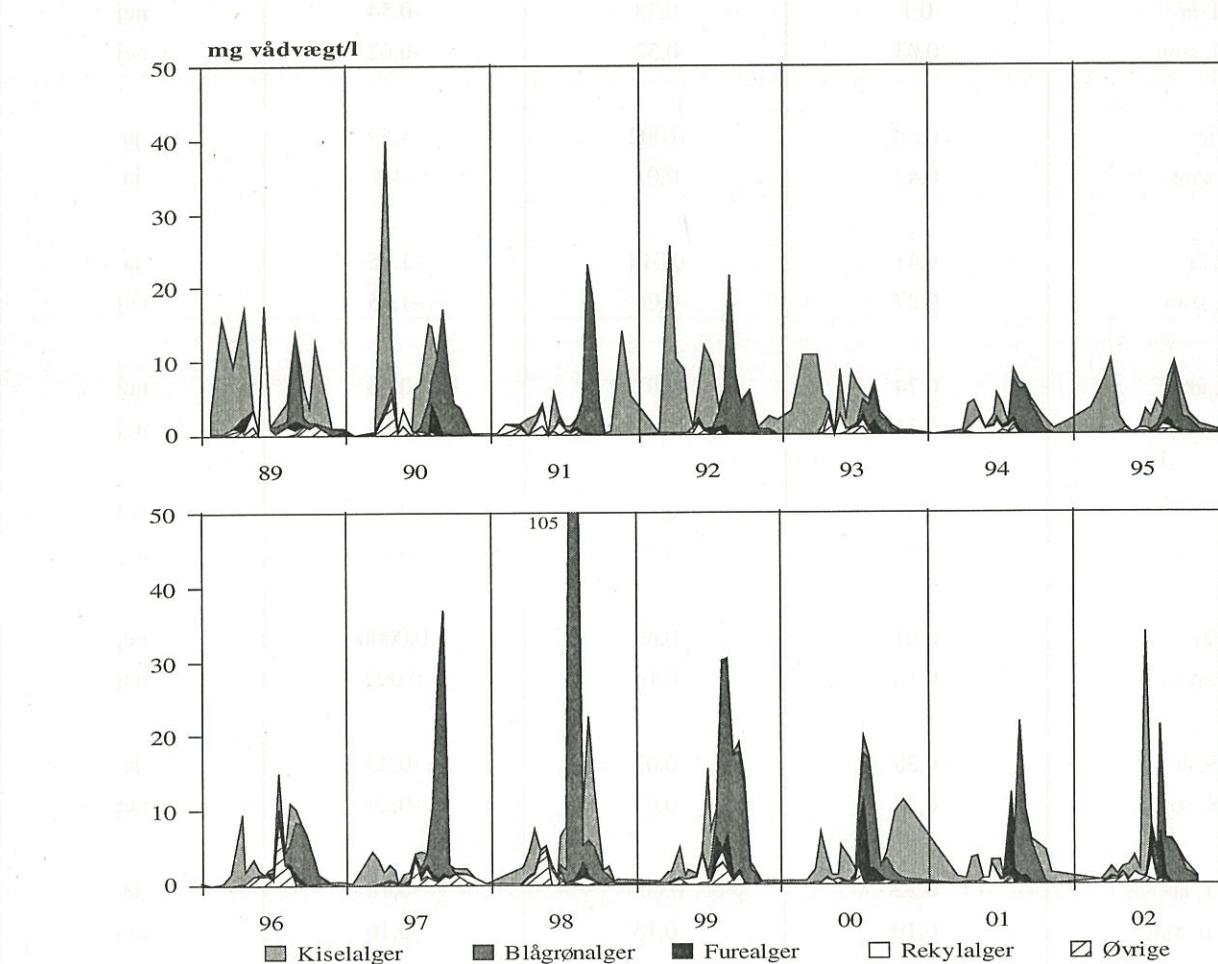
Fytoplanktonbiomassen fordelt på hovedgrupper i perioden 1989 - 2002 ses i figur 18.

I 2002 var der et forårsmaksimum i slutningen af april på ca. 2,2 mg vv/l. Det bestod overvejende af kiselalger med dominans af *Aulacoseira spp.* Biomassen aftog herefter lidt men noget atypisk steg den igen i løbet af maj til 3,8 mg vv/l. I maj og juni er der normalt en klarvandsperiode med lave biomasser af fytoplankton, men det var ikke tilfældet i 2002. Istedet steg biomassen til hele 33,8 mg vv/l i slutningen af juni med store græsningsresistente kiselalger, især *Aulacoseira spp.*, som helt dominerende gruppe. Kiselalge-samfundet brød sammen i løbet af juli og gav anledning

til en kortvarig opblomstring af rekylalger, furealger og begyndende opblomstring af blågrønalger.

Biomassen af blågrønalger steg til 14 mg vv/l i august med *Anabaena planctonica* som dominerende art, men generelt var biomassen i sensommeren relativt lav på trods af de høje temperaturer, der normalt favoriserer blågrønalger. Blågrønalgerne var dog den dominerende algegruppe helt frem til oktober, hvorefter kiselalgerne igen blev den dominerende gruppe.

Det er muligt, at algerne i perioden april til juli lejlighedsvis har været begrænset af mangel på fosfor, idet koncentrationen af orthofosfat i den periode generelt var mindre end 5 µg P/l. I forbindelse med kiselalgernes maksimum i slutningen af juni blev silicium stort set opbrugt og kan være forklaringen på det totale kolaps hos kiselalgerne, som sket omkring 1. juli. Derimod var der så rigelige mængder af uorganisk kvælstof, at dette næringsstof ikke kan have været begrænsende for algevæksten.

Figur 18:
Fytoplanktongruppernes årstidsvariation i Bryrup Langsø i perioden 1989-2002.

Udvikling

Fytoplanktonets årstidsvariation har varieret meget gennem årene, men det normale billede er opblomstring af kiselalger om foråret efterfulgt af en klarvandsfase med få alger, først og fremmest bestående af rekylalger og furealger. Midt på sommeren sker der en opblomstring af blågrønalger, som fortsætter frem til september/oktober, hvor kiselalgerne igen overtager for at være den dominerende gruppe vinteren igennem.

Kiselalernes forårsmaksimum har været aftagende gennem de senere år, formentlig på grund af et lavere fosforniveau. Til gengæld har der været somre med meget store forekomster af blågrønalger. Det gælder især 1997, 1998 og 1999. Blågrønalgebiomassen i 2000, 2001 og 2002 ser ud til at være nået tilbage på et moderat niveau omkring 3 mg vv/l

på trods af nogle varme somre. Samtidig er der sket der år til år skift i dominansforholdene blandt blågrønalgerne. Tidligere har det overvejende været de kolonidannende typer med dominans af slægten *Microcystis*, der forekom. Siden 1997 er dominansen skiftet til trådformede heterocytbærende arter med *A. planctonica* som den mest hyppige art. Ændringen i dominansforholdet fra ikke-heterocyt-bærende til heterocytbærende blågrønalge-arter er tidligere påvist i forbindelse med faldende indhold af total-fosfor og der er noget der tyder på, at den ændring efterhånden er indtruffet i Bryrup Langsø. Der er også fundet en sammenhæng mellem faldende total-fosfor og øget forekomst af furealger. Forekomsten af furealger var betydeligt større i 2000, 2001 og 2002 end set tidligere.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	7,64	7,30	4,74	7,67	5,15	2,71	4,18	4,04	5,25	15,19	9,30	6,53	5,26*	5,83*
Kiselalger	4,78	3,82	1,86	4,72	3,61	1,05	2,61	1,48	1,08	3,21	1,82	2,65	1,19*	2,49*
Blågrønalger	1,06	2,30	2,14	2,47	0,71	1,11	1,13	1,40	3,17	10,53	5,68	2,12	2,76*	2,00*
Furealger	0,23	0,25	0,05	0,11	0,17	0,06	0,09	0,14	0,11	0,22	0,54	1,18	0,85*	0,60*
Rekylalger	1,15	0,35	0,41	0,15	0,37	0,38	0,19	0,15	0,32	0,49	0,61	0,26	0,33*	0,41*
Øvrige	0,42	0,58	0,28	0,20	0,29	0,11	0,17	0,88	0,57	0,75	0,64	0,33	0,13*	0,34*

*: Vægtet gennemsnit 14. marts - 31.oktober

Tabel 7:

Års gennemsnit af fytoplanktonbiomassen (mg vv/l) i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	6,26	7,96	6,07	7,91	4,61	4,22	3,77	6,13	8,90	22,13	13,50	7,17	6,38	8,35
Kiselalger	1,44	2,56	0,67	3,21	2,16	1,09	1,42	1,45	0,56	3,93	2,17	1,42	0,58	3,59
Blågrønalger	2,01	4,15	4,54	4,00	1,30	2,18	1,65	2,39	6,91	16,51	8,66	3,16	3,86	2,91
Furealger	0,20	0,50	0,09	0,22	0,30	0,11	0,16	0,28	0,21	0,31	0,87	1,88	1,29	0,93
Rekylalger	2,24	0,46	0,48	0,16	0,50	0,63	0,30	0,21	0,26	0,67	0,90	0,34	0,49	0,59
Øvrige	0,38	0,29	0,29	0,33	0,35	0,21	0,25	1,80	0,96	0,72	0,92	0,37	0,16	0,33

Tabel 8:

Sommer gennemsnit af fytoplanktonbiomassen (mg vv/l) i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

Års- og sommernemsnittene i 2002 var hhv. 5,8 og 8,4 mg vv/l og adskilte sig således ikke markant fra de øvrige år, hvis der ses bort fra 1995, 1998 og tildels også 1999 (tabel 7 og 8). Som det fremgår af tabel 9, er der heller ikke sket nogen signifikant ændring af algebiomassen, hverken totalt set eller på gruppenniveau. Kun sommernemsnittet af furealger er steget signifikant ($p < 0,05$), hvilket skyldes den relativt store forekomst i de senere år. Det faldende fosfor-niveau i søen har således endnu ikke resulteret i hverken en mindsket algebiomasse eller nogen egentlig ændring af biomassen af de dominerende algegrupper, men som nævnt er der sket ændringer på arts niveau blandt blågrønalgerne.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Total, som.	10,2	10,4	10,2	10,1	10,1	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	
Kiselalger, som.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Blågrønalger, som.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Furealger, som.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Rekylalger, som.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Total, artsniv.	10,2	10,4	10,2	10,1	10,1	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	
Kiselalger, artsniv.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Blågrønalger, artsniv.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Furealger, artsniv.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	
Rekylalger, artsniv.	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	

Parameter	R ² -værdi	P-værdi	Hældningskoef.	Signifikans
Total, som.	0,10	0,27	0,36	Nej
Kiselalger, som.	0,010	0,71	0,03	Nej
Blågrønalger, som.	0,08	0,34	0,26	Nej
Furealger, som.	0,47	0,007	0,09	Ja
Rekylalger, som.	0,1	0,27	-0,03	Nej

Tabel 9:
Udviklingstendenser i fytoplanktonbiomassen i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

ZOOPLANKTON

Zooplanktonet i Bryrup Langsø blev i 2001 undersøgt 17 gange med en prøvetagning og oparbejdning som foreskrevet i DMU's vejledning (Hansen et al., 1992). Prøvetagnings- og bearbejdningsteknologi er beskrevet i bilag.

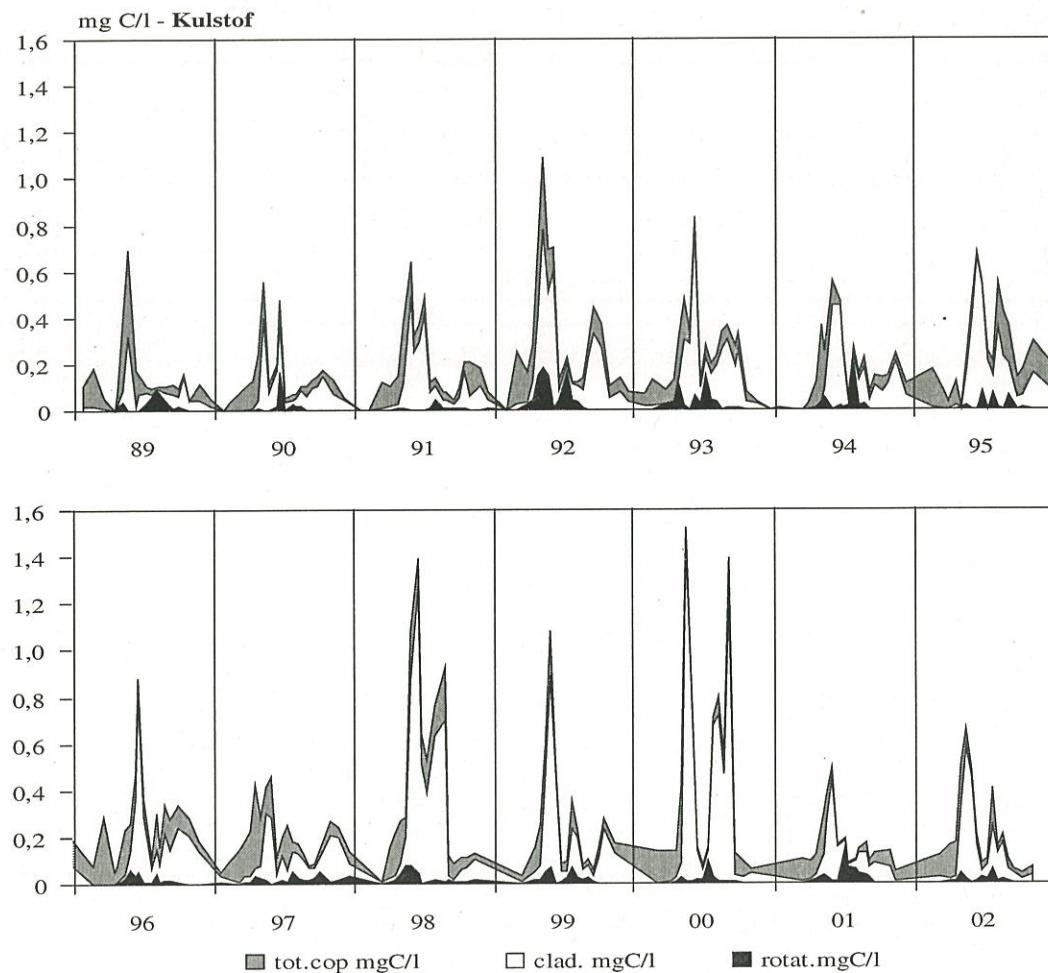
Årstidsvariation

Zooplanktonbiomassen fordelt på hovedgrupper i perioden 1989 - 2002 ses i figur 19.

Først på året var zooplanktonbiomassen lille og bestod som i tidligere år overvejende af cyclopoide copepoder. I forbindelse med stigende vandtemperatur tiltog biomassen af zooplankton til et maksimum på ca. 0,7 mg C/l i midten af maj. Biomassen bestod da næsten udelukkende af cladocerer med dominans af *Daphnia cucullata* og *Daphnia hyalina* med svag repræsentation af de mindre arter som *Bosmina longirostris* og *Bosmina coregoni*. Det observerede maksimum i 2002 var typisk for Bryrup Langsø, men mindre

eni f.eks. 1998, 1999 og 2000. Cladocerbiomassen aftog til et minimum på 0,03 mg C/l i slutningen af juni, hvor der stort set kun var store uspiselige kiselalger til stede. Copepoder og rotatorier fandtes også meget sparsomt i denne periode med meget lavt græsningstryk til følge. Der var en lille stigning i zooplanktonbiomassen omkring 1. august med *Daphnia cucullata* som dominerende art, men niveauet var generelt lavt. I efteråret var biomassen af zooplankton under 0,1 mg C/l.

I lighed med tidligere år bestod zooplanktonbiomassen i 2002 hovedsageligt af cladocerer. Dominansforholdene blandt cladocererne har dog varieret, idet enten *Daphnia galeata* eller (som i 2001 og 2002) *D. cucullata* har været den dominerende art. Dette skift i dominansforhold er der ikke nogen entydig forklaring på, men det hænger muligvis sammen med temperaturforholdene omkring hvileæggenes klækningstidspunkt og dermed hvilken art der har de mest optimale forhold omkring "starttidspunktet".

Figur 19:
Zooplanktongruppernes årstidsvariation i Bryrup Langsø i perioden 1989-2002.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	146	151	214	317	238	175	264	274	202	448	263	428	176*	189*
Rotatorier	16	10	10	44	26	16	15	15	19	21	21	13	30*	13*
Cladocera	46	81	119	166	141	102	158	150	87	303	174	326	90*	123*
Cal. copepoder	19	27	44	29	28	17	29	34	42	47	23	23	15*	17*
Cycl. copepoder	65	33	41	78	43	40	61	74	54	76	45	66	41*	36*

*: Vægtet gennemsnit 14. marts - 31.oktober

Tabel 10:

Års gennemsnit af zooplanktonbiomassen ($\mu\text{g C/l}$) i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total	195	173	257	377	343	253	358	334	209	618	310	600	199	235
Rotatorier	30	19	14	60	35	31	25	25	21	26	28	19	42	17
Cladocera	65	108	166	228	241	161	249	204	107	458	215	507	117	178
Cal. copepoder	31	30	35	34	40	22	34	36	59	58	24	30	13	20
Cycl. copepoder	69	16	41	54	29	38	51	68	22	74	43	44	28	22

Tabel 11:

Sommergennemsnit af zooplanktonbiomassen ($\mu\text{g C/l}$) i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

Års- og sommergennemsnittet af zooplanktonbiomassen var hhv. 0,189 og 0,235 mg C/l, hvilket er lavere end i de seneste 10 år bortset fra 1997 og 2001. I forhold til 2000 var biomassen i sommeren 2002 kun 1/3 (tabel 10 og 11).

dag under optimale forhold og antages, at være 200% for rotatorier, 100% for cladocerer og 50% for copepoder. Ved meget lave fødekoncentrationer, svarende til en algebiomasse mindre en 0,2 mg C/l, nedsætter dyrerne fødeoptagelsen og da vil en korrektion af fødeoptagelsen være nødvendig (jf. Hansen et. al. 1992).

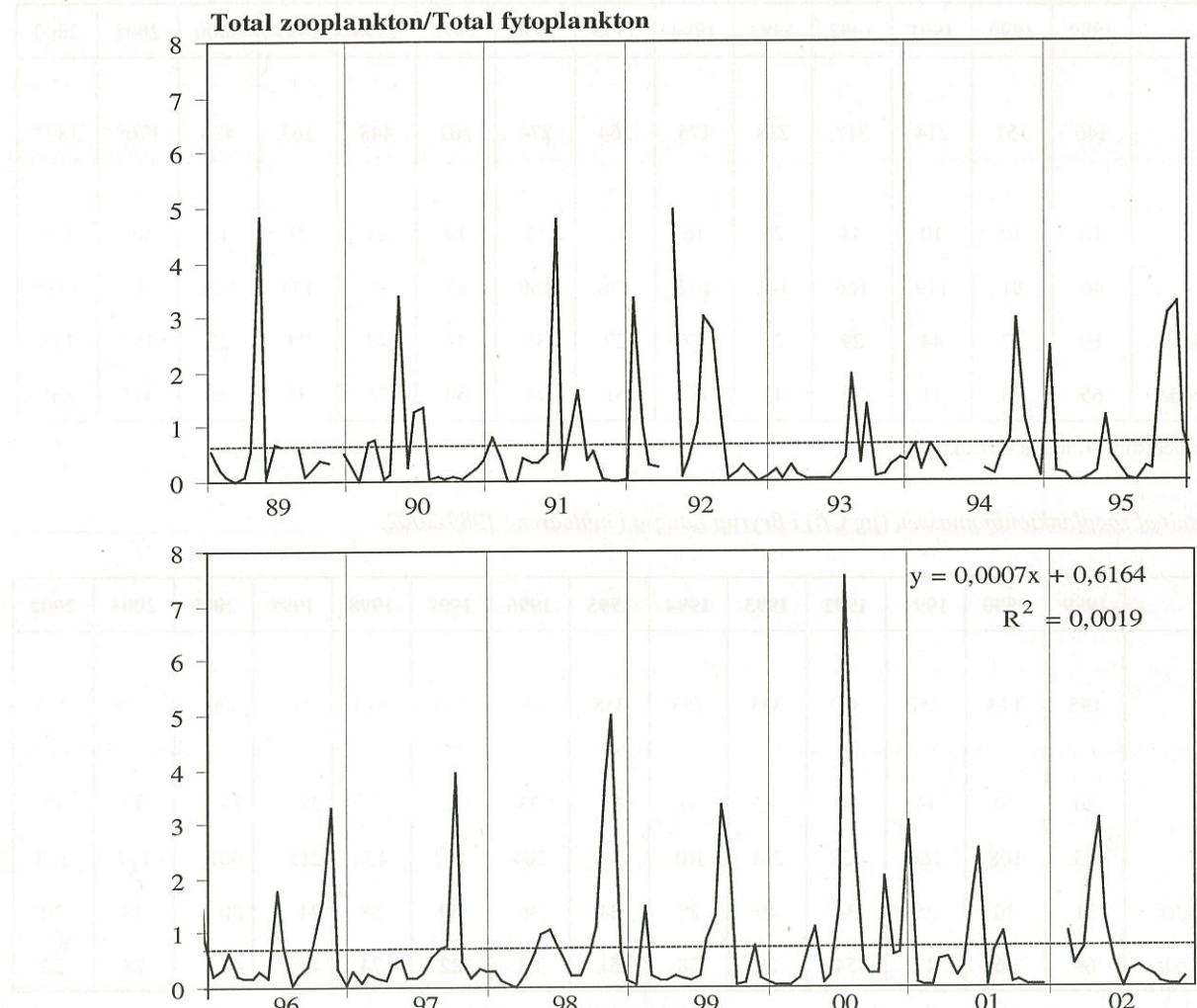
I figur 20 er zooplanktonets potentielle græsning sammenholdt med den samlede algebiomasse. Det fremgår at zooplanktonets potentielle fødeoptagelse har været så stor i perioder i sommerhalvåret, at det i principippet har kunnet nedgræsse hele algemængden. Zooplanktonet har således haft en signifikant regulerende effekt på algemængden i perioder om sommeren, men som det fremgår af figur 20, der viser sommergennemsnittet af zooplanktonets potentielle fødeoptagelse i 2002 var den gennemsnitlige græsningsprocent på hele algebiomassen kun 32% i 2002 mod 125% i

Regulerende faktorer for zooplanktonmængden

Zooplanktons sammensætning og biomasse er dels betinget af tilgængeligheden af egnede fødeemner (alger og bakterier) og dels af mængden af prædatorer, som lever af zooplankton (fisk og carnivor zooplankton).

Græsning

Generelt optager de filtrerende zooplanktonarter mest effektivt fødepartikler < 50 µm, men partikler < 20 µm må anses for det optimale. Den beregnede fødeoptagelse for de enkelte grupper er skønnet ud fra deres energibehov pr.

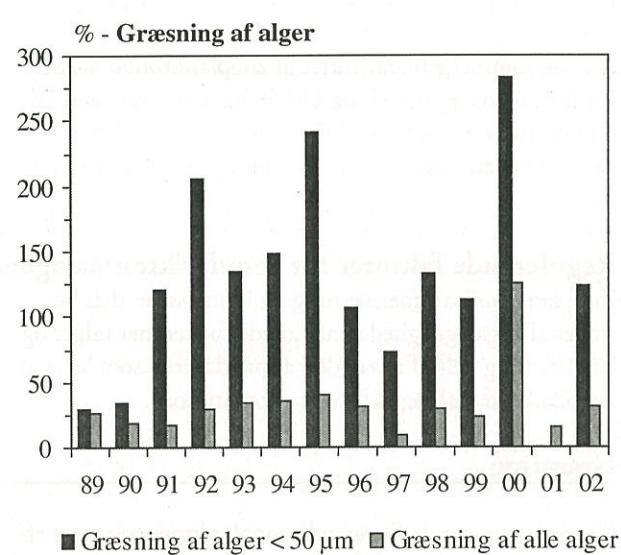
Figur 20: Zooplanktonets potentielle græsning sammenholdt med den samlede algebiomasse.

2000. Forklaringen er først og fremmest den lave biomasse af cladocerer i 2002.

Prædation

Det er ikke kun tilgængeligheden af alger, der er bestemende for zooplanktonets sammensætning og biomasse. Prædation på zooplanktonet fra de planktivore fisk er også af afgørende betydning.

Prædation på zooplanktonet sker fortrinsvis på de store individer. Det vil bl.a. kunne ses som et fald i gennemsnitslængde, et fald i biomassen og et fald i cladocer-indexet, der er forholdet mellem antallet af *Daphnia spp.* og det samlede antal cladocerer. I løbet af juli faldt zooplanktonbiomassen markant. Det kan tildels have været forårsaget af fødebegrensning, idet zooplanktonets potentielle fødeoptagelse kort forinden havde været større end algebiomassen (figur 21).

Figur 21:
Sommergennemsnittet af zooplanktonets potentielle græsning af den samlede algebiomasse i perioden 1989-2002.

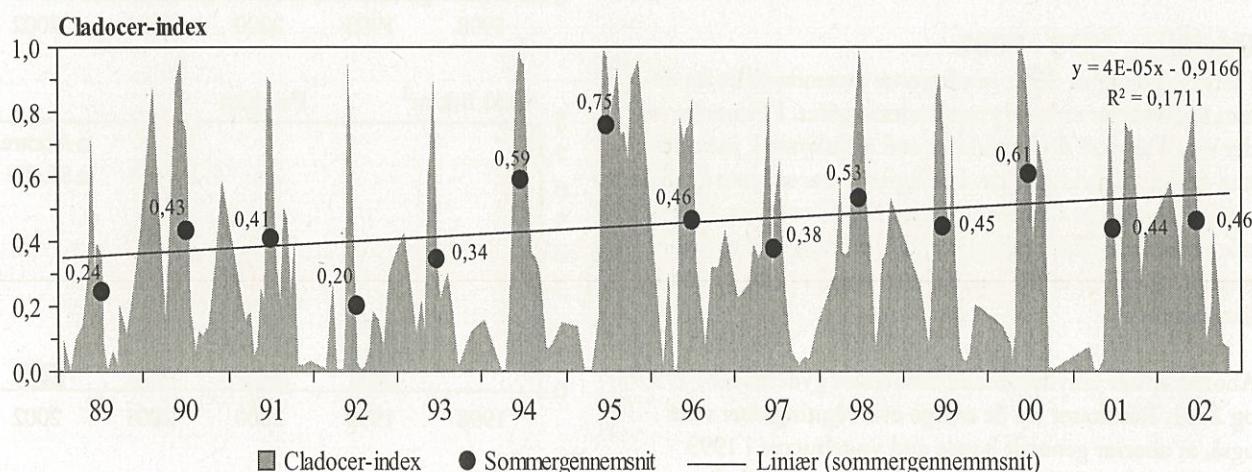
Som det fremgår af figur 22 var sommernemsnittet af cladocer-indexet moderat (0,46) i 2002 og på niveau med 1996, 1997, 1999 og 2001 men lavere end i f.eks. 1995 (hvor søen var meget klarvandet) og 2000. Det tyder på, at årets fiskeyngel har været i stand til at gøre et stort indhug i zooplanktonbestanden. Det stemmer da også overens med, at zooplanktonets græsning i 2002 var forholdsvis beskedent, når sommernemsnittet betragtes.

Udvikling

Ved statistisk analyse af perioden 1989-2000 kunne der konstateres en signifikant stigning i både års- og sommernemsnittet af zooplanktonbiomassen på grund af en øget cladocerbiomasse, men som det fremgår af tabel 12 kan der ikke længere påvises en sådan udvikling, fordi 2001 og 2002 niveauet trækker ned. Som vist tidligere (Århus Amt, 2000) er der en sammenhæng mellem øget cladocer-index og hhv. øget sigtdybde og faldende klorofylindhold, hvilket indikerer, at også de biologiske forhold i søen har en væsentlig indflydelse på sigtdybden i søen. Den massive opblomstring af først store uspiselige kiselalger og derefter blågrønalger i sommeren 2002 kan have hæmmet zooplankton, idet zooplanktons græsning var særlig lav i denne periode sammenlignet med f.eks. 2000.

Parameter	R ² -værdi	P-værdi	Hæld.-koef.	Signifikans
Total, som.	0,09	0,29	0,01	Nej
Rotatorier, som	0,016	0,66	-0,0004	Nej
Cladoceer, som.	0,08	0,16	0,012	Nej
Cal. copepoder, som.	0,03	0,54	-0,0006	Nej
Cyc. copepoder, som.	0,03	0,56	-0,0008	Nej

Tabel 12:
Udviklingstendenser i zooplanktonbiomassen i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002

Figur 22:

Cladocer-indexet i Bryrup Langsø i perioden 1989-2002 med angivelse af sommernemsnemsnittene.

FISKEYNGEL

Hovedformålet med fiskeyngelundersøgelserne er at beskrive fiskeynglens rolle som strukturerende element for zooplankton- og fytoplanktonsammensætningen og dermed for miljøkvaliteten.

Erfaringerne fra fiskeyngelundersøgelser i danske og udenlandske lavvandede sører er, at der kan være en meget varierende fangst fra sø til sø. Det er afgørende for fangsten, om søen er dyb eller lavvandet, og om der er undervandsvegetation. Bryrup Langsø er en middeldyb sø og med sparsom undervandsvegetation. Derfor kan det forventes, at der vil være mest yngel i littoralzonen, som primært vil bestå af skaller, mens der i pelagiet er et noget mindre antal fiskeyngel med en større andel af aborrer.

Fiskeyngelundersøgelsen blev udført d. 10. juli 2002 kl. 01 - 03. Der var et skydække på 6, ingen måneskin og jævn vind (7 m/s). Søen inddeltes i 6 sektioner, hvori der fiskes i to transekter i henholdsvis littoralzonen og i pelagiet. Resultaterne fremgår af bilag.

I alt blev der fanget 180 fisk i hele søen med en ligelig fordeling mellem littoralzonen og pelagiet. Der blev udelukkende fanget skalleyngel og aborrengel med skalleyngel som den helt dominerende art, især i littoralen (97%). Aborrer blev som normalt hovedsagelig fanget i pelagiet. Fangsten var ikke ligeligt fordelt i sektionerne, idet næsten alle fisk blev fanget i sektion 2, 3 og 6. Med en samlet fangst på 0,95 fisk/m³ i littoralzonen og 0,8 fisk/m³ i pelagiet ligger Bryrup Langsø tæt på medianen for overvågningssøerne (Jensen m.fl., 2002). Der er dog meget store år til år variationer i den samme sø og meget stor variation mellem de forskellige sører i overvågningsprogrammet, hvilket kan skyldes metodiske problemer med kvantificering af fiskeyngel.

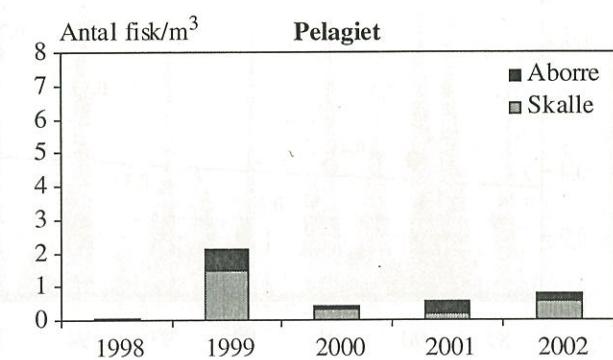
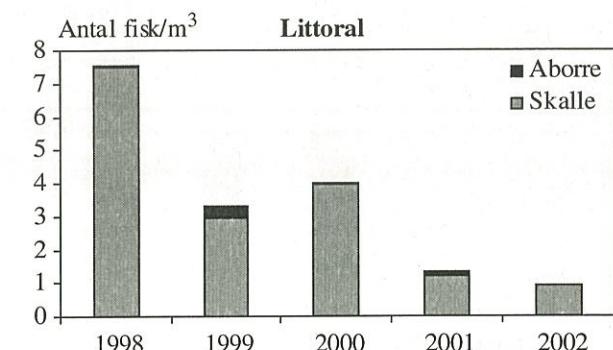
Udvikling 1998 - 2002

I tabel 13 og figur 23 er resultaterne sammenstillet fra de fem år, hvor der er lavet yngelundersøgelser. I littoralen ser der ud til at være sket et fald i antal af fiskeyngel, men det kan skyldes tilfældigheder. I pelagiet er der så store år til år variationer, at der ikke kan påvises nogen tendens. Generelt er der færre fisk i pelagiet end i littoralzonen og både relativt og i antal er der mere aborrengel i pelagiet end i littoralzonen.

Aborrerne har tilsyneladende haft størst gydesucces i 1999 og 2001. Resultater fra de øvrige overvågningssøer viser også, at aborrer generelt havde god yngelsucces i 1999 (Jensen et al., 2001). Da fiskeynglen hovedsagelig lever af det store dyreplankton vil man forvente, at biomassen

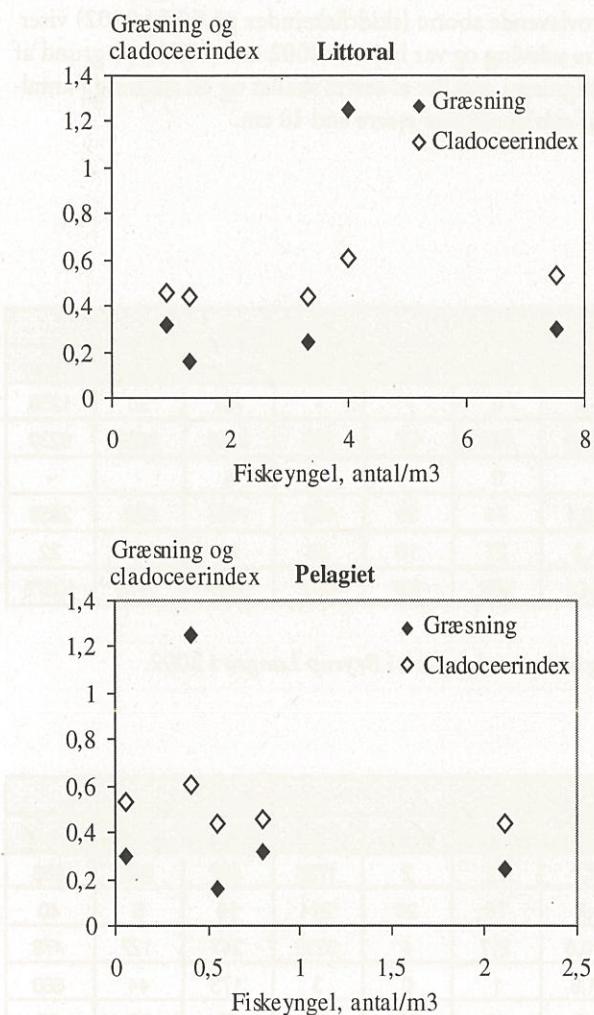
Littoral		1998	1999	2000	2001	2002
Skalle	antal/m ³	7,51	2,94	3,95	1,19	0,92
Aborre	antal/m ³	0,01	0,55	0,12	0,27	0,03
Skalle	g/m ³	1,44	1,10	1,47	0,17	0,15
Aborre	g/m ³	0,01	0,39	0,07	0,13	0,001
Pelagiet						
Skalle	antal/m ³	0,01	1,48	0,31	0,2	0,57
Aborre	antal/m ³	0,05	0,63	0,10	0,35	0,23
Skalle	g/m ³	0,00	0,58	0,09	0,03	0,1
Aborre	g/m ³	0,02	0,43	0,05	0,11	0,07

Tabel 13:
Resultater af fiskeyngelundersøgelserne i Bryrup Langsø i måleårene 1989-2002.

Figur 23.
Antal fiskeyngel i littoralen og pelagiet i Bryrup Langsø i 1998-2002

af cladoceer er lavest i år med lidt fiskeyngel. Figur 24, som viser sammenhængen mellem antallet af fiskeyngel og biomassen (sommergns.) af cladoceer og zooplanktons græsning på fytoplankton, viser imidlertid ikke nogen tendenser i den retning, formentlig fordi der er så stor usikkerhed på kvantificering af fiskeyngel.

Figur 24:
Sammenhæng mellem antallet af fiskeyngel i littoralen og pelagiet og zooplankton-fytoplankton ratio og cladocerindex i Bryrup Langsø.

FISK

I 2002 blev der gennemført en fiskeundersøgelse i Bryrup Langsø efter forskrifterne i vejledningen for fiskeundersøgelser i Overvågningsprogrammet fra Danmarks Miljøundersøgelser. Herudover er der til sammenligning og vurdering anvendt resultater fra tilsvarende undersøgelser foretaget i 1992 og 1996 af Århus Amt samt i nogen grad også en fiskeundersøgelse fra 1988. Resultaterne er beskrevet i en særskilt rapport (Århus Amt, 2003), men de vigtigste konklusioner fremdrages i det følgende.

Der blev i undersøgelsen fanget 3.911 fisk med en samlet vægt på 193 kg. Størstedelen af fangsten var småfisk under 10 cm, som i antal udgør 76%, men kun 6% vægtmæssigt. I fangsten er der registreret i alt syv arter: gedde, skalle, rudskalle, ål, knude, aborre og hork, hvilket er lidt under gennemsnittet for danske sører. Ved de foregående undersøgelser er der også registreret regnbueørred og sandart. Det formodes, at disse to arter kun forekommer sporadisk i søen.

Fiskefaunaen i Bryrup Langsø er domineret af skalle såvel i tæthed som biomasse, hvor den udgør næsten halvdelen af de fangede fisk og vægtmæssigt næsten tre fjerdedele (tabel

14). Aborre er den dominerende rovfisk og forekommer næsten ligeså talrigt som skalle, men vægtmæssigt udgør den kun en fjerdedel. De resterende fem arter tilsammen udgør antalsmæssigt ikke mere end 6% og vægtmæssigt 7%. I forhold til tidligere er det mest interessante, at antallet og biomassen af skalle er aftagende. Ligeså er forekomsten af aborre, mens biomassen næsten er uændret. Derudover skal det bemærkes, at rudskalle næsten er forsvundet, mens horkbestanden er tilbage efter at have været meget fåtallig i 1996 (figur 25).

Den beregnede fiskebiomasse af fisk i søen er opgjort til ca. 11 tons, svarende til ca. 290 kg/ha (tabel 15).

Rovfiskenes (gedde, knude og større aborre) vægtmæssige andel (rovfiskeindex på 0,27 i 2002) af fiskefaunaen er ikke ændret nævneværdigt over de sidste ti år, hvorimod forholdet mellem forekomsten af skidtfisk (skalle og rudskalle) og rovlevende aborre (skidtfiskeindex på 0,75 i 2002) viser større udsving og var højere i 2002 end i 1996 på grund af en stigning i antallet af større skaller og en stigning i antallet af etårige aborer større end 10 cm.

Ar.	Art	N	CPUE-antal						CPUE-vægt					
			<10 cm	cl. min	cl. max	>10 cm	cl. min	cl. max	<10 cm	cl. min	cl. max	>10 cm	cl. min	cl. max
2002	Gedde	30	,0	-	-	,2	-,8	-,8	0	-	-	197	30	1258
	Skalle	30	32,2	13,7	69,5	21,7	12,1	34,9	184	87	385	4242	2883	6239
	Rudskalle	30	,0	-	-	,0	-	-	0	-	-	8	-	-
	Aborre	30	43,9	21,3	85,5	7,4	3,9	10,1	74	35	152	1407	692	2856
	Hork	30	5,9	2,6	8,8	,5	-,7	-,2	27	15	46	12	6	22
	CPUE-sum	30	82,0	37,6	163,7	29,8	14,5	44,0	286	137	583	5867	3610	10376

Tabel 14.

Oversigt over CPUE værdier for fisk <10cm og >10cm fanget i biologiske oversigtsgarn i Bryrup Langsø i 2002.

Ar.	Art	N	CPUE-antal						CPUE-vægt					
			<10 cm	cl. min	cl. max	>10 cm	cl. min	cl. max	<10 cm	cl. min	cl. max	>10 cm	cl. min	cl. max
2002	Gedde	6	,0	-	-	1,8	,6	1,1	72	2	1735	462	249	853
	Skalle	6	57,0	21,5	143,2	,7	-,6	,2	76	26	214	16	5	40
	Ål	6	,0	-	-	5,2	1,3	10,6	217	4	9335	247	127	478
	Knude	6	,3	-,8	-,5	1,5	-,1	1,6	1	0	3	173	44	660
	Aborre	6	25,3	17,9	33,0	,8	-,5	,5	49	35	68	22	13	35
	CPUE-sum	6	82,7	38,6	175,7	10,0	,6	14,1	415	66	11355	920	438	2065

Tabel 15.

Oversigt over CPUE værdier for fisk <10cm og >10cm fanget ved elekktrofiskeri i Bryrup Langsø i 2002.

Set i relation til gennemsnittet af andre søer, der næringsstofniveau og sigtdybde taget i betragtning (figur 25), er rovfiskeindexet i Bryrup Langsø lidt lavere end forventet og skidtfiskeindexet lidt højere. Det ses af figuren, at en sigtdybde på 2,5-3,0 meter, som ville give markant bedre beringelser for undervandsvegetationen, kan opnås ved et rov- og skidtfiskeindex på ca. 0,5, som typisk kræver en fosforkoncentration i søen på 30-40 µg P/l.

Antallet af *gedde* er næsten halveret i forhold til de foregående undersøgelser, mens biomassen er uforandret. Det betyder, at gedders gennemsnitsstørrelse er øget. Geddebestanden er almindelig for søtypen, hvor gedde kun sjældent er den dominerende rovfisk. Geddens rolle som rovfisk i det økologiske system i Bryrup Langsø er derfor sekundær til aborren, men er dog vigtig i forbindelse med prædation på større skidtfisk.

Skalle er antals- og vægtmæssigt den dominerende fiskeart i Bryrup Langsø. Vækstbetingelserne for skalle er tilsyneladende ikke ændret siden 1996, og væksten er fortsat god uanset, at der er noteret en ringere kondition i 2002 end i 1996. Henfaldet blandt yngel og etårlige skaller er stor som følge af den veludviklede bestand af rovlevende aborre. Tæthed og biomasse af skalle i Bryrup Langsø er aftagende om end stadig lidt større end forventet for denne søtype og det aktuelle næringsstofniveau. Skalle har derfor stadig en negativ indflydelse på søens miljøtilstand, herunder sigtdybden.

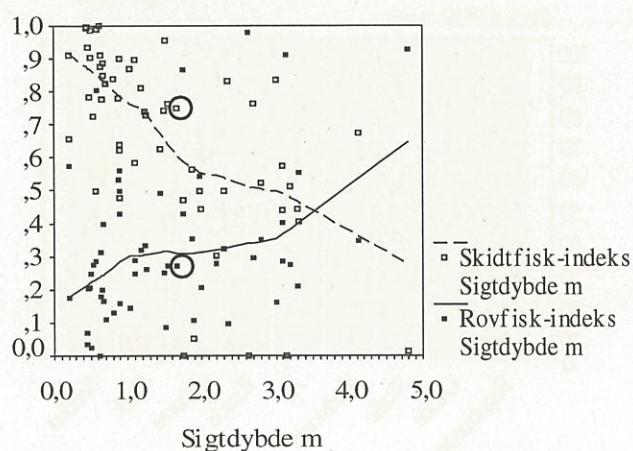
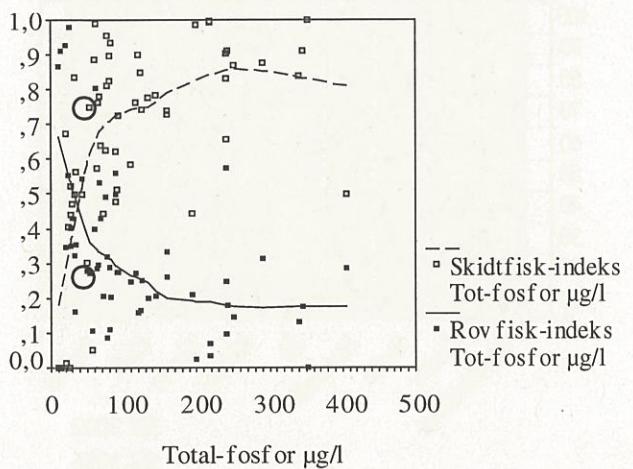
Rudskalle synes generelt at være i tilbagegang i Bryrup Langsø, og forekomsten er i dag væsentligt ringere end tidligere. Den har således ingen betydning for søens miljøtilstand. Den begrænsede forekomst kan måske relateres til manglende levesteder med rodfæstet flydebladsvegetation.

Forekomsten af *ål* er relativt god sammenlignet med andre søer, hvor der ikke er foretaget udsætninger, også selvom både tæthed og biomasse er lidt mindre i 2002 end i 1996. Hovedparten af de fangede ål var spidssnudet ål, hvorfor ålen ikke har stor betydning i forbindelse med reguleringen af skidtfisk. Derimod har den sikkert en konkurrencemæssig betydning for forekomsten af hork og mellemstore abborer, som også lever af bunddyr.

Knude underestimeres sandsynligvis ved denne type undersøgelser, hvorfor bestanden kan være større end fangsterne antyder. Forekomsten er uændret og almindelig sammenlignet med andre søer, hvor denne fisk er registeret, typisk i de dybere søer. Knuder må formodes at spille en ikke uvæsentlig rolle dels som rovfisk med påvirkning af især hork på barbund og af fredfiskenes yngel i bredzonen.

Aborre er den dominerende rovfisk i Bryrup Langsø. Dødeligheden blandt yngel er stor, hvorimod der tilsyneladende ikke er markant henfald blandt ældre abborrer. Strukturen hos abborrebestanden synes varierende over de senere år, hvad angår yngel og etårlige fisk. En stor gyde- og opvækstsucces i nogle år medfører som oftest, at mængden af skalleyngel reduceres. I forhold til typiske aborre-kontrollerede søer er forekomsten og biomassen af aborre i Bryrup Langsø almindelig. Miljøtilstandens udvikling i Bryrup Langsø afhænger i vid udstrækning af, at abborrebestandens størrelse og struktur opretholdes eller bliver endnu stærkere.

Bestanden af *hork* varierer tilsyneladende meget i Bryrup Langsø og kan i perioder være af meget ringe størrelse. Hork formodes at være underlagt fødekonkurrence fra spidssnudet ål og mellemstore abborer foruden et til tider stort prædationstryk fra søens rovfisk. En varierende fore-

Figur 25

Index for rovfisk og skidtfisk for danske søer, afbilledet som funktion af total-fosfor og sigtdybde. Bryrup Langsø er markeret med cirkler.

komst af hork er normal for denne søtype, hvor næringsstofniveauer er forholdsvis lavt. I Bryrup Langsø er horkens rolle ubetydelig for søens vandkvalitet.

Med den aktuelle artssammensætning og struktur er fiskebestanden i Bryrup Langsø karakteristisk for næringsrige middeldybe søer.

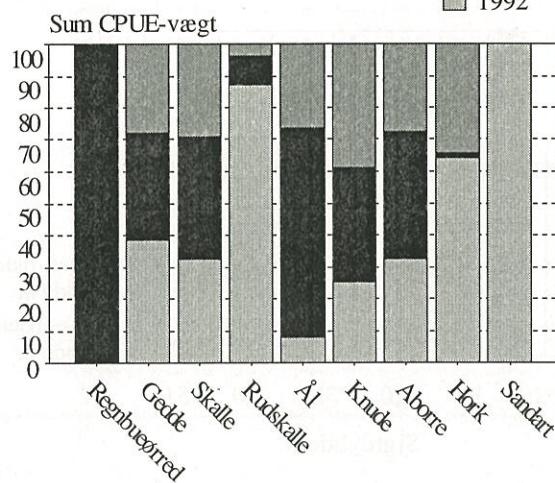
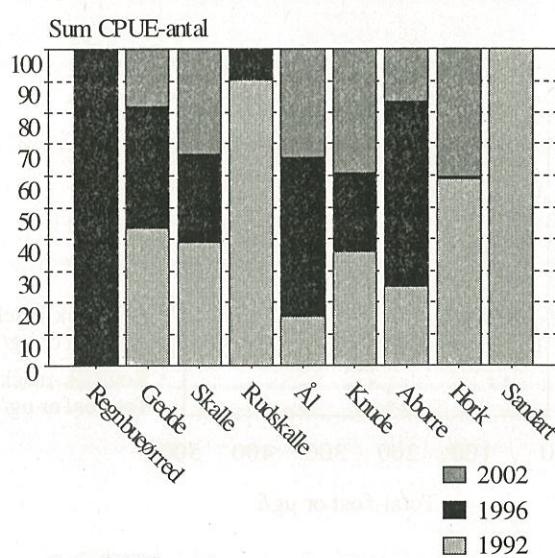
Den lidt for store bestand af dyreplanktonædende fisk medvirker til at forringe dyreplanktonets græsningstryk på planteplanktonet. I forbindelse med opvæksten af fredfiske- yngel, herunder også aborreynge, kan der periodisk være betydelig negativ påvirkning af sigtdybden.

Mængden af bunddyr er formodentlig den begrænsende faktor for rekrutteringen af store aborer. Den store forekomst af mindre aborer og ål, som lever af bunddyr, kan være den direkte årsag til, at forekomsten af hork er varirende, og at sandart er udkonkurreret på fødegrundlaget.

I dag afhænger den fremtidige miljøtilstand i Bryrup Langsø i høj grad af udviklingen i fredfiske- og især skal lebestanden. På sigt formodes det, at fredfiskebestanden vil falde til et niveau, hvor den kontrolleres af rovfiskene. Således kan der i løbet af en årrække forventes en forbedring af sigtdybden i Bryrup Langsø under forudsætning af, der ikke sker forøgelse af næringsstofniveauer.

År	Art	Biomasse		
		<10 cm	>10 cm	Total
		ton	ton	ton
2002	Gedde	,1	1,1	1,2
	Skalle	,6	5,4	6,0
	Rudskalle	,0	,2	,2
	Ål	,3	,0	,3
	Knude	,0	,1	,1
	Aborre	,7	2,5	3,1
	Hork	,1	,0	,2
	Total	1,7	9,3	11,0

Tabel 16.
Beregnet biomasse af fiskearter i Bryrup Langsø i 2002.

Figur 26:
Det procentuelle forhold mellem fiskearter i Bryrup Langsø i 2002, 1996 og 1992.

MÅLSÆTNING

I Vandkvalitetsplanen for Århus Amt (2001) har Bryrup Langsø en B2-målsætning (generel målsætning og badevandsmålsætning). Det er anført, at fosforkoncentrationen som et sommergennemsnit maksimalt må være 50 µg P/l. Dermed vil forudsætningerne for en sommersigtdybde på 2,0 - 2,5 meter være til stede. Det er dog tvivlsomt, om en sigtdybde på 2,0 - 2,5 meter er nok til, at den nuværende sparsomme undervandsvegetation kan brede sig yderligere. En fosforkoncentration på maksimalt 50 µg P/l i søvandet forudsætter, at den gennemsnitlige indløbskoncentration af fosfor ikke er større end 100 µg P/l.

I 2002 var den gennemsnitlige indløbskoncentration 88 µg P/l og opfyldte dermed kravet i Vandkvalitetsplanen. Fosforkoncentrationen i søen var imidlertid 54 µg P/l og sigtdybden 1,7 meter, hvorved forventningen i Vandkvalitetsplanen ikke blev indfriet.

I Vandkvalitetsplanen er den samlede fosfortilførsel splittet ud på enkeltkilder. Bidraget fra den spredte bebyggelse, dambrug og regnvandsudledninger oversteg alle de målsatte kvoter i Vandkvalitetsplanen.

Samlet set var kravet til indløbskoncentrationen af fosfor opfyldt, men da kravene til de enkelte punktkilder ikke alle overholdt, ligesom den gennemsnitlige søkoncentration var større end de forventede 50 µg P/l, kan Bryrup Langsø ikke opfylde den generelle målsætning i 2002. Badevandsmålsætningen var isoleret opfyldt, selvom de mange blågrøn-alger reducerede kvaliteten af søen som badevandssø i lange perioder.

REFERENCER

- Edler, L., 1979:** Recommendations for Marine Biological Studies in the Baltic Sea. Phytoplankton and Chlorophyll. Baltic Marine Biologists. No. 5.
- Gudenåundersøgelsen (1973-75):** Rapporter udgivet af Gudenåudvalget. Udarbejdet af VKI (1975a, b, c).
- Gudenåundersøgelsen, (1975):** Kartering af rørsump- og flydebladsvegetation i udvalgte sører i Gudenåsystemet. Gudenåundersøgelsen 1974-75. Rapport nr. 26.
- Hansen, A.-M., E. Jeppesen, S. Bosselmann og P. Andersen (1990):** Zooplanktonundersøgelser i sører - metoder: Overvågningsprogram. Danmarks Miljøundersøgelser og Miljøstyrelsen, 1990.
- Huber-Pestalozzi & G. Stuttgart 1938-83:** Das Phytoplankton des Süßwassers. - I: Thienemanns Binnengewässer.
- Jacobsen, O.S. (1977):** Sorption of phosphate by Danish lake sediments. - Vatten 33, 290-98.
- Jensen, H.S. & Andersen F.Ø. (1990):** Fosforbelastning i lavvandede, eutrofe sører. NPo-forskning fra Miljøstyrelsen, C4. 96 pp.
- Jensen, J.P., E. Jeppesen, M. Søndergaard, J. Windolf, T.L. Lauridsen, L. Sortkjær (1995):** Ferske vandområder - sører. Vandmiljøplanens Overvågningsprogram 1994. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 139.
- Jensen, J.P., M. Søndergaard, E. Jeppesen, T.L. Lauridsen, L. Sortkjær (1999):** Sører 1998. NOVA 2003. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 291.
- Jensen, J.P., M. Søndergaard, E. Jeppesen, R.B. Olsen, F. Landkildehus, T.L. Lauridsen, L. Sortkjær, A.M. Poulsen (2000):** Sører 1999. NOVA 2003. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 335.
- Jensen, J.P., Søndergaard, M. Bjerring R., Lauridsen T.L., Jeppesen, E., Poulsen A.M., & Sortkjær L.:** Sører 2001. NOVA. Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 421. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.
- Jeppesen, E., E. Mortensen, M. Søndergaard, A.M. Hansen og J.P. Jensen (1991):** Dyreplanktonet som miljø-indikator. Vand og Miljø 8: 394-398.
- Kiefer, F. og G. Freyer (1978):** Das zooplankton der Binnengewässer. Die Binnengewasse Band XXVI, 2. Teil.
- Kristensen et al. (1990a):** Ferske vandområder - vandløb, kilder og sører. Vandmiljøplanens Overvågningsprogram. Danmarks Miljøundersøgelser, 1990. 130 pp. - Faglig rapport fra Kristensen et al. nr 5.
- Kristensen et al. (1990b):** Prøvetagning og analysemetoder i sører - teknisk anvisning: Overvågningsprogram. Danmarks Miljøundersøgelser, 1990: 27 sider.
- Kristensen, P., J.P. Jensen og E. Jeppesen (1990c):** Slutrapport for NPo-forskningsprojekt C9: Eutrofieringsmøller for sører. NPo-projekt 4.5. Miljøministeriet, Miljøstyrelsen: 120 sider.
- Kristensen et al. (1991):** Ferske vandområder - sører. Vandmiljøplanens Overvågningsprogram 1990. Danmarks Miljøundersøgelser, 1991. 104 sider + bilag. Faglig rapport nr. 38.
- Komarek, J., 1988:** Taxonomic review of natural populations of the cyanophytes from the Gomphosphaeria-complex. Arch. Hydrobiol. Suppl. 80, 1-4 (Algological Studies 50-53), 203-225.

Lauridsen, T.L., Jensen, J.P., Berg, S., Michelsen, K., Rugård, T., Schriver, P., Rasmussen, A.C. (1998): Fiskeundersøgelser i søer. Danmarks Miljøundersøgelser. Teknisk anvisning fra DMU.

Lauridsen, T.L., Wiggers, L. (2001): Pesticider i Bryrup Langsø. Vand & Jord nr. 4, 2001.

Lind, E.M. & A.J. Brook, 1980: Desmids of the English Lake District. Freshwater Biological Association, No. 42.

McCauley, E. (1984): The estimation of the Abundance and Biomass of zooplankton in samples. Fra: A Manual on methods for the Assement of Secondary Productivity in Freshwater; IBP Handbook 17, 2nd edition. (Ed. J.A. Dowing & F.H. Riegler). Blackwell Scientific Publications pp. 228-265.

Mortensen, E., H.J. Jensen, J.P. Müller & M. Timmermann (1990): Fiskeundersøgelser i søer. Undersøgelsesprogram fiskeredskaber og metoder. Overvågningsprogram,. Danmarks Miljøundersøgelser, 1990. 57 s. Teknisk anvisning fra DMU, nr. 3.

Nygaard, G., 1976: Dansk planteplankton. København

Olrík, K., 1991: Miljøprojekt nr. 187. Planteplankton - metoder. Udarbejdet for Miljøstyrelsen. Miljøbiologisk Laboratorium ApS.

Olrík, K., 1993: Miljøprojekt nr. 243. Planteplankton - økologi. Udarbejdet for Miljøstyrelsen. Miljøbiologisk Laboratorium ApS.

Pontin, R.M. (1978): A key to British Freshwater Planctonic Rotifera: Freshwater Biological Association.

Prescott, G.W., 1976: Algae. Michigan.

Rebsdorf, Aa., M. Søndergaard og N. Thyssen (1988): Overvågningsprogram. Vand- og sedimentanalyser i ferskvand. Særlige kemiske analyse- og beregningsmetoder. - Miljøstyrelsens Ferskvandslaboratorium 1988: 59 sider. Teknisk rapport nr. 21. Publ. nr. 98.

Reynolds, C.S. (1984): The ecology of freshwater phytoplankton.

Rosen, Göran (1981): Tusen sjöar, Växtplanktons miljökrav.

Ruttner-Kalisko, A. (1974): Planctonic Rotifers biology and taxonomy. Die Binnengewasser vol. XXVI/1 supplement.

Skuja, H., 1956: Taxonomische un biologische Studien über das Phytoplankton Schwedische Binnengewässer. Uppsala.

Tikkanen, Toini, 1986: Kasviplanktonopas. Helsinki.

Uthermöhl, H., 1958. Zur Vervollkommenung der quantitativen Phytoplankton Metodik. Mitt. Int. Ver. Limnol., 9: 1-38.

Voigt, M & W. Koste (1978): Rotatoria. Die Radertiere Mitteleuropas. Gebruder Borntraeger. Berlin, Stuttgart.

Vollenweider, R.A. (1976): Advances in defining critical loading levels for phosphorus in lake eutrophication. Mem. Ist. Ital. Idrobiol. 33 :53 - 83.

Windolf, J. E. Jeppesen, M. Søndergård, J.P. Jensen, L. Sortkjær: Ferske vandområder - sører. Vandmiljøplannels overvågningsprogram 1992.
Faglig rapport fra DMU, nr. 90.

Århus Amt (1979): Bryrup Sørerne 1978. Teknisk rapport., Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1989a): Bryrup Sørerne 1987. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1989b): Fisk i Bryrup Langsø, 1988. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt, (1990a): Smådyr i Bryrup Langsø, 1988. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1990b): Recipientkvalitetsplan, 1990. Bind I - Vandløb, sører og kystvande. Krav til spildevandsrensning, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1990c): Bryrup Langsø 1989. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1991): Bryrup Langsø 1990. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1992): Bryrup Langsø 1991. Data rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1993): Bryrup Langsø 1992. Teknisk rapport, Miljøkontoret, Århus Amt.

Århus Amt (1994): Bryrup Langsø 1993. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (1995): Bryrup Langsø 1994. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (1996): Bryrup Langsø 1995. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (1997): Bryrup Langsø 1996. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (1998): Bryrup Langsø 1997. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (1999): Bryrup Langsø 1998. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (2000): Bryrup Langsø 1999. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (2001): Bryrup Langsø 2000. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (2002): Bryrup Langsø 2001. Data rapport, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (2003): Fiskebestanden i Bryrup Langsø 2002, Natur & Miljø, Århus Amt.

Århus Amt (2001): Vandkvalitetsplan 2001. 3. sører. Natur & Miljø, Århus Amt

68

mættaði þó ekki til þess að gengja í lausnarsamningunum

69

engsöfnunargjánum go-hnef

70

síðorinn - nánakaldravíl

71

síðorinn - nánakaldravíl

72

síðarinn go-síðorinn lognýskif

73

síðorinn, ekki gengið með ósíðanum

74

engsöfnunargjánum go-síðorinn

75

engsöfnunargjánum go-síðorinn

76

mættaði þó ekki til þess að gengja í lausnarsamningunum

77

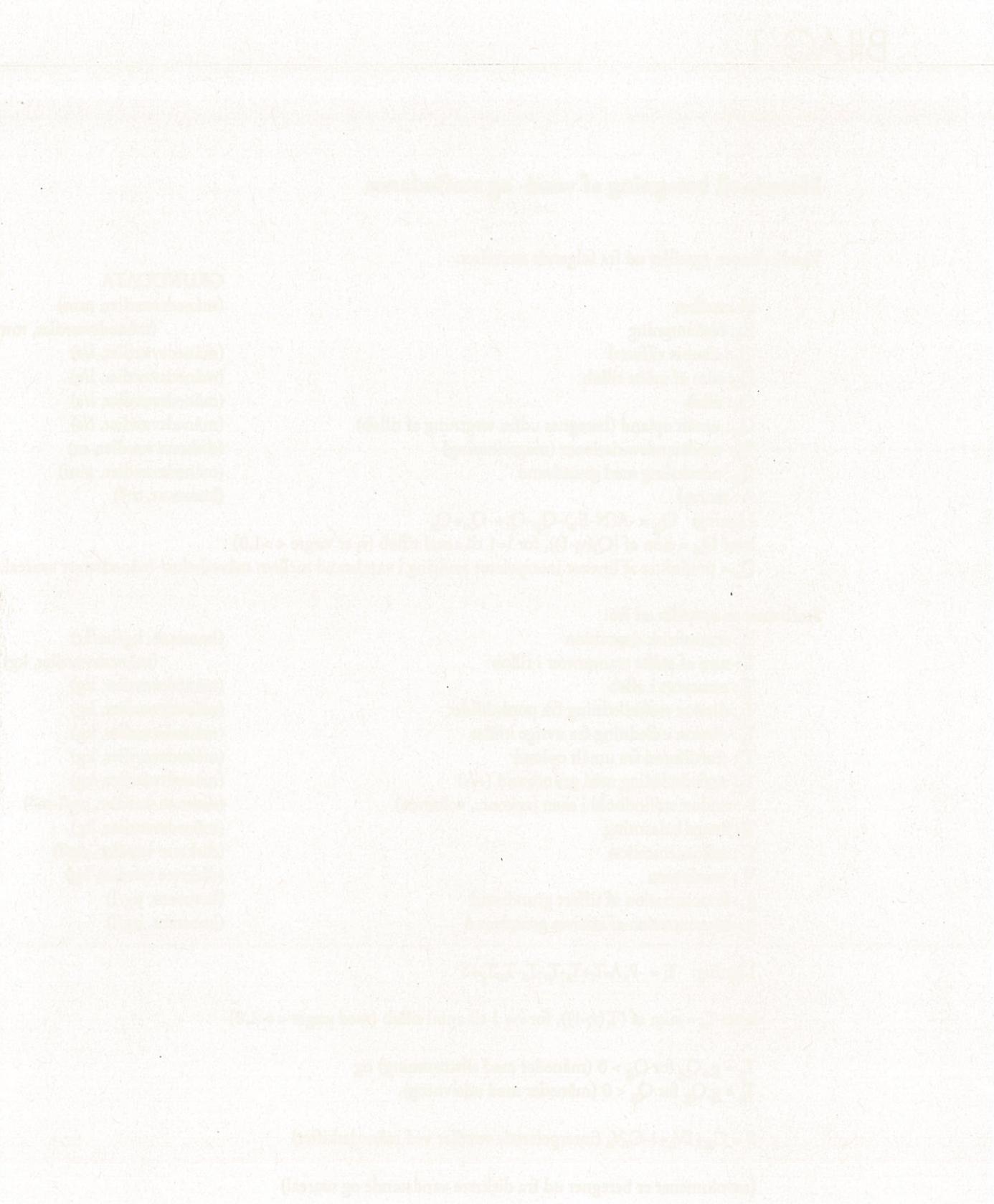
engsöfnunargjánum go-síðorinn

78

engsöfnunargjánum go-síðorinn

BILAG

1.	Metode for beregning af massebalance	53
2.	Vand- og næringsstofbalance	55
3.	Fytoplankton - metodik	61
4.	Zooplankton - metodik	63
5.	Fiskekeyngel metodik og rådata	65
6.	Fiskeundersøgelse, metodik	67
7.	Samlede data for Bryrup Langsø	69
8.	Biologiske data for Bryrup Langsø	73
9.	Arealanvendelse og oplandskarakteristik	75
10.	Oversigt over tidligere undersøgelser	77

BILAG 1

Metode til beregning af vand- og stofbalance

Vandbalancen opstilles ud fra følgende størrelser:

N : nedbør	GRUNDDATA (månedsværdier, mm)
E _a : fordampning	(månedsværdier, mm)
Q _p : direkte tilførsel	(månedsværdier, l/s)
Q _t : sum af målte tilløb	(månedsværdier, l/s)
Q _a : afløb	(månedsværdier, l/s)
Q _u : umålt opland (beregnes udfra vægtning af tilløb)	(månedsværdier, l/s)
Q _s : vandstandsvariationer (magasinering)	(diskrete værdier, m)
Q _g : udveksling med grundvand	(månedsværdier, mm)
A : søareal	(konstant, m ²)
Ligning: Q _g = -A(N-E _a)-Q _p -Q _t +Q _u +Q _s	
hvor Q _u = sum af (Q _i (v _i -1)), for i=1 til antal tilløb (v _i er vægte < > 1,0)	
Q _s = produktet af lineært interpoleret ændring i vandstand mellem månedsslut/-månedssstart søareal.	

Stofbalancen opstilles ud fra:

P _a : atmosfæisk deposition	(konstant, kg/ha/år)
T _t : sum af målte transporter i tilløb	(månedsværdier, kg)
T _a : transport i afløb	(månedsværdier, kg)
T _p : direkte stofudledning fra punktkilder	(månedsværdier, kg)
T _ø : direkte udledning fra øvrige kilder	(månedsværdier, kg)
T _u : stoftilførsel fra umålt opland	(månedsværdier, kg)
T _g : stofudveksling med grundvand (+/-)	(månedsværdier, kg)
S : ændret stofindhold i søen (søkonc., volumen)	(diskrete værdier, µg/l-m ³)
T _i : intern belastning	(månedsværdier, kg)
C : søkoncentration	(diskrete værdier, µg/l)
V : søvolumen	(diskrete værdier, kg)
g ₊ : koncentration af tilført grundvand	(konstant, µg/l)
g ₋ : koncentration af udsivet grundvand	(konstant, µg/l)

$$\text{Ligning: } T_i = -P_a A - T_t + T_a - T_p - T_\theta - T_u - T_g + S$$

hvor T_u = sum af (T_i(v_i-1)), for i = 1 til antal tilløb (med vægte < > 1,0)

$$T_g = g_+ Q_g \text{ for } Q_g > 0 \text{ (måneder med tilstrømning) og}$$
$$T_g = g_- Q_g \text{ for } Q_g < 0 \text{ (måneder med udsivning).}$$

$$S = C_n + 1 V_n + 1 - C_n V_n \text{ (interpolerede værdier ved månedsskifter)}$$

(søvolumener er beregnet ud fra diskrete vandstande og søareal)

DATA

BILAG 2

VANDBALANCE											Side : I			
												Udskrevet: 15/05/2003		
												Af : HSK		
Kilde	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Sommer	År
92043	930.5	1273.9	1282.2	534.2	352.0	342.0	696.4	386.5	246.1	444.9	601.6	538.6	2023.2	7631.1
Malt tilslab	930.5	1273.9	1282.2	534.2	352.0	342.0	696.4	386.5	246.1	444.9	603.6	538.6	2023.2	7631.1
Dmalt opland	274.4	375.7	378.2	157.5	103.8	100.9	205.4	214.0	72.6	131.2	178.0	158.8	595.7	2250.5
Nedslør	38.8	54.3	22.3	21.8	22.8	53.6	52.1	29.6	4.6	44.5	35.2	10.6	16.7	381.1
Samlet tilslab	1243.6	1703.9	1681.7	703.5	481.7	496.5	953.9	530.2	322.3	620.6	815.8	708.0	2785.6	10262.8
Fordampning	1.9	5.3	12.9	20.1	34.2	34.6	35.3	35.7	23.2	8.4	2.7	1.1	161.0	215.5
90355	1078.8	1612.8	1791.1	713.5	627.6	676.5	872.1	626.8	458.4	663.7	830.3	726.7	326.5	10681.4
Samlet friforsel	1080.7	1718.1	1801.0	733.6	661.8	711.1	906.4	662.5	481.6	672.1	833.0	727.9	3421.5	10896.9
Volumen andring	66.9	46.0	-86.3	-36.0	-2.5	-2.2	11.7	-15.3	-7.0	12.3	38.6	1.5	-10.8	34.2
Vandbalance	-56.1	-39.8	42.0	-5.9	177.6	216.8	-33.7	177.7	155.4	63.8	55.6	21.3	62.2	668.3

SØ-VAKS, Sø-modul
Sø: Bryrup Langsø (BRY 1)
År: 2002

STOFBALANCE												Side : 2		
Parameter: 1211 Total-N Enhed....: Kg													Udskrevet: 15/05/2003	
Kilde	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Sommer	År
92043	10296.9	9431.7	7894.9	3982.5	2872.9	2002.4	4112.9	2471.2	1877.2	3655.8	5105.4	4501.1	13306.5	58174.9
Malt tilslab	10296.9	9431.7	7894.9	3982.5	2872.9	2002.4	4112.9	2471.2	1877.2	3655.8	5105.4	4501.1	13306.5	58174.9
Ømalt opland	3036.8	2781.6	2328.4	1174.5	847.3	590.5	1213.0	728.8	544.8	1078.2	1505.7	1327.5	3924.4	17156.9
Afm. deposition	48.4	43.7	48.4	46.8	48.4	46.8	48.4	48.4	46.8	48.4	46.8	48.4	238.9	570.0
Stofbalance													85.2	265.4
Samlet tilførsel	13382.1	12257.0	1039.9	5203.8	4478.9	3507.1	5374.3	3716.7	3044.2	5037.5	6880.9	5962.2	20121.2	79284.8
90535	4718.8	8027.1	8172.4	3488.5	2603.8	2230.5	2182.6	1211.9	824.8	1269.4	2388.1	2619.0	9033.6	39736.7
Stofbalance	424.6	175.2	28.3										89.4	717.4
Samlet fratørsel	5143.3	8202.3	8172.4	3516.7	2603.8	2230.5	2172.0	1211.9	824.8	1269.4	2388.1	2619.0	9143.0	40454.2
Magasindring	680.3	-302.4	1155.5	-1251.5	-1849.6	-894.1	-1313.4	-426.1	-146.8	1179.3	-2219.2	-78.6	-4630.1	-870.9
Øbalancence	-8238.8	-4054.8	-2267.5	-1687.1	-1276.7	-3102.3	-2504.8	-2259.4	-3768.2	-4922.8	-3432.2	-1078.3	-3820.6	-692.2
Øbalancence -g/m2	-64.6	32.1	21.7	43.0	34.4	57.2	61.4	79.6	95.6	56.4	24.9	-11.82	-28.88	-102.18
Sedimentbalance	-21.68	-10.67	-5.97	-4.44	-4.93	-3.36	-8.16	-6.59	-5.84	-9.92	-8.80	-8.80	-	-
Sedimentbalance -g/m2	-7558.5	-4357.1	-1112.1	-2938.6	-3724.8	-2170.8	-4115.6	-2931.0	-2366.2	-2588.8	-2273.6	-3264.6	-15608.3	-39701.6
Sedimentbalance -g/m2	-19.89	-11.47	-2.93	-10.7	-56.5	-63.3	-62.2	-79.9	-77.7	-54.4	-54.0	-54.0	-909.6	-692.2

SØ-VAKS, Sø-modul

Sø: Bryrup Langsø (BRY I)

År: 2002

STOPBALANCE
Parameter: 1304 Ortho-Pf.
Enhed....: Kg

Kilde	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Sommer	År
92043	45.5	50.9	34.7	9.7	11.7	18.5	46.9	29.9	13.0	20.9	23.8	20.9	120.0	326.3
Malt tilsløb	45.5	50.9	34.7	9.7	11.7	18.5	46.9	29.9	13.0	20.9	23.8	20.9	120.0	326.3
Udalt opland	13.4	15.0	10.2	2.9	3.5	5.5	13.8	8.8	3.8	6.2	7.0	6.2	35.4	96.2
Stofbalance			0.8		3.6	4.3		2.3	3.0	1.3	1.1	0.4	13.3	16.9
Samlet tilførsel	59.0	65.9	45.7	12.5	18.7	28.3	60.7	41.1	19.9	28.3	31.9	27.5	168.7	439.5
90535	45.2	63.9	50.2	3.1	1.8	2.1	6.0	4.3	4.1	14.3	22.1	20.0	18.3	237.0
Stofbalance	4.0	1.6					0.3					0.3	0.3	5.9
Samlet fraførsel	49.2	65.5	50.2	3.2	1.8	2.1	6.3	4.3	4.1	14.3	22.1	20.0	18.6	232.9
Magasinændring	0.0	-3.8	-52.9	-14.1	1.3	7.4	4.1	8.7	0.5	14.1	17.6	0.7	21.9	-16.6
Salance	-9.8	-0.4	4.4	-9.4	-16.9	-26.2	-56.4	-36.9	-15.8	-14.0	-14.0	-7.5	-15.0	-126.6
Salance -g/m2	-16.6	-0.6	0.7	-2.9	-30.5	-30.4	-59.5	-59.5	-15.8	-14.0	-14.0	-7.5	-15.0	-126.6
Sedimentbalance -g/m2	-0.03	0.00	0.01	-0.02	-0.04	-0.07	-0.14	-0.10	-0.04	-0.04	-0.03	-0.02	-0.39	-0.52
Sedimentbalance	-9.8	-4.3	-48.5	-23.4	-15.6	-18.9	-50.2	-28.2	-15.3	0.1	7.8	-6.8	-128.2	-213.2
Sedimentbalance -g/m2	-16.6	-6.5	-46.1	-19.0	-9.6	-6.6	-69.6	-77.3	-6.4	-24.5	-24.5	-9.6	-97.6	-169.6
Sedimentbalance -g/m2	-0.03	-0.01	-0.13	-0.06	-0.04	-0.05	-0.13	-0.07	-0.04	0.00	0.02	-0.02	-0.33	-0.56

SØ-VAKS, Sø-modul
Sø: Bryrup Langsø (BRY 1)
År: 2002

STOFBALANCE											Side : 2			
Parameter: 1376 Total-P Enhed....: Kg											Udskrevet: 15/05/2003			
Kilde	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	July	August	September	Oktober	November	December	Summer	År
92043	92.5	95.9	118.8	39.6	25.5	37.7	78.3	45.9	20.5	48.5	58.1	34.8	216.9	705.0
Malt tilslab	92.5	95.9	118.8	39.6	25.5	37.7	78.3	45.9	20.5	48.5	58.1	34.8	216.9	705.0
Udalt opland	27.3	28.3	35.1	11.7	7.5	11.1	23.1	8.7	14.3	17.1	10.3	64.0	208.0	
Amt. deposition	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	1.6	3.8
Stofbalance		2.1		8.9		10.8		5.9		7.6		2.8	1.1	42.3
Samlet tilførsel	120.1	124.4	156.3	51.6	42.3	59.9	101.7	65.6	46.1	66.3	78.3	46.4	315.6	959.1
90535	65.3	99.2	126.6	36.2	22.0	24.0	52.9	30.3	46.5	48.0	45.2	33.3	175.7	629.4
Stofbalance	5.8	2.7	0.3	0.3			1.9						1.9	10.8
Samlet frøførsel	71.1	101.9	126.6	36.5	22.0	24.0	54.8	30.3	46.5	48.0	45.2	33.3	177.6	640.2
Magnesinændring	13.0	16.5	-8.8	-63.0	-12.5	33.2	23.6	24.5	30.4	-42.4	-25.5	-0.7	99.2	-11.7
Salbalance	-49.0	-22.5	-29.7	-15.1	-20.2	-36.0	-46.9	-35.3	0.3	-18.3	-33.1	-13.1	-138.1	-318.9
Salbalance -g/m2	-40.9	-10.1	-19.0	-29.3	-42.9	-60.0	-46.1	-52.0	0.7	-21.6	-41.4	-20.6	-269.1	-512.9
Sedimentbalance	-0.13	-0.06	-0.08	-0.04	-0.05	-0.09	-0.12	-0.09	0.00	-0.05	-0.09	-0.03	-0.35	-0.83
Sedimentbalance -%	-36.0	-6.0	-38.5	-78.1	-32.7	-2.7	-23.3	-10.8	30.7	-60.7	-58.6	-13.8	-38.9	-330.6
Sedimentbalance -g/m2	-0.09	-0.02	-0.10	-0.21	-0.09	-0.01	-0.06	-0.03	0.08	-0.16	-0.15	-0.04	-0.11	-0.88

SØ-VAKS, Sø-modul

Sø: Bryrup Langsø (BRY1)

År: 2002

STOFFBALANCE
Parameter: 2041 Total-Fe
Enhed....: Kg

STOFFBALANCE												Side : 2			
												Udskrevet: 15/05/2003			
												Af : HSK			
Kilde	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Summer	År	
92043	287.2	285.9	492.0	133.5	62.4	86.6	178.0	77.4	67.3	167.1	155.8	97.3	471.7	2090.5	
Malt tilløb	287.2	285.9	492.0	133.5	62.4	86.6	178.0	77.4	67.3	167.1	155.8	97.3	471.7	2090.5	
Udalt opland	84.7	84.3	145.1	39.4	18.4	25.5	52.5	22.8	19.9	49.3	45.9	28.7	139.1	616.5	
Stofbalance		42.0		177.6	216.8		117.1	151.4	63.8	55.8	21.3	662.9	845.7		
Samlet tilførsel	371.9	370.2	679.2	172.8	258.4	329.0	230.6	217.3	238.5	280.1	257.5	147.3	1273.7	3522.8	
90535	122.8	235.8	401.5	284.5	64.1	53.0	119.6	106.5	109.0	145.6	128.9	77.7	452.2	1849.0	
Stofbalance	11.8	6.6		2.6			4.6						4.6	25.7	
Samlet fraførsel	134.6	242.4	401.5	287.2	64.1	53.0	124.2	106.5	109.0	145.6	128.9	77.7	456.8	1874.7	
Magasinendring	152.2	111.6	1026.2	-1161.1	-73.8	2.2	192.0	24.6	102.0	-38.7	-92.6	-3.2	247.0	241.5	
Søbalance	-237.3	-127.8	-277.7	114.4	-194.4	-276.0	-106.3	-110.8	-129.5	-134.6	-128.6	-69.6	-816.9	-1678.0	
Søbalance -g/m2	-63.8	-34.5	-49.3	66.3	69.9	46.3	54.0	52.0	47.0	47.0	47.0	47.0	-310.3	-278.7	
Sedimentbalance	-85.1	-16.2	-0.34	-0.73	0.30	-0.51	-0.73	-0.28	-0.29	-0.34	-0.35	-0.34	-0.18	-4.41	
Sedimentbalance -g/m2	-22.9	-4.4	-210.2	-748.6	-1046.8	-268.2	-273.8	85.7	-86.1	-27.5	-173.3	-221.1	-72.7	-569.9	-1436.6
Sedimentbalance -g/m2	-0.22	-0.04	1.97	-2.75	-0.71	-0.72	0.23	-0.23	-0.23	-0.07	-0.16	-0.16	-0.19	-1.50	-261.6

and he has stopped to wait for RRI and still holds it in his hand while he points his right index finger towards himself on his shoulder as if to point out the mistakes and the terrible picture he has painted of himself. In this moment, a single finger pointed to August RRI's forehead, which I am now going to call 'August RRI's forehead attack' (see also section 2.2.2).

August RRI's fingers pointing to his forehead are just as if he had reflected on his mistake. This single movement is also a strong reminder of the 'memoranda' speech and its multiple references to health problems for my own mind and its influence on my perception of myself. Of all other coded forms being used by Lange, this one is particularly striking as it gives off the impression that he is not fully aware of what he is doing.

It is interesting to note that the first two coded forms used by Lange are both related to his own self-perception. The first is a 'self-referential' go-superiority, pointing directly to himself. The second is a 'memoranda' speech, pointing to his own mind and its influence on his perception of himself.

As we have seen, the first two coded forms used by Lange

are related to memory and self-perception. It is therefore not surprising that the third coded form used by Lange is also related to memory. This third coded form is a 'memoranda' speech, pointing to his own mind and its influence on his perception of himself. In this case, however, the 'memoranda' speech is not directed at Lange himself, but at the audience.

It is interesting to notice that Lange's 'memoranda' speech is not a simple speech, but a complex one, consisting of several different parts. The first part is a simple speech, consisting of a single sentence:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The second part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The third part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The fourth part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The fifth part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The sixth part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The seventh part is a more complex speech, consisting of several sentences:

...with a strong emphasis on the word 'memoranda'. The eighth part is a more complex speech, consisting of several sentences:

(M-A-C-A-63-AA)

lab = VD, *acutelovamycin*, *chloramphenicol*, lab = VD, *penicillin*,
minimulay andoulay = VV, go *aspirin*, *salicylic acid*

BILAG 3

FYTOPLANKTON

Prøvetagning

De kvantitative fytoplanktonprøver er udtaget på en station, som er placeret på det dybeste sted i søen. Prøverne er udtaget med vandhenter, og af blandingsprøven fra 0,2, 1 og 2 m er der udtaget 250 ml, som er fikseret i sur lugol's opløsning.

Derudover er der udtaget netprøver til kvalitativ bestemmelse af ikke så hyppigt forekommende slægter/arter. Prøven er udtaget med planktonnet med en maskevidde på 20 µm, hvorefter den er fikseret med sur lugol's opløsning.

I øvrigt henvises til overvågningsprogrammets tekniske anvisning: »Miljøprojekt nr. 187. Planteplanktonmetoder, 1991«.

Bearbejdning af prøver

Den kvantitative oparbejdning af fytoplanktonprøverne er foretaget ved hjælp af omvendt mikroskopi ved anvendelse af Uthermöhls sedimentationsteknik (Uthermöhl, 1958). Der er anvendt sedimentationskamre med en volumen på 10 ml.

For hver prøvetagningsdag er der ud fra net- og vandprøverne udarbejdet en artsliste med samtlige fundne slægter og arter.

Det er tilstræbt at tælle mindst 100 individer/kolonier af de hyppigst forekommende arter i hver prøve. Et tælletal på ca. 100 medfører en usikkerhed på ca. 20 %.

Volumen af de kvantitatitv dominerende arter er bestemt ved opmåling af de lineære dimensioner af 10-15 celler og en efterfølgende tilnærmelse af cellens form til simple geometriske figurer (Edler, 1979).

For kiselalger er der for data fra 1989 ved omregning fra vådvægt til kulstof, altid kalkuleret med en vakuole størrelse i cellen på 75 %. Med data fra 1990 og 1991 er der ved denne omregning kalkuleret med en plasmatykkelse i cellen på 1 µm. Efterfølgende omregning til kulstof er foretaget ved hjælp af formlen:

$$PV = CV - (0,9 \cdot VV)$$

hvor PV = det modificerede plasmavolumen, CV = det totale cellevolumen og VV = vakuolens volumen.

Med data fra 1992 og frem er beregningen af kulstofindhold i kiselalger ændret til ikke længere at tage hensyn til en vakuole med et lavere kulstofindhold.

Ifølge ovennævnte retningslinier er det endvidere antaget, at kulstof udgør følgende procentdele af organismernes plasmavolumen: Thecate furealger: 13%, øvrige algegrupper: 11%.

De vigtigste slægter og arter er optalt særskilt. Flagellater tilhørende slægten Cryptomonas, flagellater der ikke kunne artsbestemmes i de lugolfikserede prøver, celler der var for fåtallige til at blive optalt særskilt samt celler, som ikke kunne identificeres, er samlet i passende størrelsesgrupper. Volumenet af disse grupper er således påført en større usikkerhed end de øvrige volumenberegninger.

Prøverne er oparbejdet af Miljøbiologisk Laboratorium/ cand.scient. Pia Dorthea Rafn.

Registreringer, beregninger og rapportering er foretaget ved hjælp af planktondatabehandlingsprogrammet ALGESYS.

Anvendt bestemmelseslitteratur er angivet i referencelisten.

BILAG 4

Zooplankton - metodik

Prøvetagning

Prøverne er indsamlet med 5 liter hjerteklap vandhenter med KC-maskiners ekstra sikring af klapperne.

Prøvetagningsmetode 1989

Zooplanktonprøverne blev indsamlet på vandkemistationen (dybde 10,5 m) og fra dybderne 0,2 + 2 + 4 + 6 m. Der blev dels udtaget en filtreret prøve (> 90 m) og en ufiltreret prøve. Prøverne blev konserveret med sur Lugol's opløsning og opbevaret mørkt.

Prøvetagningsmetode fra 1990

På hver af de tre stationer er der taget prøver i 0,2 + 2 + 4 + 6 m. Fra hver blandingsprøve er der udtaget hhv. 2 liter til filtrering gennem 90 m net og 0,5 liter til sedimentation. Alle tre stationer er endeligt puljet således, at den filtrerede prøve indeholder 6 liter fra 0,2 + 2 + 4 + 6 m og den sedimenterede prøve 1,5 liter fra samme dybder. Begge prøver er konserveret med sur Lugol's opløsning og opbevaret i mørke flasker.

Bearbejdning

Den kvantitative oparbejdning af prøverne er foretaget i omvendt mikroskop. I de fleste tilfælde er identifikation af dyrene også foretaget i dette.

Oparbejdningen af den sedimenterede og den filtrerede prøve er så vidt muligt sket i overensstemmelse med overvågningsprogrammets vejledning »Zooplanktonundersøgelser i sører; Metoder«, som der derfor henvises til for detaljeret beskrivelse af metodik.

Zooplanktonets biomasse er beregnet efter længde/vægt relationer (McCauley, 1984). Biomassen er opgivet i mm^3/l . Beregningerne er for alle grupper foretaget som et gennemsnit af de individuelle biomasseværdier. Gennemsnit og standardafvigelser af de målte længder og tilhørende biomasser er angivet i datarapporten.

Bestemmelse og optælling er foretaget af Bio/consult / cand. scient. Lisbeth Kjæreby Pedersen.

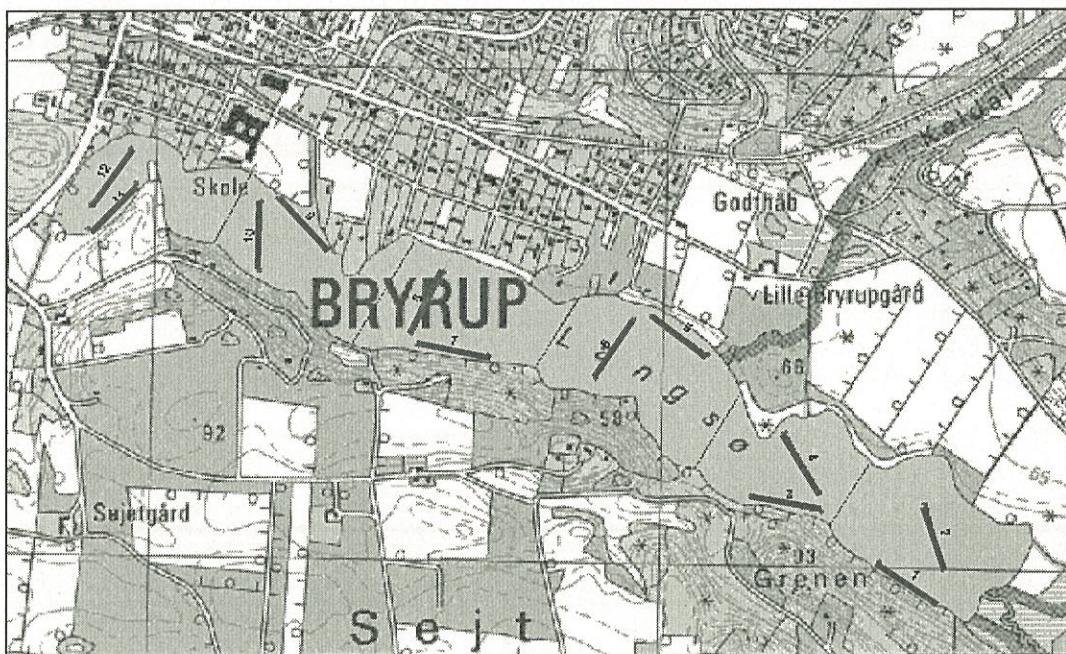
Registreringer, bearbejdning og rapportering er foretaget ved hjælp af planktondatabehandlingsprogrammet ALGESYS.

Anvendt bestemmelserslitteratur er angivet i referencelisten.

Zooplanktonrådata findes i bilagsrapport.

BILAG 5

Kort over Bryrup Langsø med befiskede transekter. Hver transekt har en længde på 135 m.

Dato	Sektion	Transekt	Måneskin	Dybde m	Kl	Skydække	Vindforhold		Easting		Northing	
							Grader	m/s	Start	Slut	Start	Slut
10.07.02	1	Littoral	Nej	,5	,00	6	270	7	9,32097	9,32202	56,00856	56,00812
		Pelagiet 1	Nej	,5	,15	6	270	7	9,32219	9,32182	56,00849	56,00920
	2	Littoral	Nej	,5	,30	6	270	7	9,31856	9,31985	56,00927	56,00911
		Pelagiet 1	Nej	,5	,40	6	270	7	9,31984	9,31916	56,00932	56,00997
	3	Littoral	Nej	,5	,50	6	270	7	9,31769	9,31683	56,01082	56,01123
		Pelagiet 1	Nej	,5	,60	6	270	7	9,31627	9,31558	56,01120	56,01056
	4	Littoral	Nej	,5	,75	6	270	7	9,31354	9,31223	56,01079	56,01090
		Pelagiet 1	Nej	,5	,90	6	270	7	9,31210	9,31268	56,01103	56,01169
	5	Littoral	Nej	,5	,95	6	270	7	9,31045	9,30955	56,01193	56,01249
		Pelagiet 1	Nej	,5	,98	6	270	7	9,30923	9,30920	56,01244	56,01170
	6	Littoral	Nej	,5	,20	6	270	7	9,30596	9,30685	56,01213	56,01264
		Pelagiet 1	Nej	,5	,25	6	270	7	9,30500	9,30674	56,01239	56,01301

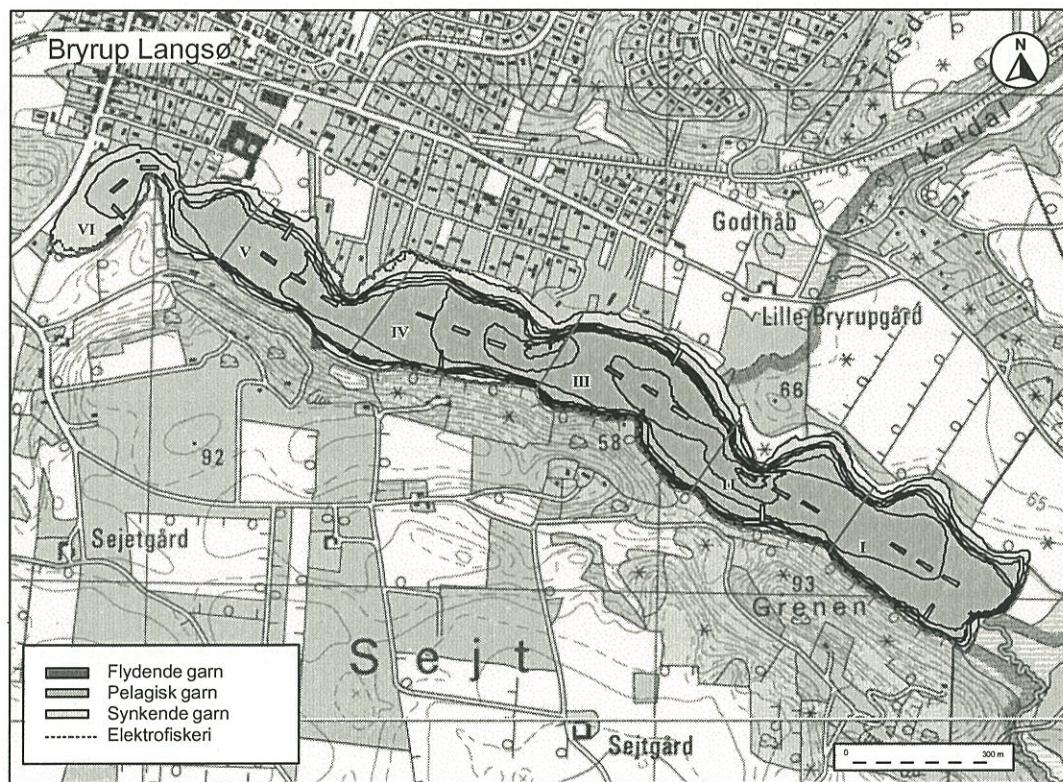
Placering	Sektion	m³	Art	Antal	Antal/m³	Vægt (g)	Vægt (g/m³)
Littoral	1	18,35	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	7	,38	1,1	,06
		16,24	Aborrengel (<i>Perca fluviatilis</i>)	1	,06	,4	,02
	2		Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	25	1,54	4,4	,27
		18,65	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	25	1,34	3,9	,21
	3	18,80	Aborrengel (<i>Perca fluviatilis</i>)	2	,11	,6	,03
			Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	6	,32	,9	,05
Pelagiet 1	1	19,78	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	8	,40	1,2	,06
		15,98	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	25	1,56	3,8	,23
	2	18,46	Aborrengel (<i>Perca fluviatilis</i>)	3	,16	1,2	,07
			Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	19	1,03	3,4	,18
	3	18,84	Aborrengel (<i>Perca fluviatilis</i>)	2	,11	1,3	,07
			Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	10	,53	1,5	,08
	4	19,78	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	17	,86	3,3	,17
		21,06	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	3	,14	,5	,02
	5	20,61	Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	3	,15	,5	,02
		20,99	Aborrengel (<i>Perca fluviatilis</i>)	9	,43	5,3	,25
			Skalleyngel (<i>Rutilus rutilus</i>)	15	,71	2,4	,11

BILAG 6

Fiskeundersøgelsen i Bryrup Langsø er gennemført i perioden 3.-5. september 2002. Undersøgelsen er gennemført efter vejledningen til fiskeundersøgelser i sører (Miljøstyrelsen, 1990).

På grundlag af dybde- og arealindeks er Bryrup Langsø klassificeret som en type "D" sø. Søen inddeltes som følge heraf i 6 sektioner, og der fiskes med i alt 30 garnsætninger samt elektrofiskeri, figur 1. Hver sektion er befisket med et flydende, et pelagisk og tre synkende biologiske oversigtsgarn, og der er endvidere foretaget elektrofiskeri i bredzoneren, figur 1.

Figur 1. Kort over Bryrup Langsø med angivelse af sektioner, placering af redskaber samt elektrofiskede strækninger.

De biologiske oversigtsgarn er sat sidst på eftermiddagen og røgtet den følgende morgen således, at de har fisket i ca. 14 timer. Elektrofiskeri i hver sektion er foretaget langs 300 meter af sørredden fordelt på to strækninger. Elektrofiskeriet er primært foretaget i rørkovs- og flyvebladszoner. Varigheden af elektrofiskeriet er ca. 45 minutter i hver sektion.

BILAG 7

Specifikation / år	1972	1973	1974	1975	1978	1983	1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total-kvaldstof -år:																					
Samlet tilførsel (t N/år)	32,1	30,6			48,1	63,7	59,6	45,2	60,9	54,03	66,34	60,71	108,8	83,23	48,62	43,7	69,9	74,4	62,8	57,2	79,4
-spildevand (t N/år)										0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-spredt bebyggelse (t N/år)										1,18	1,25	0,08	0,82	0,82	0,82	0,82	0,7	1	0,7	0,7	0,74
-dyrkningshidrag (t N/år)										0,6	0,6	1,035	0,8	86,5	59,4	35,84	30,67	52,9	57,3	42,9	43,94
-basis (t N/år)	6,6	6			6,3	8,6	8,3	36,9	51,2	745,4	57,787	50,9	7,3	15,2	21,4	6,43	7,98	15,1	13,2	12,8	61,06
-nedbør t N/år										0,57	0,57	0,57	0,8	0,8	0,8	0,76	0,76	0,6	0,6	0,6	10,46
-dambring																				0,57	1,64
Samlet fratørsel (t N/år)	14,3	13,7			2,5	1,6	1,4	30,8	40,9	35,7	24,9	31,8	32,7	33,31	35,08	81,2	0,79	0,66	0,92	0,7	0,5
Sedimentation (t N/år)					8		3	1,5	1,5	1,5	1,5	3								0,52	0,58
Sedimentation i %																					
Tilbageholdelse (t N/år), excl. magasinering	15,3	15,3			48	21,1	22,4	18,3	21,3	33,03	25,63	28	30	26,05	22,1	33,71	32,9	32,9	31,3	31,3	38,8
Tilbageholdelse i %						33	33	38	41	39	50	42	26	29	54	51	48	44	45	55	49
Samlet tilførsel (g N/m ² /år)	85	81				120	170	160	120	160	146	175	160	286	219	128	115	184	196	165	151
Ni (indlebskonz. 1 mg N/l)	4,9	5,1				7,6	7,4	7,2	7,3	8,29	8,3	9,6	8,3	7,2	7,4	8,4	9,7	9,1	8,5	7,4	7,3
Total-kvaldstof sommer (15-309):																					
Samlet tilførsel (kg N/dag)										73	79	72	92	92	150	77	86	91	105	104	99
Samlet fratørsel (kg N/dag)										38	33	50	45	33	94	32	41	49	41	47	131
Tilbageholdt N (kg N/dag)										35	46	22	27	59	89	45	44	42	64	57	59
Tilbageholdt N i %										48	58	31	38	64	60	58	52	46	61	54	72
Samlet tilførsel (mg N/m ² dag)										192	208	195	189	242	395	203	286	303	350	273	261
Ni (indlebskonz. 1 mg N/l)										6,3	6,5	6,7	7,3	7,3	8,7	7,2	7,7	7,7	10,4	7,4	7,2

VANDKEMI & FYSISKE MÅLINGER
ISØVANDET

	1972	1973	1974	1975	1978	1983	1987	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Sigdybde (15-309) (m)																					
Sigdybde 50%-fraktionen (m)			1,3	2,2	1,5	1,97	1,91	1,89	1,54	1,94	1,9	2,8	2	2,4	2	1,8	2	2,2	2,1	1,7	
Sigdybde 50%-fraktionen (m)			1,3	1,9	2,5	4	4,3	4,1	1,48	1,38	2,4	2,4	2	1,8	2,5	1,5	1,8	1,9	2,1	1,6	
Max. sigdybde (m)			1,8	4,2	2,5	0,9	0,5	0,8	4,1	3,25	5,4	3,3	2,4	3,8	6	4,7	4,3	4,7	4,2	3,3	
Min. sigdybde (m)			0,9	0,8	0,7				0,5	0,8	0,9	1,5	1	0,6	0,5	0,75	1,05	0,5	0,5	0,7	
Fosfor (15-309):																					
Total fosfor gns. (µg P/l)	91	156	193	90	84	109	139	95	136	86	116	96	63	28	72	58	59	64	63	69	54
Total fosfor 50%-fraktionen	90	139	69	80	96	107	75	98	89	78	107	75	51	26	62	41	55	67	52	46	
Total fosfor max. (µg P/l)	128	242	176	125	215	241	182	83	39	27	37	40	33	15	22	28	34	27	19	34	26
Total fosfor min. (µg P/l)	47	72	66	65	60	83	39	27	37	40	33	38	15	22	28	34	27	19	34	26	
Opløst fosfat gns. (µg P/l)	10	50	20	16	34	57	14	36	11	22	25	6	3	8	19	10	8	13	5	6	
Opløst fosfat 50%-fraktionen	7	47	4	10	33	51	12	14	7	10	12	5	2	4	10	8	4	3	3	5	
Opløst fosfat max. (µg P/l)	19	100	54	60	65	144	31	119	37	78	96	12	40	32	78	15	27	54	15	17	
Opløst fosfat min. (µg P/l)	5	3	0	5	4	17	4	4	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	2	1	
Kvælstof (15-309):																					
Total kvælstof gns. (mg N/l)	1,81	2,17	2,06	1,47	2,85	3,7	2,91	3,3	2,7	3,5	3,64	2,59	3,58	3,97	2,78	2,94	3,74	2,89	2,51	2,56	2,73
Total kvælstof 50%-fraktionen	1,73	2,1	2,3	0,86	2,3	3,7	4	3,1	2,1	3,5	3,2	2,2	3,67	4,03	2,93	2,73	3,64	2,49	2	2,13	2,48
Total kvælstof 50%-fraktionen	2,63	2,72	3,53	4,6	5,9	4,05	5,2	5,03	5,7	5,78	4,63	4,82	6,8	4,4	4,32	6,38	4,74	2,46	4,3	4,5	
Total kvælstof max. (mg N/l)	1,24	1,68	0,74	1,5	1,4	2,15	1,8	1,29	1,7	1,96	1,29	2,55	2,8	1,4	1,79	1,14	1,86	0,81	1,7	1,8	
Total kvælstof min. (mg N/l)	0,9	1,1	0,6	1,9	2	1,9	2,2	1,59	2,4	2,45	1,59	2,39	3,24	1,86	2	2,38	1,84	4,2	1,73	1,81	
Opløst uorg. N gns. (mg N/l)																					
Klorofyl (15-309):																					
Klorofyl gns. (µg/l)	51	54	30	65	50	54	29	44	31	24	7	29	11	35	33	53	31	30	39	45	
Total klorofyl 50%-fraktionen	61	41	34	57	29	130	53	220	131	150	59	55	45	100	110	150	80	82	22	31	
Total klorofyl max. (µg/l)	87	130	23	2,4	2,4	5	8	2	7	5	10	1	6	10	6	10	5	9	9	9	
Klorofyl min. (µg/l)	9	9																			
Øvrige variable (15-309):																					
pH gns.	8,8	8,7	8,5	8,8	8,9	9,07	8,8	8,7	8,8	8,6	8,4	8,4	8,1	8,3	8,4	8,4	8,3	8,5	8,7	8,8	
Spst. torstof mg/l																					
Susp. glødetab mg/l																					
Total alkalinitet (meq/l)	1,1	2	1,32	1,3	1,51	1,51	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,17	1,28	1,28	1,33	1,33	1,5	1,57	1,44	
Opløst silicium gns. (mg Si/l)																					
Part. COD gns. (mg O ₂ /l)																					
Nitrat+nitrit-kvælstof gns. (mg N/l)	0,81	0,85	1,09	0,57	1,86	1,9	1,84	2,17	1,56	2,37	2,41	1,62	2,63	3,23	1,85	1,92	2,36	1,8	1,89	1,69	
Ammonium-kvælstof gns. (mg N/l)	0,13	0,14	0,04	0,07	0,01	0,07	0,04	0,04	0,029	0,024	0,043	0,047	0,026	0,014	0,014	0,085	0,029	0,043	0,037	0,046	
Totaljern, mg Fe/l																					
Allle variable - årsgeomemsnit:																					
Total fosfor (µg P/l)	101	156	164	106	90	110	146	98	130	98	103	82	82	18	62	53	60	65	62	59	
Opløst fosfat (µg P/l)	34	54	74	40	26	42	57	25	32	42	33	11	19	19	24	21	18	15	18		
Total alkalinitet (meq/l)	2,34	2,58	2,82	2,41	3,86	4,41	4,08	3,74	4,14	3,99	4,42	4,62	4,79	4,56	3,66	3,62	3,49	3,41	3,47		
Total kvælstof (mg N/l)	1,58	1,59	2,02	1,5	2,67	2,96	2,73	3,01	2,94	3,39	3,66	3,87	3,83	2,83	2,69	3,55	2,92	2,91	2,67	2,54	
Nitrat+nitrit-kvælstof (mg N/l)	0,11	0,11	0,08	0,1	0,05	0,09	0,046	0,024	0,035	0,056	0,053	0,023	0,05	0,11	0,11	0,028	0,049	0,03	0,04	0,076	
pH																					
Sigdybde, meter																					
Total alkalinitet (meq/l)	1,8	2,6	1,15	1,25	4,2	3,2	2	3,62	3,1	2,7	2,2	2,46	1,25	2,71	3,26	2,58	2,96	2,16	2,89	3,41	
Totaljern, mg Fe/l																					
Part. COD (mg O ₂ /l)																					
Susp. glødetab mg/l																					
Susp. glødetab mg/l																					

BILAG 8

Biologiske parametre	Enheder	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Planteplanktonbiomasse, sommergens Planteplanktonbiomasse, årsgens.	mg vv/l mg vv/l	6,26 7,64	7,96 7,3	6,07 4,74	7,91 7,67	4,61 5,15	4,22 2,71	3,77 4,18	6,13 4,04	8,9 5,25	22,1 15,1	13,5 9,3	7,2 6,5	6,38 5,26 (14,4-31,10)	8,35 5,82 (14,4-31,10)
% blågrønalger af sommergens. % kistdalger af sommergens. % rekylalger af sommergens.		32 23 36	52 32 6	75 11 8	51 41 2	28 47 11	52 26 15	44 38 8	39 24 3	78 6 3	64 18 3	16 20 7	44 20 5	61 9 8	35 43 7
Zooplankton, sommernemmensnit															
Rotatorier	µg C/l	30	19	14	60	35	31	25	21	26	19	42			17
Cladocerer	µg C/l	65	108	166	228	241	161	249	204	107	458	215	507	117	178
Calanoide copepodier	µg C/l	31	30	35	40	40	22	34	36	59	58	24	30	13	20
Cyclopoidé copepodier	µg C/l	69	16	41	54	29	38	51	68	22	74	43	44	28	22
total zooplankton	µg C/l	195	173	257	343	343	253	358	334	209	618	310	600	199	135
total zooplankton, årsgeomensnit	µg C/l	146	151	215	317	238	175	234	274	202	448	428	428	176 (14,4-31,10)	189 (14,4-31,10)
Zooplankton, sommernemmensnit															
clad-index		0,24	0,43	0,41	0,20	0,34	0,59	0,75	0,46	0,38	0,53	0,44	0,61	0,44	0,46
zoo. totale fødeopt./fy<50h, %		29	34	121	205	135	148	272	106	72	133	114	283	123	
zoo. totale fødeopt./ total fytopl.:%		27	18	17	30	34	35	40	31	10	30	24	125	16	32
Fisk	CPUE, garn														
Total antal	(g)														
Total biomasse		109	6174												
Fisk	CPUE, el														
Total antal	(g)	168	2268												
Total biomasse		135	2679												
Rovfiske-index															
Skidtfiske-index															
		0,27	0,76												
		0,21	0,44												

DATA

2000 m² med bænkesten A. Møller & Sønner

Østjordet

Østjordet med grønne bænker

Østjordet med grønne bænker

Østjordet med grønne bænker

Østjordet

Østjordet med grønne bænker

Østjordet med grønne bænker

Østjordet

BILAG 9

Udskrift af CORINE Arealanvendelses data
DMU/fevø - Dato.: 1995.04.12

Deloplande der indgår i oplandet:
210745 210760 210585 210574

Kode	Arealtype	Areal (km ²)	Procent
1120	Åben bebyggelse	2,27	4,71
2110	Dyrket land	19,06	39,51
2420	Komplekst dyrkningsmønster	11,24	23,32
2430	Blandet landbrug og natur	9,23	19,13
3110	Løvskov	0,74	1,52
3120	Nåleskov	3,39	7,03
3130	Blandet skov	1,32	2,73
3240	Blandet krat-skov	0,64	1,33
5120	Søer	0,35	0,72
	Total	48,23	100,00

Navn/lokalitet	Athus Amt-nr./DDH-nr.	Topografisk oplund km ²	Grovsandet jord %	Fin sandet jord %	Lebli. sandjord %	Sandbl. lejord %	Ler- jord %	Svar- lejord %	Humus jord %	Speciel type %	Skov	Fersk- vand	Andet	Dyrket	Udyret
Karl Sø, afføb	090536/210613	3,94	4	0	75	2	0	0	1	0	10	2	6	81	19*
Nimdrup Bæk	090275/21.73	29	24	0	38	18	0	0	0	0	13	1	6	80	20
Tilføb fra Sydvest	090064/211027	0,67	90	0	0	0	0	0	0	0	9	0	1	90	10
Tilføb fra Nord	090467/211026	2,63	2	0	81	3	0	0	0	0	3	0	11	97	3
Kringsbæk	090274/210424	6,6	0	0	86	4	0	0	7	0	3	0	1	97	3
Bryrup Langsø, afføb	090535/210340	45	20	0	48	12	0	0	1	0	10	2	7	82	18
Kilde v. Nimdrup Bæk	090726/-	0,59									*				*

* Skønnet fordeling 50% dyrket - 50% udyret

BILAG 10

Oversigt over udførte undersøgelser i Bryrup Langsø

		1999	
1972-1974	Vandkemiske undersøgelser, sediment.		Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton, fiskeyngelundersøgelser.
1975	Vandkemiske undersøgelser.	2000	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, sediment, fytoplankton, zoo-plankton og fiskeyngelundersøgelser.
1978	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, sediment, bundfauna og fytoplankton.		Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton, zooplankton og fiskeyngelundersøgelser.
1983	Vandkemiske undersøgelser.	2001	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, miljøfremmede stoffer, fytoplankton, zooplankton og fiskeyngelundersøgelser.
1987	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton.		Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton, zooplankton, fiskeyngel, fisk.
1988	Fiskeundersøgelser og smådyrsfauna.	2002	
1989	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton, sediment og zooplankton.		
1990	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton.		
1991	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton, zooplankton og fisk.		
1992	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton.		
1993	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton.		
1994	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton.		
1995	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton, zooplankton og sediment.		
1996	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton og fisk.		
1997	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton.		
1998	Vandkemiske undersøgelser, stoftransport, fytoplankton og zooplankton, fiskeyngelundersøgelser.		

